

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bidrag
til
Noskilde Domskoles
Historie.

Forste Hefte,

udgivet som

Indbydelseskrist

til

Indvielsen af Skolens nyopførte Locale

den 21 December 1842,

ved

Dr. C. N. J. Bloch,

Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Professor og Skolens Rector.

Med en lithogrameret Tegning af Bygningen.

Noskilde.

Trykt hos J. D. E. Hanson.

Om Skolens Oprindelse.

Det er i Almindelighed af dem, der have skrevet Noget om Koeskilde Domskole eller, som den nu sædvanlig kaldes, Koeskilde Kathedralskole*), bleven antaget, at den først skulde være stiftet i Aaret 1253, da Biskop Jacob Erlandsen i sin Fundats for det af ham stiftede Duebrødre Hospital (Hoffmans Fundatser Tom. VII p. 310) havde bestemt, at der i be-

*) Disse Navne har den, ligesom Dom- eller Kathedralkirken, af Domcapitelet, til hvilket den hørte og hvis Canonici eller Kanniker her gave Undervisning, eller af Capiteletsædet eller Bispesædet (Cathedra), thi kun hvor der var Domcapitel og Bispesæde fører Hovedkirken og Skolen disse Navne, ligesom i Lybssland. (S. Terpager Ripæ Cimbricæ p. 68 sq.) Ogsaa kaldtes hos os, ligesom der, en saadan Skole *Stiftsskole* n, forbi den var anlagt i Stiftsstaden eller var Hovedskolen for Stiftet; endelig og *Trivialske* af *Trivium*, hvorved tilkjendegaves de 3 Videnskaber, som intet Menneske af nogen Dannelse turde være ubekjendt med: Rhetorik, Dialektik og Arithmetik, som derfor her vare Hovedgjenstandene for Undervisningen; hvortil fremdeles kom de 4 andre Grammatik, Musik, Geometrie og Poesie, hvilke alle tilsammen da kaldtes de 7 frie Kunster. S. Kuchkopf Geschichte des Schul. u. Erziehungsweesen in Deutschland, 1sten Th. S. 22. Det sidste Navn findes paa enkelte af vore Rectorers Epitaphier, men er forresten gaaet af Brug, hvorimod man meest har beholdt Navnet Kathedralskole for den, som var den første, fornemste og bedst betrede i hvert Stift og som, forbi den laae i Stiftets Hovedstad, sædvanlig havde den største Frequentens og besaar sig det største Antal Lærere, Rector, Conrector og 4 (Koeskilde i den aldre Tid endog 5 eller 6) Lærere, endstjondt nu, da alle lærde Skoler ved Tilflugt af de rigeres Midler, ere forsynede med et omtrent lige stort og til Discipelantallet svarende Lærerepersonal og øvrige Fornødenheder, een eller anden undertiden kan ifølge Omstændighederne have endog en større Frequentens end Kathedralskolen. Dette Navn havde saaledes og Koeskildes for det gamle Domcapitel stiftede Skole havt i omtrent 700 Aar da det i Aaret 1806 af daværende Direction ved den almindelige Skolereform blev filliende frataget Same, efterat det allerede nogle Aar i Forveien var af Directionen bleven overført til vor Frue Latin-Skole i Kjøbenhavn, der dog aldrig havde ført dette Navn eller været nogen Domskole, ligesaa lidt som Fru

bemeldte Hospital skulde gives tolv Scholares (Skoledisciple), som en langvarig Erfaring gav et berømmeligt Vidnesbyrd om deres Sæder og Levnet, frit Ophold o. a. Fornødenheder, og at deres Bolig skulde være mod Norden i Huset*), aldeles adskilt fra de andres Tummel, for at de kunde faae Rolighed til deres Studering og være i Nærheden af den større Kirke (Domkirken), hvori de alle festlige Nætter og tidlige Morgentimer skulde være tilstede ved Messen og Vespererne, og ellers stiftetviss fire af dem. Ordene ere disse: His etiam adjiciendum decrevimus, quod duodecim Scholaribus, quibus diutina experientia de moribus & vita laudabile testimonium reddit, in dicto hospitali vitæ necessaria ministrantur usque ad annum & deinde in fine anni de ingenio & de profectu eius anni examinatio stricta fiat, ut idonei maneant, & minus idonei removeantur. Quorum mansio versus septentrionem in domo esse debet, ab aliorum tumultu propter quietem studii & vicinitatem majoris Ecclesiæ, separata penitus et discreta, in qua singulis festivis noctibus et diebus matutinis, missæ & vesperis debeant interesse. Aliis a. diebus quatuor ex illis &c. — Qui præcipue Grammaticæ regulas scire intendant, scribere, legere, cantare. Et ut eo magis proficere possint, libros, quos in quodam alio instrumento nominari fecimus de di-

Kirke sammesteds nogenfinde har været eller hebbet Stiftets Domkirke. Saaledes blev da den Roeskildske under mine to nærmeste Formænd ikke benævnt anderledes, end de mindre, med det blotte Navn af Lærd Skole, medens dog de andre 5 Stiftesskoler beholdt Kathedralnavn, som og blev tillagt Nykøbing Skole, da Lolland og Falster var bleven adskilt fra Fyens Bispestol. Vel kunde det nu synes en meget ligegyldig Sag; men da det deels dog altid var en Slags Degradation, aldenstund de andre Stiftesskoler beholdt dette Prædicat, at den ældste og rigeste blandt dem alle, og som heller ikke havde ringere Frequent, skulde miste det, og deels endog derved tabtes de reelle Rettigheder, som Kathedralskolerne efter Frdng. af 7 Novb. 1809 have frem for de andre, navnlig i flere Beneficier for dens Disciple og det dobbelte Antal af Pladser for modererede Skolepenge, ja endog Indskrænkning i dens Lærerpersonele havde fundet Sted, deels endelig den sørgelige Lod af Neblæggelse, hvorom dengang begyndte at yntes, eller Forvandling til en Middelskole, muligen kunde ramme den, naar den først var berøvet sin forrige Anseelse: saa holdt jeg det for min Pligt, hvad jeg under 27 April 1817 gjorde, at indgaae til Directionen med et Andragende desangaaende, hvori jeg fuldstændigen ubvilkele dens historiske Ret til Navn og Rettighed som Stiftets Kathedralskole, hvorved Kjøbenhavns Skole intet kunde tabe, da den alligevel, som Metropolitan-skole stod i flere Henseender over alle de andre Skoler og egentlig kun var bestemt for Hovedstaden, ikke for Stiftet: hvorpaa der u. 19 Sept. s. A. faldt den Kongelige Resolution, at Roeskilde Skole skulde for Fremtiden beholde sit gamle Navn og Rettigheder som Kathedralskole, Kjøbenhavns Skole derimod bære Navn af Metropolitan-skolen.

*) Dog var den Bygning ikke det nuværende Hospital, men en ældre 1747 afbrudt større Bygning, beliggende, hvor den nye Skoles Forfriskningsplads nu er. S. Danske Atlas VI p. 138. Buer af Rjælberghvælvingen vare endnu at see issor, da Skalkfulen gravebdes til den nye Skolebygning.

versis facultatibus, eidem hospitali denominavimus, districtius inhibentes, ne ab ipsa domo alienentur, nec etiam extra domum aliquatenus deferantur. Si autem inter eos quisquam insolens inventus fuerit, vel plus quam expediat in moribus dissolutus, a gratia dispensationis prædictæ ante annum eum ejiciendum & alium in locum illius decrevimus subrogandum. Quandocumque autem duo tales extiterint, inter ipsos, qui suæ probitatis obtentu digni habeantur, Parisiis vel alias ad majus studium transmitti. Dicta domus in duabus Marcis puri argenti ad expensas duobus primis annis ipsorum cuilibet prævidere teneatur &c. Men heri er nu for det Første ligesaa lidt nogen Tale om en Skoles første Oprettelse, som om Nogen nu omstrunder vilde i en Fundats for en af ham skjenket Stiftelse forordne, at der i samme skulde under visse Betingelser gives 12 Skoledisciple fri Kost og Logis, hvoraf saarere maatte sluttes, at der allerede eksisterede en vis bekjendt Skole i Byen, af hvis Disciple der skjenkedes 12 dette Beneficium, især da der ikke tales et Ord om Skolestue, Lærere o. d. Fornødenheder, hvad ei kunde være forbigaet, naar det var en Anstalt, der nu først skulde oprettes; ikke at tale om, at man af det her Anførte kan see, det ikke har været Børn, der her skulde have Underholdning og Vopæl, men ældre Disciple, som kunde studere paa egen Haand, ja endog af samme Aarsag reise til Paris, der altsaa nødvendig maatte gives en Skole, hvori og de Yngre kunde undervises og hvori man kunde have samlet den „lange Erfaring“ om deres Opsørel, som til deres Optagelse i Hospitalet fordredes, og endelig at Navnet Scholares den Tid allerede maa have været en bekjendt Ting, samt Ordene „adfilt fra de andres Tummel“ ogsaa vise, at der maa have været mange flere Disciple, end disse tolv. Dertil kommer endmere, at Domcapitelet, som i alle Henseender var indrettet efter de tydske Capitlers Mønster, ved hvilke der steds var en Domskole, hvori de Børn og unge Mennesker undervistes, som i stor Mængde baade behøvedes til Chorsangen ved Gudstjenesten og Messen, og opdroges til fremtidige Geistlige, hvilken Forretning enten paahvilede samtlige residerende Kanniker*) eller især var overdraget en saakaldet Canonicus scholasticus, — at det Koenfildste Domcapitel, siger jeg, ligesaa lidt kan have ladet denne Fornødenhed upaaagtet, ja endog halvandet hun-

*) Herom hedder det hos Terpager, Ripæ Cimbricæ p. 490: Veterum enim Canonicorum inter alia hoc fuit officium & functio, ac ubi Canonici, ibi etiam Scholæ. Vel, ut Jac. Middendorpius in Deser. Acad. lib. V. ait: Apud omnia Canonicorum collegia Scholæ habebantur. Pii namque Imperatores & Reges in Collegiis illis, Canonicorum salutari consilio institutis, formari atque educari voluerunt juniores, quorum opera in ecclesiasticis Ministeriis obeundis postmodum salutaris esse posset. Hinc Canonicis tunc temporis sparta illa incubuit, studiosam juventutem literis sacris & profanis imbuendi. Atque ita Collegia Canonicorum fuerunt pietatis, cultus divini nec non literarum Gymnasia quædam & ἀσκητήρια.

drede Aar igjennem, efter at det i Slutningen af det 11te Aarhundrede var oprettet, skulde have manglet en Skole, som hørte saa ganske til dens Væsen og aldrig savnedes ved noget Domcapitel. Det Samme mener og Hoffmann, som i Supplementerne til den Danske Atlas Tom. VI p. 138 siger: „Bist nok har det (Domskolen) været til Længe før 1253; hvorimod Behrmann, som gaar ud fra den aldeles ubegrundede Forudsætning, at denne Hospitalkstiftelse var Skolens første Begyndelse, derpaa i sin Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde S. 253 bygger den ligesaa ubegrundede Formodning, at „da ved den uhyre Hær af Geistlige, som udfordredes til den katholske Ritus, en Stiftsskole med 12 Disciple ei formaaede at besætte alle Pladserne ved Kirkerne, maatte man være betænkt paa, at udvide Hospitalets Bygning eller lade opføre en ny til Skolen“, hvilken han ligesaa urigtigen finder atter halvandet Hundrede Aar senere i de smaa Huse, der i Aaret 1400 (1405) bleve anviist Rector til Bopæl. Dette blev altsaa hele 300 Aar inden Capitelet, som dog behøvede en saa „uhyre Hær af Geistlige“, blev betænkt paa at forsøge Leiligheden til at faae flere end 12 Elever dertil! Det var sandelig en god Tid til at betænke sig i, og i al den Tid skulde altsaa et saa anseeligt Capitel have manglet det nødvendige Personale til sin pragtfulde Shortjeneste og geistlige Embeders Besættelse! Ja hvistbesynderligt vilde det dog være, om Riber Skole skulde allerede i det 13de Seculum have været saa talrig, at efter Biskop Turo's Donation af Darum Tiende Rector skulde undervise 100 fattige Disciple af Stiftet uden Betaling, og Roeskilde Skole, som dog siden stedse var endnu talrigere, kun skulde have havt 12 Disciple, s. Terpager Ripæ Cimbr. p. 494, og Worms Skolehist. p. 367. Men disse Urimeligheder falde bort med den Forudsætning, som de skulle bøde paa, og hvis Urigtighed end mere lader sig erkjende, naar vi til det, vi nu have anført om Domstolens bestandige Forening med Domcapitlerne, tilføie, at det Roeskildske Capitel var stiftet saavel som Domkirkens Bygning fuldført af Svend Norbagger, som var Biskop i Roeskilde fra 1074—1094. Og at dette Capitel idetmindste ikke længe derefter har faaet sin Domskole i Stand, som muligen endog før den Tid har været holdt i Bispepresidentens, fordi man behøvede Skoleungdommen til Hjælp ved Gudstjenesten, er klart af et Sted hos Saxo (lib. XI p. 578 i Müllers Udg.), hvor der udtrykkelig nævnes en Scholasticus ved Navn Arnfastus, som tilligemed de tvende andre der benævnte Geistlige aabnede Biskop Wilhelms Grav, for der at nedlægge Biskop Aldger (den 2dens) Liig, som døde 1158. Denne Arnfast, som det fortælles at Aldgers Eftermand Biskop Absolon havde besøgt i hans Sygdom, havde dengang allerede været scholasticus eller besørget Skoletjenesten (scholæ ministerio functus), hvilken altsaa allerede tidligere havde fundet Sted, og hvorfor da ikke ligesaa tidlig som Capitelet? Thi at det ikke kan have været en anden mindre betydelig Skole, er (om end saadanne havde eksisteret dengang og havt offentlig bestikkede Lærere) indlysende ikke allene deraf, at Arnfast var Foranstalter af denne Begravelse

i Forening med to andre anseelige Geistlige; der vel ikke vilde have taget en ubetydelig Skolemester udenfor Capitelet til Medhjælper ved den Forretning, at foranstalte Gravsted for Bispens Lig i Domkirken, og Særo vel heller ikke om en saadan privat Skolelærers Arbejde vilde have brugt Udtrykket *ministerio**) eller bestemt sagt *scholæ*, men *scholæ cujusdam*, eller *ludimagister quidam* eller desl. men endog deraf, at Arnfast i *Necrologium Lundense* (i *Landsgebefs Script. rer. dan. Tom. 3 p. 452*) kaldes *Canonicus Seti Lucii d. e.* Rannik ved Roeskilde Domkirke, og ikke har været nogen ubetydelig Person, siden Biskop Absolon besøgte ham i hans Sygdom. Heraf sees altsaa, at Domstolen maa have været til før Absolons Tid, som var den 12te Biskop i Roeskilde, og selvfølgelig endnu længere før Jacob Erlandsens, som først var den 17de, hvis Stiftelse for de 12 Disciple altsaa hverken var mere eller mindre end et *Beneficium* til den forlængst eksisterende Domstole, ligesom det og i Fundatsen kaldes *dispensatio*. Og saaledes troer jeg da at have efterladt min til den Tid levende Eftermand en grundet Anledning til ved Slutningen af indesværende Aarhundrede, maastee allerede i Aaret 1881, at høitideligholde Roeskilde Cathedralskoles 8de Jubelfest.

Om Skolebygningen.

Men spørge vi nu, hvor Skolen i den ældste Tid er bleven holdt, eller om den hidtil brugte Skolebygningens Ælde, da ere Efterretningerne herom saa faa og ubestemte, at det ikke er at undre over, om de Gidsninger, Behrmanu o. A. i den Henseende have prøvet, ere ganske ugrundede, hvilket jeg haaber strax at vise. At Underviisningen ikke kan have været givet i det (siden afbrudte) Duebrødre Kloster, som stiftedes 1253 af Jacob Erlandsen, er klart ikke alene deraf, at Skolen, som jeg troer at have viist, maa have været henved et Par hundrede Aar ældre, men selv, om man ikke vilde antage dette, dog i den ovennævnte Fundats ikke meldes et Ord om, at her skulde været noget Skolelocale, men allene Bopæl for 12 Disciple, og hvad de som Betingelse for dette *Beneficium* skulde besidde sig paa at vide (*scire intendant*). Ligesaa lidt er der nogen Rimelighed i, at (som Behrman S. 254 mener) den faste Bopæl (*certa habitatio*), som 1405 blev af Biskop Peder Jensen (Jernstjæg) anvist Rector i nogle Smaahuse paa Lucii Kirkegaard, skulde have været tillige Locale for Skolen, hvorom da maatte været brugt et andet Udtryk end blot *certa habitatio* for Rector, og vilde have behøvedes et langt større Rum for en saa talrig Mængde Disciple, som Skolen dengang

*) *Stephanii Conjectur magisterio et unobvendig.*

havde*), end disse Huse, der vel neppe engang vare saa store, som en Kannikeresidents, hvorom dog Behrmann selv S. 281 bemærker, at man ikke maa gjøre sig noget stort Begreb; for ikke at spørge, hvor da før 1405 det talrige Antal Disciple skulde være bleven underviist. Men endnu værre feiler samme Forf. naar han S. 254 og 274 ikke troer at bedrage sig i den Formodning, som Hoffman ligeledes yttre i Dansk Utl. VI p. 130, at denne visse Bopæl for Rectoren skulde være den endnu staaende gamle Latinskole. Thi deels stemmer det kun lidet med det Foranførte, at denne over 40 Alen lange ToStages Grundmuurs Bygning skulde være de smaa Huse, som vare anviste Rector til Residents, og ei vides siden at være blevene ombygte til een stor Bygning, at der skulde være tillagt ham en Bopæl, som var langt større end nogen Canniks ja nogen Prælats Residents i de Tider var; og om man end vilde antage, hvad Nogle have meent, (s. Gr. Hoffman p. a. St.) at Rector kun har beboet underste Etage, og Skolen været i den øverste, da modbevises hiin Formodning tilfulde deraf, at den gamle Rectorbolig, som vi nedenfor skulle see, først efter 1606, uist hvad Aar, blev solgt og nedbrudt, til hvilken Tid den nuværende gamle Skolebygning jo forlængst havde og var i Brug baade til Skole og til Bopæl for Hørerne, hvilket, saavel som og hvor stor Disciplenes Mængde var, kan sees af Dr. Petri Palladii Beretning, hvori det hedder: Den Tid, vi, som nu ere Clerche herinde, ginge til Schole og vare smaa Sønner, da maatte vi hen offven paa Skole-Løften; saa mange Pøblinge vare der, at der var fuld baade offven og ned, 700 udi Ribe Schole, 900 udi Roschild Schole." (s. Worms Skolehist. i Vidensk. Selskabs Skrifter 11te Deel S. 367 efter Dänische Bibl. Tom. 1 p. 173); samt at allerede i Rector Calundani Tid 1667 en ny Rectorresidents var anskaffet istedetfor den bortsolgte, i hvis Sted Rector fik til Huusleie 12 Daler, hvilket og viser, hvor ubetydelig denne maa have været; og at altsaa, ifald Rector nogenfinde har boet paa Skolen, hvorom dog slet ingen Efterretning gives, eller gives nogen Sandsynlighed derfor, da der intet Rum var for en Mand med Familie, det da kun maa have været ad interim i den korte Tid fra den første Bopæl blev solgt til den anden blev opført.

Da der nu saaledes ikke gives det allermindste Beviis for, at der nogenfinde har været nogen anden Skolebygning, end den gamle, som vi nu forlade, og dennes raae plumpe Bygningsmaade tilligemed adskillige Kjendemerker i dens Indre m. m. desuden røbe dens Ælde, saa gives der aldeles ingen Anledning til at troe, at den ikke skulde være ligesaa gammel som Domskolen selv, og at den altsaa maa være bygget til denne Bestemmelse omtrent paa samme Tid, som Domcapitlet, hvis Skole den var, blev stiftet af Svend Norbagger, og saaledes maa være henvædt en 800 Aar gammel. Den, der vil nægte det, maatte i det mindste anføre noget Beviis for det Modsatte, og bevise, naar den da skulde være bygget eller hvad anden Bestemmelse den tidligere skulde have havt, hvorom jeg ikke nogensteds har fundet et eneste

*) See ovenfor S. 4.

Ord. Eigesaa liden Hjemmel har Hoffmans Mening paa ovenanførte Sted, at Rector, som jo ligesaa 1405 havde havt sin egen Bolig, skulde „tilforn have havt sine Værelser paa Skolen“, medmindre han ved „tilforn“ har forstaaet „før 1405“ hvilken Formodning vi, da den Intet gjør til Sagen, ville lade staae derhen. Heller ikke findes der Noget, som kan begrunde samme Forfatteres Beretning, at Skolebygningen „tilforn var dobbelt saa lang som nu“, hvad Behrmann ogsaa medrette betvivler, da baade Situationen og begge de tykke Grundmuurs Endegavle tydelig vise, at den til ingen af Enderne kan have være længere udstrakt. At derimod Hoffman har Ret, naar han beretter, at „derhos var en indluttet Skole-Gaard, som nu er afbrudt“, lader sig bevise af en gammel Glarmester-Regning, som Adjunct Friis har opdaget blandt nogle af Domkirkeens Papirer i det gammeldags Brevskab, som Hoffman omtaler l. c. p. 143, over Istandsættelsen af „et Vindue i Hørerens Kammer ud til Skolegaarden“, da Hørerne, som Hoffman siger, boede i Skolebygningens nederste Etage, hvorfra da var den samme Udgang til Skolegaarden, som siden vedblev til 1806, da den forandredes til Endevinduet i den nordre Gavl. Dette Gaardsrum, formodede jeg først, havde ligget for den søndre Ende af Skolebygningen, hvor der endnu staaer en straa Muur, som ikke løber i lige Flugt med den øvrige Ringmuur, til hvilken Forskjellighed der ellers ikke sees nogen rimelig Grund, og at da Udgangen til dette Gaardsrum havde været fra Gavlen i den nuværende øverste Klasse, hvilket og nogle Kjendtegn i Muren syntes at vise; men nu er det mig saavel af Grundtegningen af Koeskilde i Resenii Atlas Danicus, som af tydelige Spor af Ringmurens Grund, klart, at denne Skolegaard var en lang firkantet Plads norden for Skolebygningen, hvilken Domkirken, med hvilken det ikke altid har baadet Skolen at have havt Dverbestyrrelse tilfælleds, da efter 1677, da Resens Kort blev tegnet, har ladet forene med Kirkegaarden, hvorved baade denne udvidedes og Indhegningernes Bedligholdelse sparede, og Skolen har da kun beholdt Brændehusene m. v. som endnu ligge paa Pladsen norden for Skolen. Efterat derefter nu Underviisningslocalet var forlagt til nederste Etage, maaskee efter Skoleforordningen af 1739, var denne i mange Aar afdeelt saaledes, at Indgangen fremdeles var i den nordre Gavl, der, hvor nu Vinduet er, derpaa en liden Forstue, hvor og, ligesom endnu, Trappen gik op til 2den Etage; derefter, som sædvanligt i alle større Skoler, et stort Skoleværelse til 4 Klasser eller, som de dengang kaldtes, Lectier, een i hvert Hjørne, afdeelte blot ved et Brystværn; (i Ribe og Odense Skole havde ikke engang dette, men Klasserne sadde blot med Ryggen vendte imod hinanden). I Midten var da en bred Gang, som førte op til Mesterlectien, der hvor øverste Klasse hidtil har været, som kun var afdeelt fra det nysnævnte store Læseværelse ved et Brædde-Skifferum, saa at Rector, ved at lade Fløiddørene paa samme staae aabne, kunde overse den hele Skole, tale til samme under Æt, og see alt hvad der foregik; hvilket og havde sine Fordele, blandt andet, at Underviisningen kunde begyndes og endes med et Par af det hele Personale af-

fungne Psalmevers og om Morgenen en i Mesterlectiens Dør oplæst Bøn; kjøndt de, der ei have kjendt denne Indretning, nu have ondt ved at forestille sig, hvorledes det var muligt, at fem forskjellige Klasser (thi Mesterlectiens tvende Parter undervistes altid samlede, de tre Dage af Rector, de andre tre af Sconrector) kunde af ligesaa mange Lærere uden den største Forstyrrelse paa eengang og paa eet Sted undervises, hvad dog dengang ret godt lod sig gjøre. Men dette ophørte ved Skolereformen 1806, da de to Værelser neden i bleve ved murede Skillerumme afdeelte i 4 særskilte, tildeels temmelig knappe, Klasseværelser med en ved Siden løbende Coeridor ud til Kirkegaarden og Hovedindgang fra samme; ligesom og af Hørernes Værelser ovenpaa nogle forandrede til en større Sal, og tilbage blev et lidet Værelse til Bibliotheket, som tilforn medens det ikke fordrede større Rum, havde staaet indenfor en lille Afklædning fra Skolens nederste Klasse, samt 4 smaa Kamre til Bopæl for 1 eller 2 ugifte Lærere, men af hvilke Værelser jeg dog siden nødsagedes til at tage et Par til Læseværelser for de deelte Klasser, som ved Discipeltallets Tilvæxt bleve fornødne, samt til Musikunderviisningen. Nu bliver da denne ældgamle og endnu meget solide Bygning, hvor saa mange hæderværdige Mænd igjennem næsten 8 Secler deels have virket som Lærere, deels have faaet deres første videnskabelige Dannelse, ledig. Hvad Bestemmelse der vil blive taget med den, skal i Fortsættelsen af dette Program, om Gud vil, næste Aar blive meldt. Ikke uden Beemod vilde jeg imidlertid see paa, om dette ærværdige Oltidsminde, som endnu kunde komme til megen Nytte, skulde saaledes udsettes, at dets Sted ikke engang mere blev synligt. For vor nye Skolebygning har jeg intet høiere Ønske, end at der i samme maa virkes til ligesaa meget Gavn, som i den gamle, og at det aldrig med Grund maa kunne hedde, at det kun var i det Udvortes at Forbedring skeede.

Dette havde jeg nedskrevet, da jeg af min agtede Medlærer, Herr Adjunct Steen Friis, modtog følgende Opsats over samme Gjenstand, hvori vel, da vi ofte have talt med hinanden om Sagen, og forekomme nogle af de Grunde for Skolens og Skolebygningens Alder, som jeg har anført og tildeels ffylde ham, men deels anderledes udviklede deels foragede med flere vigtige historiske og end mere overbevisende Data. Disse har jeg derfor ikke villet berøve Noget af deres Kraft og Klarhed ved at indlemme dem i min Undersøgelse, og lader derfor hellere Herr Friis's Afhandling, inden jeg gaar videre, her følge in extenso.

Forsøg paa at berigtige Historikernes hidtil havte Mening om Roeskilde Domskoles Væde.

Det har hidtil været anset som afgjort, at Biskop Jakob Erlandsen i Aaret 1253 har stiftet Roeskilde Domskole. (Thura*), Pontopidan**), Worm***) og blandt de Nyere Daa-gaard****) og Behrmann*****) have været enige i at henlægge Skolens Oprindelse til dette Aar, og senere Historieforfattere have uden videre Undersøgelse taget Hines Efterretninger for gode Vare. Alle støtte de denne deres Angivelse paa Biskop Jacob Erlandsens Dotationsbrev i Anledning af Duebrodre Hospitals Forlæggelse ind i Roeskilde By. I dette Brev hedder det nemlig: *His etiam adjiciendum decrevimus, quod duodecim scholaribus, quibus diutina experientia de moribus et vita laudabile testimonium reddit, in dicto Hospitali vitæ necessaria ministrantur usque ad annum etc. etc.* See Hoffmans Fundatser Tom. VII Pag. 310. Vi troe imidlertid at kunne godtgjøre af nedenstaaende indre og ydre Criterier, at disse Ord ikke maae fortolkes derhen, at Erlandsen bliver at ansee som Domskolens Stifter; thi:

- 1) i det citerede Brev omtales hverken Lærere eller Skolestue, ikke heller reguleres nogen Skoleunderviisning.
- 2) det ringe Antal Alumner, som denne Stiftelse skulde optage, rober, at Erlandsen neppe kan have tænkt paa Anlæggelsen af en Domskole, hvis Bestemmelse maatte være, at forsyne Stiftets Kirker med det fornødne, meget betydelige Antal Lærere og Tjenere.
- 3) Udtrykkene „scholares“ og „diutina experientia“ synes at forudsætte en ældre stærkt frekventeret Skole, blandt hvis Disciple Man kunde gjøre et Udvalg af 12 haabefulde Ynglinge, og om hvilke Man kunde have en, paa længere Tids Erfaring støttet, fordeelagtig Mening.
- 4) Erlandsens Hensigt har uden al Tvivl været, at fjerne de overordentlige Hindringer for et roligt Hjemmestudium, som Forholdene paa den Tid frembøde, ved at sikkre disse unge Mennesker et sorgfrit Udkomme og et roeligt Hjem. I hine Dage maatte nemlig Skoleungdommen sædvanligviis søge at erhverve det Nødvendige til Livets Opbald enten ved at betle for hver Mand's Dor, eller ved som Løbedegne at besørge Sangen i de nærmest liggende Sogneskirker paa Landet. Under saa uheldige Forhold for den studerende Ungdom maatte en Stiftelse som den Erlandsenske være af en særdeles velgjørende Indflydelse.

*) See Valræ Scholarum om R. Sk. et Msc. paa Universitetsbibliotheket.

**) See Annales eccl. dan. Tom. 1, 672.

***) See Worms Forsøg til en Skolehistorie i Kjøbenhavnst. Skiftes Skrifter 11te Deel.

****) Daa-gaard om Klostrerne i M. S. 113.

*****) Behrmans Grundriis til en Bist. af Rosk. S. 253.

Men foruden den almindelige Opfordring, der saa indtrængende laa i hine Forhold, maatte Jacob Erlandsen føle en ganske særegen Opfordring til at oprette en Stiftelse af denne Natur. Det omtalte Gavebrev falder netop paa en Tid, da denne suilde Prælat vel maatte kunne forudsæe Udbruddet af den Kamp paa Liv og Død, som Præstevælden om sine Tids vilde have at bestaae med den verdslige Magt. Det er ikke usandsynligt, at den statskloge Erlandsen i Forudsetelsen heraf lagde Grunden til hiin Stiftelse, idet han tænkte sig Samme som en vordende Planteskole for Mænd, udrustede med Aand og Kraft til at forsvare Kirkens og Hierarchiets Sag under saa vanskelige Forhold. Derfor anordner han et, paa længere Tids Erfaring grundet Valg af de bedste Hoveder og de reneeste Characterer, derfor fastsætter han omhyggelige Prøvelser af Alumnernes Fremgang, derfor aabner han de meest Udmærkede blandt dem Udsigt til at fuldende deres Dannelse ved Pariser = Universitetet, og derfor paabyder han en Udvidelse af Stiftelsen, saasnart see kunde. Men Erlandsens Virksomhed i denne Retning standsede ikke ved Oprettelsen af hiin Stiftelse. Vi see ham saa Nar derefter som Erkebiskop at fundere en lignende Indretning i Lund. Nar 1256 gav han nemlig „til Lunde Kirke alt sit Gods . . . Item en Rolle udi Trefve, at 12 fattige Skolebørn, om hvilke vaar god Forhaabning, skulde der aff hafve deres Underholdning *)“. At dette Sted ikke kan forstaaes saaledes som Thura, Pontoppidan, Worm o. Fl. have forstaaet Gavebrevet til Helligs Lands Hospitalet af Aaret 1253, nemlig som Grundlæggelsen af en Stiftsskole, det fremlyser af den Omstændighed, at en Saadan eksisterede i Lund allerede siden Aaret 1085 **). Vi have altsaa her tvende jevnaldrende, af een og samme Mand, i een og samme Hensigt funderede Stiftelser, om hvilke vi have fuldgjeldige Beviser for, at den One (i Lund) ikke kan være nogen Domskole, eftersom en Saadan sammesteds alt længe havde eksisteret, ergo har den Anden (i Roskilde) vel heller ikke været det.

5) Erlandsens Stiftelse omtales ikke i noget mig bekjendt Document under Navn af Skole ***).

*) See Hvidtfeldts B. K. S. 59.

**) See Hvidtfeldts B. K. S. 49.

***) Det hebbes vel hos Daugaard om Kl. i M. 192 „For hans Aniversarium skulde Provvisoren ved St. Laurentii Skole ic.“ men denne Bemærkning hidrører fra en usiøgtig Oversættelse af Ordene i Rikspop Johannes Hinds Gavebrev (See Hoffm. Fund. 7. 311) „Provisor scholasticorum apud sanctum Laurentium“ thi scholasticus betyder paa dette Sted vel Skoledisciple, men forudsætter derfor ikke Nødvendigheden af nogen Skole, der hørte til St. Laurentii Kirke. De vare nemlig Stiftelsens Alummer, men Domskolens Disciple. Fremdeles staae Ordene „apud sanotum Laurentium“ ikke istedetfor Sancti Laurentii, men betyde det Samme som prope Sanctum Laurentium; thi selve Hospitalet kaldes i et G:

Derimod have vi fra det 14de og 15de Aarhundrede flere Dotationer og Breve*), i hvilke pauperes scholares betænkes netop med de Fornødenheder, som Alummerne i Erlandsens Stiftelse bleve forsynede med af Stiftelsens egne Midler. Altsaa kan ved disse pauperes scholares i intet Tilfælde menes hine Alummer, der ikke havde Brug for saadanne Gaver, hvorimod der i Roeskilde maa have eksisteret en langt talrigere freqventeret Skole, end den Erlandsenske Stiftelse med 12 Alummer; en Skole, blandt hvis pauperes scholares baade hine 12 og mangfoldige flere Stipendiarier bleve valgte. At det netop maa være Domskolens og ikke nogen anden Skoles Disciple, der betænkes i hine Breve, derom kan ikke tvivles, forudsat at Man vil indrømme Nødvendigheden af, at en Saadan maa have eksisteret paa den Tid; thi gjeldte Gaven andre Skolars Disciple, vilde en noiere Angivelse i denne Henseende have været nødvendig, ikke at tale om, at der neppe fandtes nogen anden lærd Skole**) i Roeskilde paa den Tid.

vebrev, givet 1343 af ovennævnte Biskop Johannes Hinds Broder, Hospitalis Spiritus sancti prope sanctum Laurentium. De ovenfor citerede Ord maae altsaa oversættes ved Pro iseren for Skole-disciplene i Stiftelsen ved St. Laurentii Kirke. „Provisor scholasticorum“ have Nogle meent betegnede Rectoren, eller Skolemeisteren ved den supponerede Skole; men, uagtet Provisor baade kan betyde en Forvalter, provisor honorum, qui rerum secularium curam habebat in monasterio, og en Lærer provisor studiorum, qui studiorum cuilibet præpositus erat (See Dufresne's Glossarium), saa kan der dog ikke være nogen Tvivl om Ordets Betydning paa dette Sted, thi det hedder i Liber daticus Roeskildensis S. R. D. 3, 270 om Biskop Johannes Hynd . . . „dedit dimidietatem bonorum suorum patrimonialium ad sustentationem scholarium præbendarum apud S. Laurentium . . . et provisor bonorum dictorum scholarium faceret anniversariam suam. Altsaa: Forvalteren af det Gods, som Laa til Skole-disciplenes Underholning. Ordene apud St. Laurentium maae være anførte for at distingvere dem fra de andre Skolens Disciple. En lignende Distinction i de hyppigt forekommende Dotationer til Skole-disciple maatte være nødvendig, hvis der havde været flere lærde Skoler i Roeskilde; men, med Undtagelse af scholares apud St. Laur., nævnes ingen scholares ved nogen anden Sogne- eller Klosterkirke i Roeskilde.

- *) a. Kong Christiaan 1's Indstiftelse af et nyt Kanonikat ved Roeskilde Domkirke Aar 1478 Hoffm. Fund. 7, 311 . . . og lade hver Dag indtage til Middag to fattige Degne af Skolen.
 b. Domcapitlets Reglement om fattige Pøblinge og Skolebørns Underholdning af 1569 l. c. 7, 323.
 c. Orig. membr. in Biblioth. Acad. Hafn. Anno 1320, ifølge hvilket Biskop Olavus i Roeskilde skjenker en Deel Gods sustentationi pauperum scholarium et pro alimentis eorum ut eo magis discipline scholasticæ intendere possint et Deo omnipotenti in Choro Roeskildensi et in capella beate virginis, quam ibi de novo fundavimus, deservire etc. Copien findes nu i Roesk. Skoles Arkiv.

- **) Christendommens Indførelse i vort Fædreland falder paa en Tid, da Klosterkolernes glimrende Periode var forbi i Lybfland. Den lærde Undervisning havde forladt Klostrene efterhaanden som Klosterskolen forfaldt, og Munkene indskrænkede i 11te og 12te Aarhundrede deres Undervisning til saadanne Børn, hvis Bestemmelse det var, at indtræde i Munkstanden. (Om Klosterkolernes Forfald see Kbh.

6) Endeligen bemærkes, at der omtales paa flere Steder i Beretninger fra Middelalderen *scholares* længe før Erlandsens Tid. Saaledes hedder det i *Liber datic. Roeskild**), at ved de Vigilier, som anordnedes 1073 for den, i dette Aar afdøde Konge Svend Estridsen og Dronning Magarete**), alle *beneficiati in eccl. Roesk. cum scholaribus* skulde være tilstede. Sættes dette i Forbindelse med Saxos Fortælling***) om en vis Arnfast, der tidligere havde været Skolemester, „*scholæ ministerio functus*“, saa kunne vi vel have Grund til at antage, at der, hvor beviistligt baade fandtes Skoledisciple og Skolemester, maatte ogsaa være en Skole.

Hvis det af foranstøttede Grunde maa ansees for afgjort, at Jacob Erlandsens Stiftelse for 12 Alunner i Hellig Aands Hospitalet ikke allene ikke kan være nogen Domscole, men endog synes at forudsætte en Saadan som allerede eksisterende, da hiin Stiftelse oprettedes, saa kunne vi stride til Besvarelsen af det, nærmest sig hertil knyttende Spørgsmaal om, naar Roeskilde Domscole maa antages at være stiftet.

Uagtet Historien næsten kan siges at tie om vore Domscolers Oprindelse, savne vi dog ikke ganske saadanne Efterretninger, der idetmindste nogenlunde erstatte denne Længsel. Det er nemlig udenfor al Tvivl, at hverken Kirke eller Skole har modtaget nye Former ved at plantes over paa dansk Grund, men at de hidsendte Lærere netop have søgt at indrette Alt, hvad hertil hørte, efter det Mønster, de kjendte fra deres Hjem. Vi tage derfor neppe Feil, naar vi, i det mindste i Alt, hvad der vedkommer Formen i Kirke og Skole, anvende paa vort eget Fædreland, hvad vi erfare om samme Indretninger i de Lande, hvorfra vi have modtaget dem. Bruges denne Fremgangsmaade, komme vi til det Resultat, at de første lærde Anstalter uden for Klostrene i vort Fædreland fandtes i selve Bispestedene****), og stode under Biskoppernes umiddelbare Ofsigt. Som Saadanne kunne de vel ogsaa med største Føie

fopfs *Geschichte des Schul- und Erziehungs-Wesens* 1, 53, 54, 55). Kommer nu hertil, at ifkun faare faa Klosterskoler i Danmark og slet ingen i Roeskilde omtales hos Middelalderens Skribenter (See Daugaard om d. *Kl. i M.* 113); saa tør Man vel antage, at de Roeskildske Klosters *scholæ externæ*^a, om endog Saadanne tidligere have eksisteret, vare lukkede paa Erlandsens Tid.

a. Saaledes kaldtes de Skoler, som Klostrene aabnede for Alle og Enhver, til Forskjel fra *scholæ internæ*, hvor Underviisningen kun var beregnet paa vordeende Munke.

*) S. R. D. 3 266, 267.

**) Langeskov antager l. e. (See Noterne), at den her omtalte Magareta var Harald Heins Dronning.

***) Saxo Gram. Müllers Udg. 2, 578. *Diu postmodum intactus Vilhelmi tumulus mansit donec nostris eum temporibus Hermanus, majoris sacrarii præses, Arnfastusque scholæ magisterio functus, connivente Isaaco ruralis sacerdotii præpositi parabilem magis et inter cæteros cultissimum advertentes Ascerianæ sepulturæ gratia aperiri jusserunt.*

****) See Ruhpops *Geschichte des Schul- und Erziehungs-Wesens in Deutschland* 1, 19. 56. 57.

kaldes Cathedralsskoler*), efterdem selve cathedra episcopi afgav Underviisningslocalet. Disse Skoler gik over til at blive Kannikesskoler, saasandt Man saa sig isand til at oprette Domcapitler ved Stiftskirkerne. Tilsynet, som Biskopperne hidindtil havde ført, overdroges til een eller flere af Kannikerne, hvilke derfor ogsaa bleve kaldte scholastici. Skolen forlagdes fra Biskopresidentens enten til Kannikellosteret, eller erholdt sin egen Bygning paa saadanne Steder, hvor intet Kannikelloster fandtes. Det er at formode, at Stiftsskolen, fra den Tid den kom til at foretages under Domcapitlet, er bleven kaldet Domskole**). Med Hensyn til denne vor Overbeviisning om Domskolernes Vælde og Oprindelse, ere vi dog ikke ganske blottede for Beviser, hentede fra vort eget Fædrelands Historie. Det hedder nemlig i Hvidtsfeldts Bispe. Nr. Pag. 49. „Aar 1035 12 Kal Juny begaffede Kong Knud Lunde Kirke som icke endda vaar fuldfærdig oc forordnede en Provist og nj Præbender til Præster og Skolens Rente, thi saaledis indholder Kongens Breff Ord fra Ord, som endnu findes i Lunde Capitals Sacristi. Cannikerne vare nj allene oc kaltis alle tilhobe Brodre, hvilket Collegio Skolen vaar oc saa tillagt“. Her siges da med klare Ord at Skolen er Stiftsskolen i Lund, som hidindtil sandsynligviis havde været bestyret af Biskoppen, henlagdes under Domcapitlet ved dets Oprrettelse i Aaret 1085.

I Roeskilde var Domcapitlet oprettet 4 Aar tidligere end i Lund. Anonymus Roeskildensis***) beretter om Biskop Svend Norbagger, at han, da Kirken var færdig****), opførte et Kloster af Steen for Brodrene, og, forat der kunde være 15 Præbender, tillagde han Kirken og Brø-

*) At disse Skoler maae have været stærkt frequenterede, kunne vi blandt Andet slutte deraf, at den danske Konge Svend Estridsen ved det færdigste Colloquium i Aaret 1053 fandt sig foranlediget til, at bede den bremiske Erkebisp om, ikke at indsende flere tydske Lærere her i Landet, (Ann. ecel dan. 1, 292) hvilket maa forudsætte, at de lærde Underviisningsanstalter ved Klo're og Biskopresidenter allerede paa den Tid maatte kunne afgive det fornødne Antal Lærere. I ri bestyrkes vi endydermere ved den Omstændighed, at den samme Konge mod Slutningen af sit Liv synes at have paatænkt en Høiskoles Oprrettelse i vort Fædreland, Noget som maatte anses for ubetimeligt, hvis ikke de lærte Underviisningsanstalter alt den Gang havde blomstret i nogen Tid. I Danske Bibl. 7, 440 citeres nemlig en Svartkrivelse fra Pave Gregor VII til den danske Konge Svend Estridsen, (Reg. libb. epist. 13) hvori det hedder: „ut quoniam propter longinquitatem terrarum, et maxime propter ignotas lingvas, valde difficile esset eo mittere viros doctos ad erudiendum eos in rebus fidei, mitterent ipsi ad aulam Apostolicam nobiles juvenes, instituendos saeris legibus, quas postea docerent in patria. Brevet er af 1078, og altsaa skrevet efter Kongens Død.

**) Det kan gjærn være mueligt, at Benævnelser „Domskole“ er af tidligere Oprindelse, og at Skolen benævntes efter den Helgen, til hvilken Hovedkirken var indviet. Lunds Stiftsskole kaldtes saaledes schola beati Laurentii S. R. D. 3, 454. Roeskilde Skole maa da have heddet schola beati Lucii.

***) S. R. D. 1 378 og Pont. ana. ecl. dan. 1, 219. Det her citerede Msc. Membran havde desværre ikke.

****) Roeskilde Domkirke var fuldfærdig opført 1080.

drene Noget af sit Mensalgode. Vi have altsaa i tvende Nabostifter to jevnaldrende Kannikerklostre, det ene ved Roeskilde, det andet ved Lunds Domkirke. I begge disse Klostre vare Kannikerne bundne til at leve efter en bestemt Regel, formodentlig Augustins, samt til at boe sammen. Vi vide fremdeles at Skolen i Lund i Aaret 1085 henlagdes under Kannikernes Collegio sammesteds; heraf slutte vi, at Skolen i Roeskilde Aar 1081 ligeledes var bleven lagt under det dersteds i samme Aar oprettede Kannikercollegium. Vi ere da saaledes komne til det Resultat, at Stiftsskolen i Roeskilde oprettedes i Aaret 1010, paa samme Tid som Bispestolen*). Den havde oprindeligen sin Plads i selve Bispeersidentseisen**), men flyttedes i Aaret 1081 til det Kannikerkloster, som Svend Norbagger havde ladet opføre. De øvrige Domstølers Alder lader sig naturligviis bestemme paa samme Maade.

Forinden jeg afbryder denne Undersøgelse, tillader jeg mig at vedføie de Resultater, jeg er kommen til, om den gamle Skolebygningens Oprindelse. En særegen Opfordring til at dvæle ved dette Thema maa Man netop føie paa en Tid, da Ordet ganske almindeligt gaaer, at denne ved sin Alder og indre Historie ærværdige Bygning, der endnu vilde kunne staae uroffret gjennem flere Menneftaaldr, skal jevnes med Jorden, for at staae Domkirken en friere Beliggenhed.

Omtrent et halvt Hundrede Skridt Vesten for Hovedindgangen til Roeskilde Domkirke, inden for Kirkegaardens Ringmuur ligger endnu den gamle Domstøle i Retning af S. og N., en grundmuret Bygning af anseelig Længde***), med tvende Stokværk. Den har i ældre Tider været forsynet med 15 Fag hvælvede Bly Vinduer i hvert Stokværk, til hver Side, samt i det mindste 2 Fag paa hver af Gavlene; den er opført af røde Munkesteen, med Allen tykke Mure, der hvile paa et Fundament af svære Kampsteen. Den har i sin Tid været forsynet med gothiske Ornamenter paa Gezims og Gable****). I den øverste Etage har den, indvendig fra betragtet, bevaret Noget af det ældgamle Præg ved de hvælvede Vinduer og smaae Nischer i Murene. Seet udvendig fra, findes, paa Fundamentet nær, intet Spor mere til, at denne Bygning er fra den catholske Tid. De røde Munkesteen ere overtrukne med en mørkfarvet Asfpudsning, de gothiske Gable, de hvælvede Vinduer, ethvert Spor af dens Udside er aldeles forsvundet.

Denne Bygning er, efter hvad jeg troer at kunne godtgjøre, jevnaldrende med Domkirken.

*) Roeskilde Bispestol oprettedes under Svend Tveffjæg i Aaret 1002, efter Andre 1010.

**) Ved de Vigilier, der anordnedes for Svend Estridsen og Dronning Magareta, der begge døde i Aaret 1074, skulde seculares Chorales være tilsted: S. R. D. 3, 266 og 67. Der har vel da ogsaa været sehol. nonehorales paa samme Tid.

***) 45 Allen, udvendig Maal.

****) Dette sees tydeligt indvendig paa Gavlene.

Den gaaer nemlig i sin Oprindelse tilbage til Aaret 1081, og maa antages at være hverken mere eller mindre, end det længe eftersøgte *claustrum lapideum*, som Svend Norbagger led opføre til Volig for Kannikerne ved det da oprettede *Domcapitel**). Herhen flyttedes formodentlig Skolen, da den ophørte i Bisperefidtens, og denne Bygning bliver saaledes at ansee baade for det oprindelige Kannikloster (*claustrum lapideum*), og den dertil i Aaret 1081 henlagte Stifts- eller *Domskole*. Kannikernes Klostersvang varede imidlertid ikke længe. Den dermed forbundne generte Levemaade kunde ikke behage disse Herrer, hvis Indkomster snart forøgedes meget betydeligt. De forlode Kanniklosteret, og beholdt separate Voliger**) omkring Domkirken. Naar denne Forandring er iværksat, kunne vi, af Mangel paa autentiske Efterretninger, ikke med Bestemthed angive; men, da Kong Valdemar I, i Anledning af Absalens Valg til Biskop i Roskilde i Aaret 1157, skal have gaaet omkring til Kannikerne hver især i deres Voliger***), saa maa denne Forandring allerede være iværksat i den første Halvdeel af 12te Aarhundrede. Siden denne Tid er sandsynligviis det af Kannikerne forladte *claustrum lapideum* udelukkende bleven benyttet til Skole og Volig for Lærerne lige indtil vore Dage.

Den her fremsatte Mening om Skolebygningens Ælde og Oprindelse finder vel ikke Medhold hos ældre Forfattere; thi Hoffmann****) beretter, „at den Skole, som nu staaer, er anlagt og funderet 1405“, og hos Behrmann*****) hedder det, „at, da der i Stiftelsen ved H. A's. Hospitalet ikke kunde være Plads til Flere, saa maatte Man være betænkt paa en egen Bygning til Skolen. Derfor anviste Biskop Peder Jensen Rectoren ved Roskilde Skole i Aaret 1405 nogle Huse paa St. Lucii Kirkegaard ad certam habitationem, hvilken Gave har givet Anledning til Opførelsen af den endnu staaende Latinskole“. Da imidlertid hine Huse ikke skjenkedes til Skolen, men til Rectoren, som derved fik sin egen Residents*****), saa er Tilliden til vor ovenanførte Mening aldeles ikke herved bleven svækket. Den her omtalte Rectorresidents, som forøvrigt har ligget Nord for Kirken, skal formedelt Brøstfældighed være nedbrudt i Begyndelsen af det 17de Aarh. Noget anden Mening om Skolebygningens Oprindelse, end den

*) S. R. D. 1. 378.

**) En f. ad en Kannikelig troer Man endnu at finde i det lille grundmurede Huus, der støder umiddelbart op til den nye Skolebygning.

***) Suhm 7, 13.

****) Danske Att. 6, 138.

*****) Grundriis til en Bestr. af Rosk. 253 o. f. v. confr. *Annales E. D.* 2, 504.

*****) See danske Magasin 3. 36. 357. Det er heist sandsynligt, at Rector indtil den Tid har haft Bopæl i Skolebygningen tilligemed de øvrige Lærere.

her af S. og B. anførte, vides ikke nogetsteds at være fremsat. Heller ikke har jeg i nogen Optegnelse fra Middelalderen fundet Noget, der i fjerneste Maade kan ansees for at tale imod vor ovenfor fremsatte Overbeviisning. Den, gennem hele Middelalderen bevarede, Tausshed om en saa anseelig grundmuret Bygning's Opførelse maa imidlertid forekomme besynderlig, men denne Tausshed maae vi dog indrømme har fundet Sted, hvis Man ikke med os vil antage, at Skolebygningen netop er det Kannikloster, som omtales af Anonymus Roeskildensis*) under Navn af *Clastrum lapideum*, og siges at være opført af Svend Norbagger i Aaret 1081. Er det altsaa vist, at den eneste hidindtil fremsatte Mening om Skolebygningens Ælde, er urigtig; er det dernæst høist sandsynligt, at Skolen i sin Tid blev henlagt til det af Svend Norbagger opførte Kannikloster; forekommer det os fremdeles besynderligt, at en saa betydelig grundmuret Bygning, som dette Kloster maa have været, kunde forsvinde, uden at derom nogetsteds er ytret et Ord; og synes det endelig utroeligt, at den endnu staaende, anseelige, og ved sit Diemed vigtige Bygning skulde have reist sig, uden at den ellers saa stjonnsomme catholske Geistlighed ogsaa vilde have omtalt Sammes Stifter i dens *libri datiei* eller *obituarii*: saa behøves endnu kun et Blik paa den gamle Bygning, der hviler paa et Fundament af svære, utilhugne Kampsteen, (hvilke unægtelig røbe en meget fjern Tid), for af Alt dette at begrunde en stærk Formodning om, at Roeskilde Domskolebygning i sin Oprindelse gaaer tilbage til Aaret 1081.

Den Beretning i Dan. Atl. 6, 139, at Skolebygningen tilforn skal have været dobbelt saa lang som nu, kunne vi ikke sætte synderlig Tid til. I en Afstand af 2 a 3 Alen fra Bygningens nordre Gavler nemlig anbragten Steensluse, som forhindrer Bygningens Forlængelse i nordlig Retning. Et Gaalebrev af Aaret 1420 omtaler denne Steensluse („Skolerøsten“); og i et Skjøde, udstædt i forrige Aarhundrede, siges denne Skolerøst at ligge lige over for Biolstrædet, altsaa der hvor den endnu findes**). Mod Syd støder Bygningen op til Kirkens Ringmuur, langs hvilken Skolens Gaardsplads maa antages at have ligget (s. ovenf. S. 7). Vilde Man maafee herimod indvøende, at Bygningen paa denne Maade ikke vilde kunne afgive den fornødne Plads baade til Bolig for 15 Kanniker, og til en talrig frekventeret Skole; da maa jeg bemærke, at den ene Etage med sine 15 Fag smaa hvælvede Vinduer netop synes at være afsatset til 15 Munkeceller, medens det andet Stokværk vistnok for den Tid maatte ansees for et særdeles rummeligt Locale endog for en talrig frekventeret Skole. Rigtigheden af den følgende Bemærkning i dan. Atl. „derhos var en indeluffet Skole-

*) S. R. D. 1, 378 Annal. E. D. 1, 219. Det af Pontopidan her citerede Mss. membran habes desværre ikke mere.

***) At Biolstrædet og Skolerøsten ikke alene Begge skulde være flyttede, men ogsaa have beholde deres Beliggenhed lige over for hinanden, synes ikke rimeligt. Steenslusen kaldtes Skolerøsten, forbi der var anbragt en Jernrist over den.

gaard, som nu er afbrudt“ bekræftes ved een, fra det 16de Aarh. opbevaret, Glarmesterregning i hvilken det hedder: Item for XXII Vinduer i Hørerens Kammers ud til Skolegaarden, for Bly og Glar 1c.

Pladsen omkring Nøeskilde Domkirke har i de sidste Aarhundreder lidt store og uerstattelige Tab ved Tilintetgjørelse af tilgrændsende Bygninger, der i flere Henseender havde Krav paa en skaaende Behandling af Efterlægten. Rectorresidents, Regents, Gymnasium, Kannikegaarde, samt den Erlandsenske Stiftelse for fattige Skolebørn ere for længst jevnede med Jorden. Klostergaarden maatte i det 18de Aarh. vige for et moderne Begravelsescapel, og den gamle Bispegaard er noget tidligere forvandlet til et kongeligt Palais. Iffun det fordmum dertil hørende Refektorium har for en Deel bevaret sit gamle Udseende. Med dette og Skolebygningen svinde de sidste Minder fra den tidlige Middelalder, der i sin Tid omgave Kirken. Dennes Veliggenhed er unægtelig bleven friere, men det Spørgsmaal maa dog en Gang reise sig, om Domkirkens friere Veliggenhed fremdeles bør erhverves paa gamle og ærværdige Minders Beføstning. Dog — det være overladt en mere øvet Pen at føre Ordet for de Mure, inden for hvilke en Peder Palladius, Christiern Pedersen, Niels Hemmingsen, Hans Laufen have uddannet sig selv og Andre; og, skulde det alligevel staae strevet i Skjebnens Bog, at det 800 Aar gamle Kannikloster og Skolehuus i Nøeskilde skal jevnes med Jorden, saa skal dog Efterlægten ikke kunne sige, at ingen Stemme i sin Tid lod sig høre herimod.

Friis.

Om Rectors Residents.

Den første saadanne, som Historien nævner os, er de Huse, som vi ovenfor have meldt, at Biskop Peder Jernstjæg eller, som han i D. Atlas VI pag. 145 kaldes, Peder VI Jensen Jødehat, af Domcapitlets Bygninger paa St. Lucii Kirkegaard i Aaret 1405 skjenkede Rectoren til fri Bopæl. At dette tillige skulde have været Skolehuus, derom meldes ligesaa lidt Noget, som at Rector nogenstunde skulde have boet paa den gamle Skolebygning, som endnu staaer, hvor kun Hørerne havde Værelser. Dette er blot en Forverling af disse to Bygninger, hvorefter er sagt det Fornødne. Hvor paa Kirkegaarden hine Emaahuse have ligget, kan blot formodes. At det ikke kan have været den Residents, som vi nu strax skulle tale om, den Pastor Perck nu tilhørende Gaard, hvilken siden blev Rectors Residents, kan skjønnes baade deraf, at denne ikke ligger paa St. Lucii Kirkegaard, der siensynlig aldrig har strakt sig saa vidt, samt at den først senere blev Rector tillagt, da den ældre nu omtalte formedelst dens Brostfældighed var bleven solgt. At denne ældre Residents imidlertid endnu havde 1604 og 1606, sees af de to Glarmester-Regninger, vi nedenfor skulle anføre i davæ-

rende Rector Mads Birkops Levnet. Men at den maa være bleven bortfolgt før 1667, da en ny Residentens var tillagt Rector, og Domkirken have modtaget og til Rector forrentet Kjøbesummen, sees af en her i Skolens Archiv befindlig, af Rector P. Schade „under hans Haand indgifvet“ Fortegnelse over Rectors aarlige Indkomst, hvori det hedder: „4) Istedensfor 12 Dlr., som Domkirken til forn betalte af een Residentens, som var soldt, og hafde ligget til det corpus, som laa til Bestillingen, niuder nu (Rector) efter Engl. Skøde af skolens tillagde tiender 12 Eldr.,“ Hvorledes den 2den Rectorresidentens, den Hr. Pastor Herß nu tilhørende Gaard paa Hjørnet af Fiolstrædet og Skolegaden, er tilveiebragt, om den maastee har ligget til en Præbende, som var overladt Rector, derom mangler jeg tilstrækkelig Dplysning. Thi vel siger Behrmann S. 283: „Den første Rector, vi af Skjødebrevne vide at have havt denne Bygning til sin Residentens, var i Sidstningen af det 17de Aarhundrede en Rector Schade og derefter et Par Schnabeler.“ Men en ældre Hjemmel og mere bestemt Efterretning høves i en i Skolens liber datieus befindlig Extract af „Domscholens Regenschaber“ ved P. Schades Fader, Rector „Hans Pedersen Kallundb.“ dateret 20 April 1667, hvoraf sees, at denne Residentens allerede da maa være anstafset, efterdi det sammesteds hedder: „disse 270 Rdl. var nogle Mars Rente af de 1000 Rdl., som nu staar hos Welb. F. Else Pashjerg, oc derfor ere forbygde paa Skolemesterens Residentens, efterdi Kirchevergeren ikke kunde bringe penge tilweye, der høyeste fornødenhed det udkreftuede.“ Om disse 270 Rdl. siden ere erstattede, seer man ligesaa lidet, som at Domkirken siden har bekostet Noget paa denne Residentens Vedligeholdelse, da der meget mere paa Rector P. Schades Andragende „at hans Residentens var saa brøstfældig og forfalden, at, saafremt den ey nu bliver repareret, det ei siden uden stor Bekostning kunde stee, hvortil Koeschilde Dom-Kirche, som den burde at holde vedlige, ey havde de Midler, som nu til Reparationen nødvendigen behøvedes, end si i Fremtiden naar større Bekostning kunde erfodres,“ blev af Kong Christian den 5te u. 10de Julii 1686 „allern. bevilget og tilladt, at bemte Mag. P. Schade maatte herefter til bemeldte Residentens Reparation og Forbedring nyde og oppebære ald Himmelesff Kirkes Visse od Uvisse indkomster, med de Villor, at hand Kirchen og Residenten deraf forsvarligen skulde vedligeholde, o. s. v.“ en Begunstigelse der blot blev tillagt ham for hans Person, da Himmelesff Kirketiende siden er bleven tillagt den residerende Capellan ved Domkirken. Men hvad enten nu denne Indtægt ikke har forslaaet til Residentens Vedligeholdelse, hvad man dog ei skulde troe, eller den gode Magister Schade ikke har anvendt den til dette Diemed, saa befandtes dog allerede 43 Aar efter hans Død, under hans 3die Eftermand Residentens atter saa forfalden, at det efter Stiftsøvrighedens Indstilling blev af Kong Fred. d. 5te ved Rescript af 12te Septbr. 1755 tilladt, at den maatte sælges, og Rectori tillægges af Domkirken aarlig Huusleie 40 Rdl. hvilket vel var 16 Rdl. mere end Renten af de 600 Rdl. hvorfor Gaarden (efter Behrmann a. St.) ved Auction solgtes til Rector Chr.

Echnabel, men dog ikke til Tab for Domkirken, der derved slap for den Reparation af Rector-residentens, hvortil den egentlig var pligtig og naturligviis ei kunde have afholdt for 16 Rbd. aarlig, ikke at tale om, at Kirken fra første Færd af ikke skjøntes at have betalt Noget til denne Residentens Vedligeholdelse. Saaledes forblev det nu indtil Efteraaret 1821, da den nuværende Idie og skjønte Rector-Resident, hvis Grund med den gamle Bindingsværks Bygning hvoraf endnu 2 Længer staae, og som i mange Aar havde været Prof. Rector Taubers Eiendom, Aaret før var med dertil hørende Have, to Vænger og en Jordlod i Byens Mark til dette Niemed affjøbt Gieren Professor Wegtrup i Kjøbenhavn, nu var bleven ny opført allene paa Skolens Bekostning efter Professor og Stadsbygmester Wallings Tegning, og derpaa overdroges nuværende Rector til Bopæl istedetfor de 400 Rbd., han i de foregaaende 6 Aar havde nydt til Huusleie, hvilket vel maaskee nu vil synes mangen Een at have været overdrevent, men efter daværende Cours og Priser var saa langt fra at være det, at hans Leie for en to-Stages Gaard endog var 800 Rbd., hvilket da ikke engang var dyrt. Da nu den Bestemmelse er truffen, at hverken Kirken eller Beneficiarius, men Skolen selv skal vedligeholde denne Rectors Resident, hvis Hovedbygning er opført af Grundmuur, kan det Tilfælde ikke lettelig mere indtræffe, som har gjort de foregaaendes Salg nødvendigt.

Om Gymnastikbygningen.

Endnu besidder Roskilde Kathedralstole en i sin Art skjønt og herlig gammel Bygning, som i Aaret 1830 blev kjøbt paa Auktionen efter en afdød Lømmemand til Locale for de efter nuværende Rectors Forslag indførte Gymnastiske Dvælses, hvortil den er saare bekvem, da den, efter at de forhenværende Skillerum vare borttagne, udgjør en eneste stor Sal af Længde 15 $\frac{1}{2}$ Al. og Bredde næsten 11 Al. tilligemed en tilhørende ved Plankeværk indhegnet Plads af 2000 — Alens Størrelse, hvor Dvælserne i godt Veir kunne foretages; beliggende ei langt fra Skolen, Nord = Øst for Domkirken, paa Hjørnet af Kirkegaarden, hvortil dens antike Gavl vender ud, og Kirkestrædet, lige overfor Bagsiden af det Kongelige Palais (den forrige Bispegaard), og opført af svær Grundmuur, med tvende skjønte hvelvede Kjældere, efter sin ærværdige gothiske Bygningsmaade at domme, meget gammel og maaskee en af Domcapitlets forhen værende Residenter. Efter Adjunct Friis's Eftersporinger har den i den Katholiske Tid været Refectorium for Personalet i Bispegaarden, og uden tvivl siden det Sted, hvor de Disciple, som havde fri Kost af Communitetet (hvorom en anden Gang nærmere) efterat den gamle Hospitalsbygning var nedbrudt, bospistes; hvilket jeg slutter deraf, at bemeldte Bygning endnu dengang, da den kjøbtes til Gymnastikhuus, af mange Gamle kaldtes Regent's-

Rjøkkenet, d. e. det Sted, hvor de paa Regentsen boende Disciple havde fri Kost, en Indretning som endnu medens Regentsen stod var bleven forandret til Kostpenge, og Bygningen formodentlig af den Uarsag solgt, dog lykkeligtvis ikke til Nedbrydelse, da den endnu vil kunne trodse Uars-hundreder og være til en Slags Jir for Kirkegaarden. Til den støder en liden Bindingsværks Bygning, indrettet til en Stue og et Rjøkken, hvor, siden den blev kjøbt, Skolens Opvarmings-kone har havt og dens nu antagne Opvarter har Bopæl. Rjøkkesummen var 1600 Rbd., og de til Reparation og Indretningens Forandring m. m. medgaaende Omkostninger bleve omtrent dækkede ved Bortsælgelsen af en liden til Stedet hørende Marklod og af det nedbrudte Skillerumstømmer o. d.

Om Gymnasiet i Roeskilde.

Denne Udvidelse af Kathedralstolen ved en høiere Klasse end Mesterlectien eller en høiere Underviisning for Disciplene i denne, blev stiftet efter Kong Christian den 4des Befaling, som blandt saa mange andre nyttige Foranstaltninger til Videnskabernes Fremme (s. Vindingi acad. Hafn. p. 13) i Maret 1618 forordnede, at der ved alle Stiftsstoler skulde oprettes et Gymnasium eller Kathedralescollegium, hvor de tilkommende akademiske Borgere (formodentlig fra hele Stiftet, uden hvilket det kun vilde, som man siden saae, blive en halv Forholdsregel, der kun var af meget partiell Nytte), skulde absolvere et fuldstændigt Cursus i Theologie, Philosophie og de gamle Sprog, fornemmelig Græsk og Hebraisk, som dengang kun dreves lidet i Skolerne, „paa det at den Usikkerlighed maatte forekommes, at Ungdommen ilde funderet fra Skolen til Universitetet og Høistolen ankomme og siden til Kald og Gudstjeneste, ikke noksom forfremmede, tilstedes“. Men til en fuldstændig Udførelse af denne gavnlige Indretning kom det ikke, uden i Odense, hvis Gymnasium, funderet 18 Febr. 1621 og, efterat dets endnu staaende Bygning var opført, høitideligen indviet i Januar 1623 (s. Blochs fynske Geistligheds Historie 2 p. 249). De tre andre Stiftsstæder, hvor Indretningen nogenledes kom i Stand, vare Roeskilde, Lund og Christiania (s. Thura idea hist litt. Scholarum p. 100 og Nyerup om de Latinke Skoler p. 102). I Ribe, hvor dog allerede 1636 var udnævnt den første Professor (s. Terpager p. 486) og Aarhus, skjøndt der for begge disse, ligesom for det Roeskildske, udkom nye og forbedrede Fundatser u. 17 Mai 1639, og der i dem, ligesom i Roeskilde, havde et vigtigt Element i det theologiske Lectorat, som lige siden Reformationen havde ved alle disse tre Domstoler, forbleve de kun paa Papiret. I Viborg og Aalborg nævnes de ikke engang. Om de førstnævnte gjør Ol. Wormius sig store Forhaabninger, da han i sine epistolæ p. 15. i et Brev af 1619 til Nic. Fossius fortæller ham: In Roeschildensi, Lundensi & Ottho.

niensi Capitulo quinque erunt, qui publice docebunt quotidie, Episcopus Theologiam & linguam Hebræam (hvori dog W. tager feil, da Bispen ikke var ordinair Docent, men blet Inspector Gymnasii), Lector (som sit Theologie og Hebraïff), Scholæ Rector & duo alii lingvas & Philosophiam Spes igitur erit, multa eximia ingenia occasionem sese exereendi hic habitura amplissimam. Og ligeledes til Scavenius, s. A. (pag. 41): Tribus enim hujus Regni capitulis primariis, R. O. & Lundensi, quinque Regi, diplomate deputati sunt Professores publici, af hvilke Pladser han vilde bestræbe sig for at Scavenius kunde faae een, hvilket og lyffedes, da denne i det følgende Aar blev Lector Theologiæ og Sognepræst til Domkirken i Roeskilde. Og beviser det end ikke, at Gymnasiet allerede dengang var oprettet, saasom der ved Capitelet eller Domkirken lige fra Reformationens Tider af havde været en Lector Theologiæ, saa er det dog rimeligt, at det maa have været stiftet inden 1622, da vi ved samme finde den første Lector Philosophiæ M. Erasmi Iani eller Iohannis Vardenius (Rasmus Jensen Warde), der i et her af Adj. Friis opdaget Brev af s. A. (Bilag Nr. 2.) fra Kong Christian den 4de kaldes „og Elstel. M. Rasmus Warde, Lector udi Stiftsskolen“, ligesom han og under 15 Dec. 1626 selv har udstedt en her ligeledes forefunden egenhændig Attest for noget Snedker-Arbejde i den ham „som Lector Philosophiæ udlagte Residenske“. Sandsynligviis har Gymnasialunderviisningen her ved Stiftsskolen taget sin Begyndelse 1622 eller 1625, da der i den i Skolearchivet befindtlige Liber daticus Scholæ Roeskild. pag. 325 findes et Rescript af Chr. 4de dat. 26 Febr. 1625 (s. Bilag Nr. 1), hvori bestemmes, at Lector Theol. skal læse een, og Lector Philosophiæ to Timer om Dagen Mathesin og ellers andet Philosophische“, og der allerede dengang her fandtes de to Mænd Scavenius og Warde, af hvilke den første alt var Lector, og den anden som tilstedeværende Canonicus strax kunde tiltræde. Formodentlig have Rector og Conrector, som nedenfor vil sees, vedblevet at fortsætte den philologiske Underviisning og følgelig Gymnasiet ikke været saa adskilt fra Skolen, som det efter den nye Fundats af 1639, hvilket ellers angives for dets Stiftelsesaar, skulde være. Endelig var ogsaa allerede Aaret forud ansat en 3die Professor, nemlig M. Johannes Frederici, (s. nedenfor blandt Rectorerne Nr. 15), som i Begyndelsen af Aaret 1638 blev bestiftet til Professor Poeseos ved Gymnasiet, formodentlig paa Grund af sit store Talent for denne Kunst. Til de to førstnævntes Løn var henlagt: til Lector Theol. som sædvanlig var Sognepræst til Domkirken, Indkomsterne af Vicariatet til St. Annæ Alter bag Choret, hvorunder bl. A. henhørte Indtægterne af Fjæng Sogneald; og til Lector Philos. (som skulde læse hver Dag Physik og Mathematik vevselviis, og i en Maaned offentlig over Metaphysiken) Brøndby Præbende. Til det 3die Professorat skulde henlægges det første Canonicat, som maatte blive ledigt (s. Bilag Nr. 4.) Om dette ngenfindes er steet, er meget uvisst, da M. Frederici ikke vides at have havt anden Løn end sit Rectorats Indkomster og hans Professorat i Poesien vel kun

var en extraordinair Post, hvori han tjente par honneur. Vel udfom nu under 17de Mai 1639 den nye og forbedrede Fundats (s. Bilag Nr. 3), hvori det hedder, at, „nu underdanigst angiffvis, Gymnasiet icke at naa sin effect, aff arsage Trende Professores ere icke noch, meden derforuden en behøffvis saadant at sette i Werchett, hvor ved och tillige Rector och Conrector scholæ, hver dennem dis bedre deres Bestilling kunde forestaa, naar de med Collegio intet behindres *)“; og derefter forordnedes, at der skulde ved Gymnasiet (ligesom i Odense) her- efter være fire Profesorer: 1) Lector theol. & hebrææ lingvæ, som altid skulde være den første og fornemste. 2) Prof. lingvæ latinæ, som tillige skulde skrive Dimittendernes Testimonier, (hvorpaa den Tid lagdes stor Vægt) ligesom i Odense. 3) Prof. lingvæ græcæ. og 4) Prof. Philosophiæ, som tillige, absoluta Logica & Rhetorica, skulde læse over Sphærica, Mathematic og Physik, (hvorfore og denne siden sædvanlig findes kaldet Professor Mathematicum). Disse 3 sidste Profesorer skulde saavelsom Rector scholæ have Plads i Capittet og nyde Indkomster af de dem tillagte Præbender, samt alle andre Fordele efter deres Senium. Men alligevel findes der aldrig at være bestiftet de tvende philologiske Profesorer, hvis Forretninger altsaa vel Rector og Conrector have vedblevet at besørge, formodentlig fordi der ingen Gage var til de to Profesorer, og ingen Canonicater den Tid bleve ledige. Ja det varede ikke længere end 7 Aar; inden man, tvertimod hvad der i Fundatsen siges at være angivet, fandt endog det 3die Professorat overflødig, og derfor Kong Chr. d. 4de ved Rescript af 18 Aug. 1646 (s. Bilag Nr. 4) „efter menige Capitularium deris underdanigste Relation den 3die Profession ikke Synderlig behøffvedes“ (hvoraf sees, at den 4de aldrig har været besat) befalede, at det denne tillagte Canonicat, hvis Indtægt var Ledse Præbende, skulde „henlægges til Conrectorem udi Skolen“ (dengang Mag. Hammermüller) og hans Efterkommere i Embedet, dog uden at de skulde have nogen locum in Capitulo“. Saaledes maac da Rector og Conrector, tvertimod Fundatsens Bestemmelse, dog uden (som i Odense) at faae Professor- eller Lectortitel, have vedblevet at besørge den philologiske Underviisning som hidtil, da denne neppe kan være recent bortfalden. Saaledes gif det nu indtil 1688, da Mag. Dalhuus, som i de sidste Aar havde forenet det theologiske og det philosophiske Lectorat, døde og da efter Kong Christian den 5tes Befaling Gymnasiet vel ikke udtrykkelig ophævedes, men begge hine Lectorater henlagdes til Skolens Rector og Conrector (dengang Mag. P. Schade, hvis Indkomster derved tillige forøgedes, og Mag. Henr. Plate, til hvis Embede allerede i Forveien var henlagt Ledse Præbende), og Forretningerne efter Biskop Waggeris Bestemmelse af 13 Jan. 1689 (ansført i Skolens liber daticus, og derefter aftrykt i Hoffmans Fundatser Tom. VII p. 331, hvor kun urigtig staaer 1688)

*) I Odense beklæbte disse dog Professoratet i Philologien, hvilket og meget godt lod sig gjøre, da de hver havde 3 Dage om Ugen frie fra Skoleunderviisning.

fordeeltes saaledes imellem dem, at Rector skulde som Lector Theologiæ „i visse Timer om Onsdag og Lørdag baade offentlig i Skolen og privatim hjemme i Huset forklare for Discipulene deres articulos fidei, saa at de, naar de forsendes til Akademiet, nøiagtig kunde recensere alle Definitiones i Loci Communibus og med Dietis classis ab utroque foedere probere“, og „Conrector i visse Timer om Ugen baade i Skolen og in auditorio Regentiano for Discipulene explicere Mathesin, Definitiones & Problemata Euclidis, Doctrinam Sphaericam, Computum ecclesiasticum, samt den gandske Arithmeticeam, ligesom meta Scholarum Trivialium tilholder“. At dette nu omsider ikke blev Andet, end hvad der i enhver Latinstoles øverste Klasse pleiede at læses, kan man med saa meget mere Føie slutte, som der ikke var givet Gymnasisterne, uagtet deres flere Kundskaber, noget Fortrin ved Universitetet fremfor Skolernes andre Disciple. Endelig skulde Rector, og i hans Forsald Conrector, ligesom hidtil Lector Theol. være Notarius in causis matrimonialibus ved Consistoriet i Kjøbenhavn, og begge „nyde som auctarium Stipendii alt det, som bemeldte Lector Theol. (Mag. Dalhuns) baade for Lectoratet, saavel som Professione philosophica og Notariatet hidtil nydt og haft haver“, hvilket især var Tillægget af Flynngs Præstefald til Rector, Haarløf Kongetiende til Conrector, og Sjuv Kirke til lige Deling imellem begge, med a. M. — Saaledes forsvandt da allerede efter omtrent 63 Aars Forløb dette Gymnasium, for hvis Drettelse man (s. Behrmann S. 278) især kunde takke den lærde Jørgen Seefeldt, der under Chr. 4 var Lænsmand over Roestilde Læn og Landsdommer over Sjællands Stift samt sidste Præpositus Capituli, og Biskop Brochmand, hvilke havde formaaet Kongen dertil, efter hvis Befaling i Fundatsens § 3 da og enten blev opført eller maaskee af Capitelets Bygninger*) dertil anvendt og indrettet den gode og solide Grundmuurs Bygning, (siden kaldet Conventhuset fordi Geistligheden der og pleiede at holde sine Conventer eller de tvende aarlige Landemoder**), som stod her, hvor endnu Kirkegaardsmuren fra Fabrikør Böttichers Huus indtil Indkjørselen til Proosteresidentens er en Levning af samme, indtil 1811, da den efterat være bleven solgt blev nedbrudt, uden at Cathedralskolen fik mindste Erstatning for samme. Thi fra den Tid af at Biskop Wagger 1689 i fornævnte Skrivelse havde henviist Rector og Conrector til at holde deres Gymnasial-Forelæsninger deels paa Skolen eller hjemme og deels i Regentsauditoriet, hvorimod Rector Schade, som formodentlig har fundet dette bekvemmere for dem begge, ikke havde gjort nogen Indsigelse eller fordret nogen Godtgjørelse til Skolen for Bygningens Tab, blev denne uden videre anseet blot som Geistlighedens Conventhuus, og derfor, da samme havde i Domkirken faaet et

*) Jeg formoder, at det ha været Archidiaconi Residens, om hvis Sted man ellers Intet veed, saaledes som om de 3 andre Prælateres, der laae paa samme nordre Side af Domkirken.

***) Bircherods Skrift i Suhms Samlinger til den Danske Historie I, 3 p. 107.

andet Local til Landemoderne, efter daværende Stiftsøvrigheds Foranstaltning ved Auction den 31 October 1810 tilligemed sin Grund bortsolgt til tvende herværende Haandverkere, for den Summa 1415 Rdlr. d. G. som erlagdes til — den geistlige Fiscus. Kjøberne nedrev det paafølgende Aar Bygningen, der efter Auctionsconditionerne var af stærk Grundmuur 25 Alen lang og 14 Alen bred foruden 3 Fag Bindingsværk, indrettet neden i til Forstue, Trappe og tvende ypperlige hvælvede Kældere, saaledes som de sædvanlig fandtes i de gamle Bygninger her i Roeskilde, og ovenpaa en eneste stor og høi Sal*), hvor Profesforernes Forelæsninger indtil Mag. Dalhuus's Død og de aarlige Landemoder holdtes. Hvor langt bedre havde det ikke været, om man havde beholdt og anvendt den til Local for det af sal. Biskop Münster oprettede herlige Stiftsbibliothek, hvortil man nu maa stige op ad en lang Omvei og mange Trapper og hvor om Vinteren Ingen kan holde ud at være for Kulde. Og saaledes kan heller Ingen vide, om den Skolebygning, som vi nu forlade, ikke engang i Tiden kunde komme til en Nytte, hvorpaa man nu for Diebliffet ikke tænker.

En Fortegnelse over Gymnasiet's Lectorer, saavidt disses Navne have været at udfinde, skal nedenfor følge. Nu ville vi først vende os til en anden for Skolen ikke mindre vigtig Stiftelse, den forhenværende

Regents eller Domus regia,

anlagt i samme Diemeed, som Regentsen ved Universitetet, efter bemeldte Jørgen Seefeldts og Biskop Brochmands Forestilling til Kong Christian den 4de, og efter dens Opførelse høitideligen indviet for netop 200 Aar siden d. 19 Octbr. 1642 i Biskoppens og alle Capitelsherrernes Nærværelse ved tvende latinske Orationer af Rectoren Mag. Hans Kallundborg og Conrectoren Mag. Hammermüller (s. disses Levnet nedenfor). Dens Bestemmelse var, at 20 Disciple af Skolens tre øverste Klasser (s. Bilag Nr. 5), altsaa vel og Gymnasisterne, men ikke, som Behrmann mener, disse allene, skulde der have fri Bopæl tilligemed Conrectoren, som skulde være Inspector ved Stiftelsen og der fik en god og rummelig Leilighed (s. Bilag Nr. 7); til hvilket Diemeed den var bekvemt indrettet, og desuden forsynet med et Auditorium, hvor der holdtes Lovsang Morgen og Aften, og hvor det siden ved Gymnasiet's Ophævelse blev befalet Conrectoren at holde sine Forelæsninger for Gymnasisterne. Det Hele bestod af en stor Hoved-

*) En Prospect af samme Sal findes i G. P. Rothes „Udtog og Samling af Rescripter“ Kbh. 1754, pag. 227. Bispernes Portraiter, som der hængte, ligesom jeg fra min Barndom erindrer, at de i Ribe Domkirke hængte i det til Kirken stødende nu nedbrudte Capitelhuus, have nu deres Plads i Sacristiet i Domkirken.

bygning, som var 2 Loft høi, overalt det nederste af Grundmuur, hvis ene Side endnu faaer som Ringmuur mellem Kirkegaarden og Domprovstens Have, paa hvis indvendige Side Port og Binduer endnu ere aldeles kjendelige, det øverste af Muur- og Bindingsværk (s. Kallundborgs Levnet af Ryge p. 6) og et Par smaa Bygninger i Gaarden (s. Rescr. af 1676 § 6), og var beliggende Norden for Domkirken paa den dertil hørende Grund, som endnu kaldes Regentvængt og er det Stykke Have Vesten for Domprovstens Residens, hvortil det nu hører. Der havde tilforn været Decanens Residens, hvilken bemeldte Jørgen Seefeldt som sidste Præpositus i Capitlet havde før sin Død med kongelig Tilladelse skjenket til Locale for denne Stiftelse, tilligemed en stor Mængde anskaffede Bygningsmaterialier, og desforuden en Indtægt af 3 Læster Korn, saavidt skjønes, aarlig, ligesom han og (s. Behrmann S. 279 og Meyers Mscr. om Roeskilde) havde formaaret Rigscontsleren til Bygningens Opførelse at bevilge et Aars Indkomster af den da ledigværende „de 1000 Ridders“ eller „Militem Præbende“, som, efter Bircherods Beretning i Suhms Saml. til den danske Historie I, 3 p. 110, indbragte 179 Dr. 3 Skp. 3 Ott. (formod. Bgg). Dertil blev endnu lagt den aarlige Indtægt af Sect. Duls Vicarie, som udgjorde 40½ Dr. (s. Suhms Saml. ibid. p. 118) og bestemtes til Regentens bestandige Vedligeholdelse. Endelig forærede ogsaa Hr. Augustinus Sandt, Christian den Ades forhenværende Feldtpræst, da Canonicus i Capitelet, og som af Kosprotokollen sees at have i endeel Aar været Scholarcha her for Domskolen, og hans Hustru Anna Rulmans, til Oprettelsen af denne nye Stiftelse en Capital af 1000 Rbdlr. in Specie.*) Men uagtet der nu var sørget saa herligt for denne Stiftelse og dens bestandige Vedligeholdelse (Bilag Nr. 5), at man skulde troe, den maatte kunne have vedvaret til evige Tider, havde den dog ikke bedre Skjæbne end Gymnasiet, i det den neppe 112 Aar derefter blev efter Kgl. Resolution af 14de Septbr. 1753 (s. Bilag Nr. 7) ophævet og Bygningen bortsolgt den 12de Octob. s. A. fordi man fra Domkirkens Side, som alle Regentens Midler vare tillagte“ (s. Bilag Nr. 6) imod at den skulde vedligeholde dens Bygninger, havde tværtimod ladet den saa aldeles forfalde, at dens Reparation nu fandtes alt for bekostelig, da denne vilde medtage Et tusinde Rd. eller derover. Men at Kirken fra 1676 af havde oppebaaret Indtægterne til Vedligeholdelsen, hvilket vel har udgjort ligesaa Meget eller maaskee endog Mere, dette blev ikke

*) Hans Epitaphium hænger endnu her i Domkirkens Sacristie; men Mindet om hans Gæmtilbhed til Skolen, som var udhugget i en brun Steen i den vestre Ende i Regentens Muur, er tilligemed denne forsvunden. Inscriptionen derpaa var: „Anno 1640 haver hæderlige Mand, Herr Augustinus Sandt Can. R. og hans kjere Hustrue, erlig og gudsfrygtig Qvinde Anne Rulmans forøret til denne Bygning Et hundrede Rixdaler in Specie (s. S. Kallundborgs Levnet af Ryge p. 6 og Hoffmans Suppl. til den Danske Ktl. Tom. VI p. 141.)“

bragt i Anslag. Dette sees saavel af den kongelige Resolution, som det kan sluttes af den ringe Kjøbesum, derfor indkom, i det Præsten Albildgaard til Frue Kirke paa Auktionen kjøbte Bygningerne for 300 Rbd. (paa hvis Opførelse tildeels af Grundmuur der kun et hundrede Aar i Forveien var bleven anvendt de ovennævnte store Summer) og Vænget for 100 Rbd. hvorefter Eiendommen siden er gaaet igjennem flere Hænder, indtil omsider Bygningerne bleve nedbrudte og Vænget kom i Proovsteboligens Besiddelse (s. Behrmann p. 279 fg.) At der imellem begge løb det saa kaldte Regentsstræde, sees af Grundtegningen i Resens Atlas. Til Erstatning for den frie Bopæl tilskodes der Conrector af Domkirken en Huusleie af 30 Rbd. som endnu betales med 30 Rbdlr. hvilket altsaa ikke var sænderligt under hvad Renten af 1000 Rbd. kunde have beløbet, for hvis Skyld man opgav Reparationen, eller omtrent det Samme, som Renten af de 6 a 700 Rbd. som vilde have medgaaet til den anden af Kirkens Børgere foreslaagne Forandring, og paa den anden Side Intet i Sammenligning med de ovennævnte Indtægter, som Domkirken, ved at faae alle Regentsens Midler, foruden nu ogsaa Kjøbesummen 400 Rbd., var kommen i Besiddelse af. At herved allene er seet paa, hvad der kunde være „profitabelt“ for Kirken, uden mindste Hensyn til Skolens Lærv og Ret, som saaledes uden andet Vederlag, end de benævnte 30 Rbd., kom af med baade Bygninger, Grund og Penge, er klart af den Kongelige Resolution; og saa beklageligt har det atter været for Skolen at staae i sine økonomiske Anliggender under Kirkens Formynderskab, istedetfor forudm under Domcapitelets, som ikke sørgede mindre for den, end for Kirken. Hvor meget ønskeligere vilde det ikke have været, om Stiftsøvrigheden idetmindste var gaaet ind paa det første Alternativ i Kirkeinspectionens Forslag, og havde erhvervet Resolution paa, at blot den øverste Etage maatte afbrydes, men den nederste tilligemed Vænget conserveres Skolen, som da, ifald man fandt det saa betænkeligt at give nogle Disciple frit Logis*), dog kunde uden Udgift for Skolen blevet et vigtigt Emolument for Conrector eller en anden Lærer, hvis Eftermænd, især naar de vare gifte, ikke have havt eller endnu have nogen Grund til at takke den daværende Mag. Thøstrup fordi han erklærede sig tilfreds med en Godtgjørelse af 30 Rbd. hvorfor man maaskee nok dengang kunde faae en tarvelig Bopæl, men hvad nu er en Umulighed. Og ligesaa liden Grund er der til at rose den ellers fortjente Rector B. Schnabel, i hvis sidste Leveaar Regentsens Tilintetgjørelse foregik, fordi han, maaskee i Alderdommens Svaghed, ikke blot ikke modsatte sig, men endog paa saa ubetydelige Grunde tilraadede dette Foretagende, og vigilerede saa lidet for Skolens

*) Om den samme Betænelighed blev der ogsaa ihenseendtil Regentsen i Kjøbenhavn gjort Motion i Universitetsdirectionens første Tid; men jeg tænker vor studerende Ungdom endnu talter Sub for, at den ikke fandt Behør og en saa velgjørende Indretning ikke imod den kongelige Stifts Hensigt blev tilintetgjort.

Interesse, at han uden Paastand paa nogen Godtgjørelse derfor lod den miste en saa betydelig Eiendom og et saa vigtigt Beneficium for den trængende Ungdom.

Om Lectores Theologiæ ved Domkirken, Skolen og Gymnasiet.

At Lectoratet i Theologien, som lige fra Reformationens Tid fandt Sted ved Domkirken og Skolen, har havt sin Oprindelse fra en lignende Indretning i den katolske Tid, kan neppe omtvies, da selv i Klosterne en Munk stedse havde denne Bestilling, og Terpager i Ripæ Cimbricæ p. 145 som Canonicos officiales ved ethvert Capitel anfører Lector, Scholasticus, Procurator, Sacrista, samt p. 218, at i Ribe Domkirke Lector 1495 havde sit Cathedra eller, som det kaldtes, Lectorium i Midten af Choret og før den Tid i Capitlet (en Sidebygning ved Choret, som man efter 1787, da jeg endnu saa den, har nedrevet, hvorimod den lignende ved Roskilde Domkirke endnu staaer), cum hæc prima & præcipua Canonicorum fuerit cura & officium Theologiam tradere & Sacram Scripturam canonicam legere atque interpretari. Dog veed han ingen Lector i Ribe at nævne før Reformationen. Ligesaadant lidt navnkundige ere de før den Tid bleve i Roskilde med Undtagelse af Gen, den saa bekjendte lærde Carmelitermunk Paulus Eliæ Warbergensis, der*) var den første Pater regens i det 1519 opbyggede Carmeliterkloster i St. Pedersstræde i Kjøbenhavn, hvo nu Valteudorfs Collegium er, og tillige Professor eller Lector ved Universitetet. Som bekjendt, havde han i Førstningen ivret mod en Deel Misbrug i Kirken og yndet Luthers Lære, saa at, da de Sachsiske Hertuger paa Kong Christian den 2dens Begjæring havde sendt en dertil af Luther anbefalet Mand, Mester Martinus, til Kjøbenhavn, og denne fik Lov til at prædike den Lutherste Lære i Nicolai Kirke, men Alle ikke kunde forstaae ham, saasom han prædikede paa Tydsk, og desuden havde nogle forunderlige Gebærder, som Modstanderne betjente sig af til at gjøre Læren latterlig, Paulus Eliæ da endog raadede Bod paa disse Hindringer ved paa Dansk at forklare og indskjærpe Tilhørerne, hvad denne M. Morten havde foredraget. Ogsaa overfattede han Luthers Katechismus paa Dansk**). Men da Katholikerne saa, hvor farlig en saadan Mand var for deres Sag, anvendte de alt Muligt for at vinde ham for samme, hvilket ogsaa lykkedes dem, i det han af den Roskildske Biskop Lago Urne og den Aarhuske Dne Bilde blev ved at faae et Canonicat i Roskilde, Andre sigte i Odense, 1522 forledet til at gaae igjen over til

*) S. Pontoppidans Annales eccl. dan. 2 p. 765 og Olivarius De vita & scriptis Pauli Eliæ Carmelitæ, Havn 1741, p. 105.

***) Olivarius p. 30 sqq. — Hvidtfeldts D. Krønike p. 1152, o. fl. af Olivarius citerede Riber.

Papismen, hvoraf han fik Ogenavnet Paul Wendelaabe, og fra den Tid blev en ivrig Bøtjæmper af Lutheranismen, især ved heftigen at skrive mod Hans Tausen og Borgermester Hans Michelsen, som havde udgivet en dansk Oversættelse af det Nye Testamente. I Aaret 1531 forsvarede han den katholske Messe ved et i Aarhus udgivet Skrift, hvorhen han, da hans Bestræbelser ikke vilde lykkes i Sjælland, havde begivet sig til sin Velynder, Biskop Dve Bilde, til hvem han allerede før af Frygt for Kong Christian den 2den var flygtet*) og vandlede der nogle Stridskrifter med Indbyggerne i Randers, som havde antaget Luthers Lære. Endnu i 1532 havde hans Heflighed ikke afbruset, da han skrev „En kort och Christelig formaning medt en søge underviisning om then Lutherske handels vrange og uretsindige Wilkaar, hastelig forrammet af Broder Paulo helie“, men som neppe er kommen i Trykken, men kun havdes i Alfkrift i Refens Bibliothek. I Stridighederne om Kongevalget efter Frederik den 1ste bestræbde han sig, ligesom de Katholske, meget for at ikke Christian den 3die, men den afdøde Konges yngre Søn Hans maatte vælges. Imidlertid synes det, at han, da hans Bestræbelser for at holde Protestantismen ude vare frugtesløse, endelig har opgivet dem og igjen er vendt tilbage til sine tidligere Grundsatninger; dog uden ligefrem at erklære dette, i det han 1534 søgte at conciliere begge Partierne ved at udgive et irenisk Skrift under Titel: „En kort underviisning til een christelig foreening och forligelse emod huess wchristelige twyst oc tweedract, som nu haffuer i wor tiid fjordet then menige Christen Kirkes eendrectige samfund Christendommen til eet stort affbrect. Trykt i Roskilde aff Hans Bart“, hvor han og samme Aar efter Biskop Rønnows Tilskyndelse udgav sin Bog „om Kongers, fyrsters, riiges, landh og stæders regemente“, hvoraf, saavel som af den af ham i det Roskildske Capitelts Navn u. 28 Oct. 1533 forfattede latinske Skrivelse til Grev Christophør af Oldenborg**), om at forstaaene Domkirken for mere Udplyndring, end den allerede flere Gange havde lidt, kan sluttes, at han maa have været Medlem af dette Capitel, og formodentlig altsaa i den katholske Tid været Lector ved samme. Dette synes at være rimeligere end Pentoppidans Beretning***), at han tilsidst igjen skal være bleven lutherskfindet og have levet i mange Aar som Lector og Præst ved Domkirken i Roskilde, hvor han og skal være død og begravet. I det mindste maa dette have været før 1537, da Hans Tausen tiltraadte denne Plads, og han til den Tid snarere maa have været død, da man efter 1534 intet Videre seer om eller af ham. Og neppe har han heller

*) See hans epistola ad Petrum Irari hos Olivarius p. 170.

***) See hans ann. eccl. Dan. 2 p. 881. Brevet er aftrykt i Slutningen af Olivarii Skrift.

***) Annales eccl. Dan. 2 p. 765. Sal Biskop Münster (Danske Reformationshist. 2 p. 600) troer i det Roskildske Capitelts Svar af 31 Aug. 1543 paa Indbydelsen til Disputationen i Kbh. at gjentjende Eliasens Pæn; men ikke at tale om den liben Sandsynlighed det har, at han dengang endnu skulde have levet, vilde hans Skrivemaade i denne Sag neppe have været saa moderat.

succederet Hans Tausen, som afgik fra dette Embede 1542, eller løvet til den Tid, da Capitelet vel ellers nok vilde have benyttet en Mand af hans Dygtighed og Lærdom til at være dets Ordfører ved de Kjøbenhavnske Disputatser imellem de katholske og protestantiske Theologer, som kort efter ansattes*), og det desforuden heller ikke er sandsynligt, at man efter Hans Tausen vilde have ansat en Lector af saa tvivlsomme Grundsætninger, skjøndt der efter ham rigtig nok er i Lectorernes Række en Lacune fra Maret 1542 til 1545. De „mange Aar“, P. Eliæ efter Pontoppidans Beretning skal have været Lector og Præst, maaske altsaa ikke regnes fra hans Tilbagegang til Protestantismen 1534, hvortil Pontoppidan maaske ogsaa kun har sluttet af hans ireniske Skrift, men i det Høieste fra 1522, da han fik Canonicatet og dermed maaske disse Embeder, indtil Tausens Udnævnelse 1537.

Efter Reformationens Indførelse vedblev nu denne Lectorpost fremdeles, som det og blev forordnet ved Kong Christian den 3die's Kirke-Ordinants af 1539, hvori det Fol. LXXXVII hedder om Canikerne: „Vi ville oc biude at de (det som dem altid haffde burdt) skulle met en erlig ophold vdi Kjøbstæden der som de Bo, holde en lærd Mand vdi den hellige Scrifft, som kand paa Latine offuerliust læse den hellige Scrifft, baade for Caniker, Scholedegne“ (o: de ældste Disciple) „oc forstandige Borgere, oc andre, som did ville søge. Denne samme Læsemester skal stundom paa nogen forsticket tid Predike, Men dog saa at ingen vonlig Prediken der met forhindres“ (I Roskilde var denne Læsemester sædvanlig indtil Gymnasiet oprettedes, tillige Sognepræst til Domkirken). Og ligeledes i de Riber Article af 1542, den XXIII Art. „I huert Capittel huor Domkirke er, skal Capittel holde en lærd Mand, for en Theologus oc Læsemester“. Heraf sees altsaa, at dette Lectorat ikke egentlig var en Lærersplads ved Skolen, men bestemt til at give en almindeligere Undervisning for Ældre, hvortil da og de øverste Disciple havde Adgang, og først senere, da Lutheranismen var bleven almindelig udbredt, indskrænkedes til disse og blev øverste Professoreplads ved Gymnasiet, efter hvis Ophævelse det tillagdes Skolens Rector. Allerede 1537 . . . fikledes nu dertil

1) den i vor danske Reformationshistorie saa berømte Mag. Hans Tausen, efter Røns For-
 mening i hans paa Dansk skrevne Sciagraphia Lutheri danici s. Biographia Joh. Tausani Hafn. 1757 p. 89, fordi en saadan Mand vel kunde behøves i Roskilde, hvor Domcapittlet især holdt saa haardnakkent ved den Papiske Lære, paa hvis Forsvar det og efter Tausens Afgang herfra 1542 gjorde det sidste Forsøg ved de ommeldte Disputatser i Kjøbenhavn. Iøvrigt er denne store Mand's Levnet for bekendt til, at vi derom behøve andet, end henvise til hans Biographie af Ron og de øvrige i Nyerups Litt. Serikon om

*) S. Programmet til Reformationssfesten i Roskilde Cathedralskole 1836 af Adjunct Friis.

ham anførte saavel som af ham selv udgivne Skrifter. I Klostide var han Lector Theol. og Sognepræst ved Domkirken fra 1537 til 1542, da han blev Biskop i Ribe. — Efter ham har jeg Ingen nærmere funnet opdaget*), end

- 2) Mag. Petrus Paulinus (Peder Povelsen), inscriberet ved Universitetet 1538, før hvilken Tid han formodentlig, som i de Dage var Skif, havde studeret udenlands, saasom han strax derefter blev Professor lingvæ græcæ ved Universitetet og 1541 var sammes Rector. Blev i Begyndelsen af 1545 Sognepræst og Lector Theologiæ ved Domkirken, hvilket sidste Embede han dog fra 1566 af deelte med eller fik besørget af sin Svigersøn og Eftermand (s. Vinding Acad. Hafn. p. 70). Døde d. 22 Sept 1572 og blev begravet i Domkirken (s. Marmora dan. p. 282. Hos Thura angives efter Vinding urigtig 1775 som hans Dødsaar)
- 3) M. Andreas Laurentii (Anders Lauridsen), s. Rectorerne Nr. 4. Vicarierede for sin nylig nævnte Svigerfader fra 1566 til 1572, da han efter dennes Død tiltraadte Embedet som virkelig Lector, hvilket han beklædte til 1574, da han blev Prof Theol. ved Universitetet.
- 4) M. Franciscus Nicolai Alburgensis (Frands Nielsen), den første Rector ved Frederiksborg Skole, derefter (formodentlig 1574) Canonicus og Sognepræst til Domkirken samt Lector Theol. til 1603, da han døde. Har som Læse-Mester i Aaret 1600 underkrevet Fundatsen for Søren Dilsens Hospital her i Byen, for hvilken Stiftelse (s. Hoffmans Fundatser VII p. 257) Læsemesteren, nu Rectoren, er den 2den Inspector, ligesom for Duebrødre Kloster.
- 5) M. Laurentius Andreæ (Lauritz Andersen) en Søn af Nr. 3. Rector ved Skolen (s. Rectorerne Nr. 9) til 1603, da han succederede Frands Nielsen som Lector, i hvilket Embede han døde allerede 1605.
- 6) M. Daniel Christophori Knopf, en Søn af Frederich den 2dens tidste Hofpræst Christopher Knopf, efter Gravskriften her i Domkirken, s. marm. dan. I p. 34, fød 1571. Havde studeret baade hjemme og udenlands. Blev Præst til Domkirken og Lector Theol. formodentlig 1605 efter Lauritz Andersen, og endelig (rimeligviis 1619, da Scavenius fik disse Embeder) Capituli Sacristanus, et Embede som jeg ellers iffs har fundet Spor til, men som formodentlig er vedblevet fra den katholske Tid, da Sacristanen (Sacrista, sacrorum custos, ogsaa undertiden kaldet Thesaurarius) maatte forvare Kirkens Skatte, Kostbarheder og hellige Kar, Choroklæder, o. a. desl. (s. Terpager Ripæ Cimbr. p. 210 seqq.

*) Giesing har i sine her ved Skolen befiadtlige Papirer adskillige Gange citeret sin Fortegnelse over de Klostidiske Provster, et Manuscript, hvoraf der maaskee kunde faaes nogen Oplysning, men som jeg tvivler paa mere er til.

og *du Fresne's Glossarium*) men som nu fordetmeste vel kun var en *Sinecure* for en aldrende *Cannick*, hvormed det er rimeligt at man har affundet *D. Knopf*, da man ved det nyoprettede *Gymnasium* søgte en yngre Mand, om hvis *Dygtighed* man kunde gjøre sig saa store *Forhaabninger*, som om *Scavenius* (jvf. *Ol. Wormii epist.* her ovenfor *S.* 21). *Knopf* døde 1625. — De fleste af disse *Lectores* have paa deres *Epitaphier* *Titel* af *Professor Theol.* Men fra nu af blev *Lectoratet* i *Theologien* blot en *Lærerpøst* eller første *Profesforplads* ved *Gymnasiet*. Den første, som fik denne, var da

- 7) *M. Laurentius Martini Scavenius* (*Lauritz Mortensen*), født 1589 i *Stagen* (udtalt *Staven*, hvoraf han havde sit *Tilnavn*). Frequenterede *Frue lat. Skole* i *Kbhvn.*, ved hvilken han siden var *Hører* fra 1610—12. Reiste derpaa i 6 *År* udenlands, hvor han 1617 blev *Magister* og efter sin *Hjemkomst* 1619 eller 20 *Præst* til *Domkirken* og *Lector Theol.* ved *Gymnasiet* i *Roskilde*, da dette kom istand. Derpaa 1627 *Sognepræst* til *Nicolai Kirke* i *Kbh.* og 1639 *Prof. Theol.* ved *Universitetet*; 1640 *Dr. Theol.* og endelig 1653 *Bisshop* i *Sjælland*. Men døde 1655 i *Roskilde*, hvorhen han var kommen for at holde *Landemode*. *Fuldstændigere* om ham og hans *Skrifter* s. *Vinding Ac. Hafn.* p. 345 sqq. *Zwergii Sjæll. Cleresse S.* 246 fgg. og *Nyerups Litt. Lex.*
- 8) *M. Franciscus Georgii* (*Strands Jørgensen*), først *Præst* i *Øndløse* i *Sjælland*, derpaa *Rector* ved *Kjøbenhavns Skole*, og endelig (efter *Thura* 1625, men formodentlig 1627, da *Scavenius* forflyttedes til *Kjøbenhavn*, medmindre denne to *År* før har opgivet denne *Lærerpøst*) *Lector Theol.* ved *Roskilde Gymnasium*. Var en for sin *Tid* ikke uheldig *Poet* (*Thura*).
- 9) *M. Jvarus Bang*, reiste udenlands og kom hjem fra *Italien* 1640. Derefter *Lector Th.* indtil 1644. *Omtales* i *Ol. Wormii epist.* p. 446 sq. 678 og 806 i *Årene* 137, 38, 41 og 45.
- 10) *Thomas Michaelis Heinius* fra *År* 1633 *Rector* i *Frederiksborg* til 1644, da han blev *Canonicus* og *Prof. Theol.* ved *Roskilde Gymnasium*, hvilket han var til sin *Død* 1668. Men *Gravstriften* over ham og hans *Kone* paa en stor *Liggsteen* i *Domkirken*s *Hovedgang* er først fra 1673. I *Året* 1660 var han tilligemed *Rector Calundanus* af *Capitlet* sendt til *Kjøbenhavn* for at understøtte *Souverainitets-Acten*. Et *Capitels-*ffjøde paa en *Gaard* her i *Byen* er 1663 understrevet „*M. Thomas Michelsen Cannick*“.
- 11) *M. Christophorus Schletter*, født i *Halmstad*, hvor hans *Fader* var *Borgermester*, 1629; gif i *Skole* i *Lund*, siden i *Sorø*, hvorfra han deponerede i *Kbhvn.* 1650. Blev 1658 *Rector* ved *Hørlufsholms Skole*, 1668 *Magister* og s. *Å.* *Lector Th.* i *Roskilde*. 1672 *Prof. Theol.* ved *Universitetet*. 1675 *Doctor Th.* og endeligen 1678 *Bisshop* i *Trond-*hjem. Døde den 25 *Oct.* 1688. *S. Thura hist. litt.* p. 146.

- 12) **M. Arnoldus Wolfgangi Rhuman** (s. blandt Conrectorerne Nr. 13). Blev 1672 Lector & Prof. Theol. in Gymnasio & Canonicus in Capitulo, med hvilket Embede han indtil 1681 forbandt Conrectoratet ved Skolen. Døde 1682.
- 13) **M. Eschillus eller Escerus Laurentii Dalhuus** (ell. Dallius) blev 1658 Canonicus og Professor Philosophiæ ved Gymnasiet efter Joar Eiserfen, hvis Enke han ægtede. Siden, efter Prof. Rhuman 1672 tillige Lector Theol. (s. Hoffmanns Fund. VII p. 275 og 331), saa at Gymnasiet, der efter dets Fundats af 1639 skulde have 4 Profesorer, til Slutningen kun havde een, da Gymnasisternerne uidentivul aldrig, saaledes som i Odense, blev separerede fra Skolen. Og efter hans Død 1688 gif det, ifølge forudgangen Rgl. Resolution, som meldt, aldeles ind, og Gymnasialunderviisningen deelttes imellem Skolens tvende øverste Lærere, der altid havde besørget den philologiske Deel deraf, saaledes, at det Theologiske Lectorat overdroges Rectoren, Mag. P. Schade og hans Eftermand, der dog efterhaanden lode Lectoratitelen fare, og det Mathematisk til Conrector, som dog ikke fik dette Prædicat. Af Mag. Dalhuus anfører Thura, idea hist. litt. p. 212 et stort og herligt Manuscript om Kostilde Skoles og Gymnasii Historie, hvis Undergang jeg især ved dette Programs Udarbeidelse har havt megen Grund til at beklage.

Af Lectores Philosophiæ & Mathematicum

ved Gymnasiet har jeg ikke kunnet finde flere end følgende, som maastee og ere de eneste, der have været:

- 1) **M. Erasmus Juni** (eller, som han skriver sig, **Johannis** og paa Dansk **Rasmus Jensen**) med Tilnavn **Vardenius** eller **Varde**, maastee efter denne Byr, der altsaa vel var hans Fødestad. Var (efter Thura p. 40) Rector i Sorøe til 27 Mai 1615, da han blev **Canonicus Roskildensis** og (efter Giessings Tavle) var Conrector eet Aar fra 1618 til 1619, da Ole Wind fik dette Embede, og Rasmus Varde enten strax blev udnævnt til Lector philosophiæ ved Gymnasiet, som efter kongelig Befaling af det foregaaende Aar da skulde oprettes, eller og han først er bleven Ephorus principis Friderici Tertii, som han efter Thura p. a. St. senere stal være antaget til, og da siden i Aaret 1622, som sees af det Kongelige aabne Brev til ham af s. N. (Bilag Nr. 2), har tiltraadt Lectorembedet (s. ovenf. S. 21), hvilket forekommer mig rimeligere, end at han omvendt først skulde have været Lector. Thi da Frederik den Tdie allerede var fød 1609, er det ikke sandsynligt, at denne efter 1626, da vi vist vide at Vardenius endnu var Lector og boede i Roskilde, skulde have faaet en Høvmester, hvad derimod var rimeligt 1619, da Priadsen kun

var 10 Aar gammel. Den samme Usandsynlighed forekommer i Thuras Valvæ om Hans Lauridsen (s. Conrectoren Nr. 8, som blev Kasimus Ssens Eftermand i Lectoratet (s. her strax efter Nr. 2), kjøndt jeg ikke tør sige, om just den nærmeste, saasom hverken R. Ssens Døds- eller Hans Lauridsens Tiltrædelsesaar vides. Thi vel blev M. Johannis Friderici (s. Rectoren Nr. 15) i Aaret 1638 Professor Poëseos ved Gymnasiet; men da dette formodentlig kun var en extraordinair Post for denne Mand, som ingen Anden ellers findes at have havt, saa henhører han ikke i dene Række.

- 2) M. Johannes Laurentii (Hans Lauridsen) er den næste Lector Philos, som vides. Var først Conrector, hvad han blev 1631 (s. disse Nr. 8), men hvad Aar han er bleven Canonic og Lector, og om umiddelbar efter Kasimus Vards, er usift. Døde 1654. Og Aaret efter finde vi nævnt som hans Eftermand*).
- 3) M. Jvarus Hilarii (Jvar Eilersen), fød 1618. Lector phil. og Canonicus 1755, og døde 11 Sept. 1658. Gift med Helene Randulff, en Datter af Domprovssten Enevold Randulff, som 1642 havde ført Opsigten ved Opsørelsen af Regentsen. S. Marm. Dan. II p. 281. Og endelig
- 4) M. Eschillus Dalhusius, see ovenf. Lectores theol. Nr. 13. Blev Prof. Philosophiæ 1558, hvilket han var til sin Død 1688, hvorefter Gymnasiets philosophiske Underviisning ophørte og den mathematiske overdroges til Skolens Conrector (s. ovenf. S. 22—23).

Om Skolens overste Lærere fra dens ældste til nuværende Tid.

Da den Nytte, en Skole stifter, beroer paa dens Læreres og Bestyreres Duelighed, vil det ikke være noget uvigtigt Bidrag til dens Historie, om man kan udfinde, hvilke disse have været og hvad man af deres Levnetsomstændigheder, Skrifter og Disciple kan slutte om deres Indsigter og Dygtighed; ligesom og andre Notitser om dem kunne have mangen historisk Interesse og kaste mangt et Lys paa Tidsalderens Aand, Smag og Videnskabelighed. Jeg har derfor bestrebt mig for at erfare, hvad der var mig muligt, ligesom om de foranførte Lectores theolo-

*) Vel nævner Thura i Valvæ en Mag. Erasmus — som skulde have været Conrector imellem Sveinson og Hans Kallundborg, og derefter være bleven Prof. Mathem. in Gymnasio. Men det Første er umuligt, da der intet Mellemrum var imellem hine (s. Conrectorerne Nr. 10 og 11); og har han været Prof. i Mathematik, da maa det have været før end Joh. Laurentii, med mindre han kun har været det i meget kort Tid, da Jvar Eilersen kom strax næste Aar efter denne. Men muligen er Ovennævnte ingen anden end Erasmus Vardenius, som her ved en Feiltagelse er kommen ind. Giesling har ham ikke.

giæ og Professorer ved Gymnasiet, saaledes og nu om de *Rectores* og *Conrectores*, der have tjent her ved Domstolen, hvis Række og Levnetsomstændigheder jeg, fornemmelig ved Hjælp af den omhyggelige Cantor Gjesfings her i Skolens Archiv befindelige Samlinger, har været saa heldig ikke blot at kunne opdage lige til Reformationen, men endog at erfare mange Ting om deres Personalier, som jeg haaber vil være Læseren interessantere, end de blotte tørre Hovedpunkter, som leveres i vore tvende isvrigt ypperlige Forfatterlerica af Worm og Myerup, hvilke jeg og hvad de Lærere angaaer, som have efterladt sig Skrifter, har Meget at takke. Til Conrectorerne har jeg føiet de paa en Maade i deres Sted traadte Overlærere, om hvilke sidste det ikke var saa vanskeligt at faae de fornødne Efterretninger, da de alle ere fra den nyeste Tid og mig personlig bekendte. Til en Fortegnelse over de andre Lærere, Hørere og Adjuncter blev der denne Gang ligesaa lidt nogen Plads tilovers, som der levedes mig Tid nok til at efterspore disse i den ældre Tid, fra hvilken der findes saa faa, ufuldstændige og blot omsprede Efterretninger. Selv ved de her anførte høiere Lærere var det et saare morsommeligt Arbejde at faae Underretning om de ældre Tider, fra hvilke man her ved Skolen ingen ældre Protokoller har, end fra 1640 over de *Disciple*, som fik fri Kost paa Communitet, hvor i det høieste Rectorernes Navn var underskrevet og først meget sildig Conrectorerne nævnet. Den væsentligste Kilde fra den ældste Tid, Domcapitlets Archiv, hvoraf her kun findes nogle gamle Qvitteringer, men som dog have tjent mig til adskillig Oplysning, forgik desværre i Kjøbenhavns Ildbrand 1728, da Biskop Worm kort forud havde ladet det føre ind til sig for at undersøge og ordne det, men det tilligemed Bispestolens eget, hvorfra altsaa heller ingen tidligere Efterretninger kan faaes, med Bispegaarden lagdes i Aske. Det Gnefte, hvorfra altsaa nogen samlet Efterretning om Skolens Rectorer, Conrectorer og *Theologiae Lectores* har kunnet faaes, er den, som findes i et Manuscript af Alb. Thura, som gjemmes paa Universitetsbibliotheket under Titel *Valvæ scholarum apertæ*, til hvilket Mag. P. Schade, sidste *Cannick*, og Rector for vor Skole fra 1669 til 1712, ventelig efter Domcapitlets dengang endnu eksisterende Papirer, havde meddeelt Thura en Fortegnelse over bemeldte Lærere, som er endeel fuldstændigere og rigtigere end den, som findes i samme Thuras tidligere (1723) udgivne *Idea historiae literariae scholarum*, men vel er gaaet tabt, da hans Præstegaard i Leirflov ved Solding afbrændte, samt vel heller ikke vil have været udførligere, end den findes i hine *valvæ*, som kun giver korte Notitser. Muligen har Gjesfing besiddet en Afskrift heraf og da lagt den til Grund for de jürlig skrevne Tavler af *Series Rectorum & Conrectorum Scholæ Roeskildensis*, som han har skjenket Skolen, skjøndt de ved tvende af Conrectorerne ikke ganske stemme med Thuras *Valvæ*. Hvad jeg imidlertid, især ved Hjælp af disse hans Tavler og de ovennævnte Optegnelser, der dog ikke gaae længere tilbage end til Reformationen, samt andre *Data*, hvoraf jeg har min ærede Medlærers Pr. Adjunct Friis's Eftersporinger adskillige at takke, skal jeg her levere.

Rectores for Roskilde Domskole.

I den Katholske Tid er 1) den ældste, hvis Navn vides, skjøndt derfor ikke nødvendig den første, da Capitlet rimeligviis lige fra sin Stiftelse af har havt sin Skole, den omtalte Arnfastus, (s. ovenfor S. 4) som levede paa Absalons Tid, altsaa i Midten eller Slutn. af det 12 Aarh. til hvilken Tid han allerede havde været Skolemester, *scholæ ministerio functus*, hvilket udentviisl er det samme, som *scholasticus*, *scholæ provisor*, eller den Cancellarius, som førstod Skoleunderviisningen. Thi Titelen Rector *Scholæ* forekommer først senere, efter Behrmanns Bemærkning første Gang i Aaret 1400 i et Document, hvorved Biskop Peder Jensen skjenkede Rectoren Dispetienden af Helsing Kirke. Og at Talem her er om Domcapitlets Skole er beviist ovenfor l. e.

2) Omtrent et hundrede Aar senere finde vi i Hamsforth *chronol.* 2da hos Langebeck Tom. 1 p. 291 anført en „*Guilielmus Uplandensis, canonicus scholasticus Roeskildensis, bonarum artium magister. mort. XIV Cal. Nov. 1267*“.

3) Den Rector, som Biskop Peder i Aarene 1400 skjenkede Helsing Tiende og 1405 en fri Bolig paa St. Lucii Kirkegaard, men hvis Navn ikke vides.

4) I Danske Magazin 1 p. 38 anføres „*Fr. Rasmus Simonson, Prest og Vicarius i Roskild*“, som den berømte Cancellarius i Lnd M. Christiern Pedersens Læremester i Slutningen af det 15de Aarhundrede. Det er altsaa ikke usandsynligt, at han har som Vicarius den Tid været *scholasticus* eller besørget *scholasticæ* Forretninger.

5) Dr. Theol. Nicolaus Blackius (Niels Blach) var Rector eller, som det og hed, *provisor scholasticorum, canonicus scholasticus*, nærmest før Reformationen*), hvilket kan sees deraf, at den berømte Dr. Niels Hemmingsen, som to Aar, udentviisl 1532 og 33, havde under ham frekventeret Roskilde Skole, dedicerer ham sine *Qvæstiones cathedismi* og i denne Dedication takker ham ikke allene for den troe Underviisning, han havde givet ham i *Religionis rudimentis*, hvilken Underviisning han tilskriver de Fremstidt, han siden gjorde, men og for den Understøttelse, han, da Hemmingsen var fattig, i hans Skoletid havde ydet ham af sin egenomme, endskjøndt Udtrykket *dum sub ferula tua fui* røber, at N. Blach

*) Efter Begjering af Adjunct St. Friis maa jeg her berigtige en i hans til Reformationsfeften i vor Skole 1836 udgivne Program S. 35 indløben Feil, hvorved Mag. J. H. von Ham anføres som Niels Blachs Formand, hvilket hidrører fra en Afskrift af dennes Liigsteen, hvor paa hans Dødsaar var angivet til 1530 istedetfor 1630 (s. nedanf. Rectores Nr. 13). At der i det romerske Aar MDXXX maa være ubeladt et C er endbyrmer klart deraf, at Rector v. Ham i Inscriptionen siges først at have været *Conrector*, et Embede som først oprettedes 1616 og slet ikke existerede i den katholske Tid, men v. Ham, som døde 1630 var den 6te der beklædte det.

idetmindste ikke har ladet sin Tids sædvanlige Skolecepter være ubrugt. Om hans Dygtighed har Hoffman (Danste Atlas VI, S. 139) ikke store Tanker, fordi Niels Hemmingsen forlod Skolen og drog til Lund for at faae ret Grund i det græske Sprog hos den udmærkede Rector Mag. Bente, under hvem han forblev i 3 Aar (s. Giesfings Jubellærere 3, S. 7). Men derfor kunde N. Blach gjerne isvrigt være dygtig nok, da Græsten i den Tid var her i Landet saa lidet dyrket, at Underviisning deri endnu i Christian den 3dies Kirkeordinants hartad forbydes, saasom det Fol. LX hedder: „Thi de søge mere deres egen Fordeel og Forbedring, end Børnenes, de som læse Greisch og Hebreisch, som det vel kjender sig selv“ (s. Worms Skolehist. p. 378), stjøndt det i Ordinantens Udgave af 1562 Fol. LVI lyder noget mildere, og „tilslades Skolemesteren i øverste Lectie at forelæse dem, som kunne tale og skrive ret og god Latine, noget Fundament udi Greisch, men dog saa, at det stæer foruden al Fradrag og Forsømmelse udi Latinen“ (jvf. Myerup om de lat. Skoler p. 8). Desuden var det jo ikke besynderligt, om den efter Kundskab begjerlige N. Hemmingsen søgte hen til en Mand, som var i Rye for sin udmærkede Indsigt i et den Tid her i Norden saa lidet bekjendt Sprog, som Winding siger i Acad. Hafn. p. 74. I alt Fald maa Niels Blach isvrigt ikke have manglet en for sin Tid god Lærdom, da han, om han end ikke skulde være Forfatter af de ved Joh. Blach i Paris 1550 udgivne odæ saeræ*), dog siden efter som Canonicus blev af det Roskilde Capitel sendt til at forsvare den katholske Lære ved Disputationerne i Kjøbenhavn 1543, hvorom s. Giesfings Jubellærere III p. 4, samt det ovenanførte Program af Adjunct Friis, der ikke uden Grund mener, at de sammesteds anførte moderate og velstrevne Breve fra Capitlet have havt ham til Forfatter, som vel neppe var bleven sendt, naar han ikke havde nydt meest Tillid af sine Colleger og som scholasticus vel har været een af de Lærdeste. Svrigt var han Rannick, blandt hvilke han anføres endnu i Aaret 1562 i et af Capitlet udstædt Skjøde (s. Friis sammest. S. 36). Det er altsaa urigtigt, naar Pontoppidan i annales eccl. Dan. Tom. 2 p. 306 siger, at de i Paris 1550 udgivne, ham tillagte odæ saeræ først ere udfomne efter hans Død, hvorefter og Hr. Friis rigtig bemærker, at efter Bartholin de scriptis Danorum p. 105 ere Hemmingsens Qvæstiones først trykte Hafniæ 1560, N. Blach, til hvem de ere dedicerede, altsaa endnu dengang maa have levet. Men ventelig har han allerede ved Reformationens Begyndelse eller dog før 1542, førend han begav sig til de Kjøbenhavnske Colloqvier, eller da

*) I Worms Lexikon nævnes Johannes Blach udtrykkelig paa Titelen af bispe odæ saeræ som deres Forfatter, og at han skulde have pranget med laante Fjebre lader sig saa meget mindre formode, som han af et andet sammesteds anført Skrift af ham sees at have været latinisk Poet. For den Mening, at N. Blach skulde være Forfatteren, har Giesfing ingen anden Grund end Pontoppidans Autoritet, men som ikke nævner sin Kilde og desuden (see her ovenfor) feiler ihenseendtelig hans Dødsaar.

han var bleven Cannick, afgivet de besværlige Rectorforretninger til sin Eftermand, efter Nøgles Formodning hans Søn, Joh. Blach, der paa den her befindtlige Giesfingske Series Rectorum Sch. Roesk. anføres i sidstnævnte Aar at have tiltraadt Rectoratet. Af hans her i Domkirkens nordre Gang liggende Liigsteen, hvis Indskrift hverken findes i Marm. Dan. eller i nogen af de afstrevne Epitaphiesamlinger, vi have, er desværre, da den er udhugget med op-hoiede kantede Bogstaver, det Meste aldeles afflidt, saa at deraf ikke findes Mere, end hvad Adj. Friis har udfundet og anført i meerbemeldte Program S. 37, hvor jeg blot troer der for primarius maa læses primum og at Begyndelsen kan suppleres omtrent saaledes: Con(sectus annis diem obiit Dr. Nic.) Blackius, thi dette sidste Navn staaer endnu ganske tydeligt; og at det har været ham, ikke Joh. Blach, kan sluttes ikke blot deraf, at der endnu kan læses Begyndelsen af Ordet Canonikus, hvilket denne ikke vides at have været, men han endog skal være død i Rom. I Rækken af Roskilde Domscoles Rectores efter Reformationen anføre vi altsaa

- 1) Mag. Johannes Blachius (Hans Blach), som efter Giesfings Series tiltraadte Embedet 1542, men siden efter reiste udenlands og i Paris 1550 udgav de ovennævnte *Odae sacræ seu paraphrases in loca gravissima V. & N. Testamenti, variis carminum generibus conscriptæ*, Svo, samt under sit Navn *Johannis Blacii, Dani, ad illustr. Danorum principem Sermonum liber unus ex Jsocratis oratione de regno carmine heroico conscriptus*, ibid e. a. 4to. f. Worms lærde Lex. og Nyerups dansk-norsk Litteraturlex. u. d. N. Og saaledes er han den første af Skolens Rectorer, af hvilken der haves litteraire Arbejder, hvormed den Katholske Geistlighed ikke synes synderlig at have befattet sig. Hjem er han neppe mere kommen, da han døde i Rom 1555. Hvo der i hans Fraværelse har forestaaet Skoleunderviisningen, vides ikke, muligens hans Eftermand,.
- 2) Mag. Franciscus Andreæ (Frands Andersen), fød, som hans Gravsteen (efter Giesfings Optegnelse) viser, 1504 og død d. 30 Jan. ætatis 78, altsaa 1582, saaledes som det og findes rettet i vort Exemplar af *Marmora dan.* hvor aabenbar urigtigt staaer MDXXXII, i det han da maatte være fød 1454, og altsaa have været 101 Aar gammel, da han blev Rector efter H. Blach, eller have været det i den Katholske Tid førend H. Blach. Men dette strider ganske imod nedenstaaende Efterretninger om ham. Denshynlig er derimod i Afskriften eller paa Gravstenen selv udeglemt et L foran XXX*), ved hvis Tilføielse Alting

*) At Afskriften af Stenen hos Pontoppidan maa være flet flygtig, sees deraf, at der ogsaa er ubelabt de to Sprog Joh. 11, 25 og Ps. 41, hvormed den, efter hvad Giesfing har udbraget af Klokker Søren Wiborgs Mscr. begynde, i hvilket der rigtig staaet *sepultus est A. Dni MDLXXXII, die 30 Junii, ætatis 78.*

stemmer godt overeens, saasom han findes at have været Rector 1566, da han fik Kongeligt Brev paa et Canonicat og hans Succesor strax tiltraadde. Muligen har han endog været virkelig Rector før P. Blach døde, og under dennes Fraværelse, i hvilken Embedet dog ikke kan have staaet ledigt. Derefter blev han i Aaret 1561 af Conventet i Ringsted udsalgt til Abbed ved Ringsted Kloster, hvor han dog ei blev til sin Død, da Gjessing har fundet Fred. 2di Brev af 6 Jun. 1571 til „Mester Jøffer Vertelson“, hvori denne kaldes „Abbet vdi Ringsted Kloster“, (jvf. D Magazin 1 p. 78) ligesom og Vindigius i Acad. Hafn p. 101 siger, at denne Ivarus Bartholinus 1572 udnævnedes til (rettere: allerede var) regius præses o: Befalingsmand over Sorø og Ringsted Kloster. At Frands Anderson endnu havde denne Post i Ringsted, 1569 og 1570, erfares deels af Danste Magazin sammest. hvor han kun urigtigt kaldes Frands Pedersen, men berettes, at der for i en gammel Bog paa det Kongelige Bibliothek, kaldet Textus epistolar. Pauli &c. trykt i Roskilde 1534, staaer diæse Ord: Joh. Severini hunc librum sibi vendicat 1569. Dedit mihi pius ac venerabilis vir Magister FRANCISCUS, Abbas Cœnobii Ringstad; deels af en her blandt nogle gamle Papirer befindtlig Dvittering af Cannick Hans Lauridsen for Tilbagebetalingen af tre Pund Malt, som Frands Anderson 1570 havde laant af ham til Ringsted Klosters Behoff. Og at han var kommer der allerede 1562 bevises af en Beretning i Pentoppidans annales eccl. Dan. T. III p. 385, hvor der af den ivrige Zelot Oldendorps Reisejournal anføres, at „han havde den 31 Jun. 1562 tilbragt en heel Dag hos Abbeden i Sorø Olaus Laurentii, hvor der var anrettet et prægtigt Gjæstebud og Sjællænderne aade og drak hele Dagen værre end Sviin (more pejus porcino vorarunt & potarunt), ved hvilket Gilde ogsaa Mag. Franciscus, Abbeden fra Ringsted, havde efter Indbydelse været tilstede“. Efter ham fulgte i Rectoratet

- 3) Mag. Olaus Offonius, Ufkonis eller Ovenius (Oluf Ølfesen, Ølfesen, Øvesen) eller, efter Marm. dan. p 26 to Steder, Olaus Ottonius (maaskee fra Odense, som ofte kaldes Ottonia), hvoraf Thura (idea hist. litt.) gjør to Personer, en Ol, Ufkonis og en Ol. Ottonius, altsaa af næsten eenslydende Navne, hvilket er saa meget mere usandsynligt, som dette kun skulde have været i det ene Aar 1555—56. Dgsaa findes i Thuras senere Mscr. Valvæ scholar. ifkun den ene Olaus Ovenius. Efter Græsstriften døde han 1575, 81 Aar gammel, var altsaa fød 1494, havde i 42 Aar i alt været Rector, først i Kjøbenhavn fra 1533*) og derefter i Roskilde 1556, hvilket Embede han kun beklædte i eet

*) Han var altsaa den første Rector i Kjøbenhavn efter Reformationen, hvorefter det sælgelig og maa rettes, naar Thura sætter Jonas Andreae til Rector ved Kjøbenhavns Skole A. 1546 istedetfor 1556, da Offonius

Nar, da han 1557 blev *Canonicus* og *Cantor Capituli*, i hvilken *Qualitet* han findes at have under 25 April s. A.*) tilligemed de andre *Capitels*herrer udstædt et *Mageskiftebrev* til Kong Frederik den 2den paa noget *Capitels*- og *Domkirkes* Godg. Hvor rettskaffen, gudfrygtig og lærd en Mand han har været og i hvilken *Anseelse* han har staaet, viser hans *Ungdomsven*, den berømte Dr. Niels Hemmingsen i den *Epistel*, hvori han dedicerer ham sin *Demonstratio indubitatae veritatis de Domino Jesu vero deo & homine*. Hafn. 1571, og deri med Glæde mindes, hvorledes de i *Kjøbenhavn* havde levet sammen og sat deres *hjæreste Syssel* i at studere *David's Psalmer* med hinanden. En *Extract* af Brevet s. i *Gjessings Jubellærere III* p. 9—12. Efter sammes *Beretning* var han 1560 *Tutor Ecclesiae Seti Lucii*. Endnu mere berømt blev hans *Eftermand*

- 4) *Mag. Andreas Laurentii* (*Anders Lauridsen*), fød 1528 i *Roskilde*, hvor han 1552 blev *Collega Scholæ*, og 1557, da Ole Diffsen blev *Cantor*, i hans *Sted* *Rector* for *Skolen* samt *Canonicus Capituli* (Gef. Mscr.**) Er *Vindingii Beretning* (Ac. Hafn. p. 136) rigtig, at han først 1572 blev *inscriberet* ved *Universitetet*, saa maa dette blot have været en *Formalitet*, ikke for at han kunde studere ved *Universitetet*, saafom han samme *Nar* blev *Lector Theologiæ* i *Roskilde* og 15 *Nar* tidligere var bleven *Rector*. Hvorfore jeg har formodet, at han førend den *Tid* maa have studeret *udenlands*, ligesom hans *Swigerfader* *Peder Povelsen* (s. ovenfor *Lectorerne* No. 2) og *Niels Hemmingsen*, der lige fra *Skolen* i *Lund* gik til *Wittenberg* for at høre *Melanchthon* og først efter sin *Hjemkomst* derfra 1542 blev *indskrevet* i *Akademiets* *Protocoll* (s. *Gjessings Jubell. III* p. 7—8); hvilken *Formodning* jeg og *finder* *stadfæstet* af *Worm* og *Nyerup*, som i deres *Lerr.* berette, at A. *Laurentii*, efterat han var bleven *Hører*, (hvortil altsaa den *Tid* ikke *udfordredes* at have studeret ved *Akademiet*) studerede i *Wittenberg* og blev der *Magister* 1555. Egeledes maa han have *afgivet* *Rectoratet* 1565, da hans *Eftermand* deri blev *udnævnt*, og *udentvivl* da have *overtaget* den *theologiske Lectur* for sin *Swigerfader* (s. *Lec-*

først afgik derfra; hvilket sidste et saa meget mere rimeligt, som der ved *Jonas Andreæ* tilføies: *mox Rector Asloensis* og at hans *Eftermand* tiltraadte 1558, hvilket *mox* vel ikke kunde bruges om et *Tidsrum* af 12 *Nar*.

*) Dette *Datum* strider lidt imod *Gjessings Beretning*, at *Belbr. Niels Friis*, efter hvilken han blev *Cantor*, først bøde *Trinitatis Søndag* 1557, saa at han *formodentlig* maa være bleven *Canonicus* lidt tidligere.

**) At han har været begge *Dele* 1560 sees af „*Capitels-Breff* paa *Hørernes Vicariat* i *Roeskilde Skole*“ af 9 Dec. s. A. hvori det hedder: hvorfor vi nu befalet *haffue M. Andreas Scholemester* og *Cannick* det *Procuratorium* o. s. v. (s. lib. Dat. Sch. Roesk. fol. 28).

tores No. 2, efter hvis Død han selv 1572 fik dette Embede og besørge det i 2 Aar, nemlig til 1574, da han, efterat være den 29 Junii bleven **Theologiæ Baccalaureus**, blev kaldet til Professor i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han og d. 23 Dec. s. A. blev af Dr. N. Hemmingen creeret til **Licentius Theologiæ**, hvilket Navn han var den første som har faaet. Ligeledes blev han af Samme i næste Aar 1575 proclameret som **Doctor Theologiæ**. A. 1581 var han **Rector magnificus**, og selv creerede han 1582 Prof. Jacob Madsen Arhuus til **Dr. Theol.** og fik ved den Keilighed vestem honorariam af Kong Fred. den 2den. **Vinding l. c.**). Pontoppidan (ann. eccl. dan. III p. 99 beretter, at han tilligemed Biskoppen af Rhavn **Paulus Matthiæ** og Prof. **Dr. Joh. Ol. Slangendorph** i 12 Aar arbejdede paa den forbedrede Bibel-Oversættelse, som udkom in Folio 1589, just det Aar, da han døde den 3 Nov. 61 Aar gammel, som **Resenius in indice tertio bibliothecæ** beretter. Gift med **Anna Paulin**, en Datter af Provsten W. Peder Poulsen, med hvilken han havde en Datter og 2 Sønner s. **Vinding p. 70 & 136**, og **Er. M. Lætus Rer. Danicar lib. XI p. 495**, som tillige, i det han opregner endteel brave Embedsmænd i Roskilde, berømmer denne i følgende Vers :

— — — — Sed enim junctissimus his est
Andreas, animo solers faciliqve modestus
 Ingenio, rerum qvod pondera læte subire
 Et perferre potest, placidis ita moribus auctus
 Præstat, ut eximios inter consistat alumnos,
 Qvos Phoebus fovet & Pallas non victa coronat. &c.

Om hans Børn og Datters Børn giver Gjesfing i Mscr. fuldstændig Underretning. Sønerne bleve Student 1580 (s. **Vinding p. 136**) og den ene siden Rector her ved Skolen s. nedenf. No. 9, og Datteren **Barbara** var gift først med **Joh. Laurentii Svinburgensis**, Kanik i Roskilde*) og efter dennes Død i 7 Aar med den store Biskop og Jubellærer **Dr. Hans Poulsen Resen**, som har sat hende en smuk sort Marmortable i Roskilde Domkirke, da hun døde af Pesten 1601 i hendes 33te Aar. Indskriften er i elegiske Vers og ender saaledes:

**Maxima sed restat conjunctio, tempore qvo post
 Tecum erit æternum BARBARA RESENIUS.**

Thura forbigaaer **Andreas Laurentii** ganske imellem Rectorerne, men omtaler ham kun

*) Ved deres Bryllup stjælede Capittet dem „tho forghibte Beger“, som Kirkeværgen Lauge Bøch gav XlvII Daler for. (Gss.)

blandt Universitetets Profesorer som Promoveret og Promotor p. 132 og 133, samt længere hen nogle af hans Skrifter, som ere følgende meest theol. Disputatser:

- 1) *Assertiones de scriptura sacra.* Hafn. 1579.
 - 2) *Theses de cruce piorum* 1580.
 - 3) *De oratione* 1581.
 - 4) *Theses de gratuita justificatione hominis coram Deo.* 1582.
 - 5) *Theses summam doctrinæ coelestis de Novi & Vet. Testamenti consensione atqve diversitate continentes.* ib e. a. (Gæsf. Optegn.)
 - 6) *Theses scopum, finem & seriem historię vitæ Christi ab Evangelistis descriptæ continentes* 1583
 - 7) *Assertio de duplici morte hominis.* Hafn. 1584.
 - 8) *Theses de vita hominis* 1586.
 - 9) *Oratio de vita & morte Friderici 2di.* ib. 1588.
 - 10) *De sacro veteris ecclesiæ ministerio.* 1589.
 - 11) Til Hr. Anders Jensen Mariagers 12 Prædikener over Fader Vor har han 1580 gjort et dansk Vers, kaldet Josaphats Bøn 2 Chron. 20 og i Mscr. stal han have efterladt sig (s. J. Mølleri hypomn. in Alb. Bartholin. de scriptis Dan. p. 160.)
 - 12) *Commentar in L. L. C. C. Philippi Melancthonis ser.* 1578.
 - 13) *Commentarii in lib. Esdræ Ao.* 1582 scripti, fandtes iblandt hans Svigersøns S. P. Resens Mss. paa Universitets-Bibl. Catal. Resenii p. 343.
Foruden de anførte findes Efterretninger om ham i Vinding Acad. Hafn. p. 136. Treuschovs Jubellærere p. 61 og Zvergiij S. Cler. p. 154.
- 5) Nicolaus Olai Halvegus (Niels Oluffsen) fød paa Hälänæs 1534 og blev fra Roskilde Skole dimitteret til Academi; tjente derpaa her ved Skolen som Hører i 5 Aar fra 1561 til 1566, da han fik Rectoratet efter Andreas Lauridsen, og forestod dette i 8 Aar, indtil 1574, i hvilket Aar han blev Rannick og Deconomus eller (som det i hans Gravskrift hedder) Provisor coenobii Duebrødre, hvilket han ifølge Gravskriften (Gæsf.) kun var i 3 Aar, altsaa derefter maa have opgivet denne Plads*) saasom han først døde 1590 den 20de Oct. ell. MDXC, istedetfor hvilket der i M. Lyckes Mscr. staar MDCX ved en

*) Ogsaa fandt Gjesfing i et Ringsvidne af 1587 en Anden nævnt som Forstander for Duebrødre-Kloster, hvilket derimod M. Niels Oluffsen kaldes i et Brev fra Kong Fred. 2, af 25de Jan. 1575, hvori det indfærpes Bønderne at erlægge deres Landgilbe o. s. v. til ham.

Feil enten af Steenhuggeren eller Afstriveren. I hvor stor Anseelse M. Niels Oluffsen har været for sin Lærdom, Vandel og Duelighed, sees deraf, at, da M. Hans Gaas, Biskop i Trondhjem, var bleven gammel og behøvede en Medhjælp, blev der givet Professorerne Kgl. Befaling at foreslaae en duelig og beqvem Mand, som hannem kunde adjungeres. De raadsløge derom i Consistorio den 15de Aug. 1578, og kom da og iblandt Andre i Forslag vor Kammr Niels Oluffsen, som sees af et Msct. der tildeels er indrykket i Danske Magazin 6te Bd. p. 334 sqq. og begynder saaledes: „*Professores nominarunt M. Johannem Michaelis in Herlufsholm. M. Niels Oluffsen in Roschild & Hans Mogensen; Blesf og nefsned M. Olaus Theophili og siden M. Andreas Fossius.*“ Dog bleve kun disse tre sidste indstillede til Kongen, som da af dem valgte Hans Mogensen. Endvidere fortælles i Gjøff. Optegn. om N. Oluffsen, at han i Aaret 1585 fik ved Domkirkeens Bærgs Lauge Bøch XX Daler til Present for en Bog, han havde skjenket Kapitlet, maastee hans i samme Aar udgivne *carmen de patefactione divina*, som Gs. ikke synes at have kjendt; og 1589 kaldtes han *Vicarius Capituli*, og forærede da i Capitelets Navn 50 Daler til Sognepræsten her i Byen M. Morten Pedersen, fordi han havde dediceret Kapitelet sin Bog kaldet *Visp Absolons og Esbern Snares Slægt-Register* (Gs. Optegn.) hvilke to Gaver synes mig at være ganske interessante Træk af Kapitlets Dymærksomhed for litteraire Arbejder. Aaret efter han var bleven Rector givtede han sig med Gyde Esberns Datter, med hvilken han levede i Egtekab i 23 Aar. Efter Worms og Nyerups Beretning i deres *Lexica* har han i Wittenberg 1569 udgivet sin ved Tiltrædelsen til Rectoratet 1566 holdte *Oratio metrica de scholarum conservatione et studiis doctrinarum in his fideliter propagandis*. 4to, og siden *libellus de patefactione divina, carmine heroico Hafn. 1585*, hvortil Uvschander endnu foier en tredie tidligere *Oratio ad Deum æternum pro Juventute Scholæ Roeskildensis. Hafn. 1570*, maastee holdt ved en Skolehøitid. Fremdeles bemærker Nyerup i *Rahbets Minerva Decbr. 1797*, p. 315 fgg. at han har været den første som strev en *Dansk Rimekonst* (Metrik) hvorom Nyerup endvidere giver gode Oplysninger i Fortalen til anden Deel af hans Bidrag til den danske Digtekunst, efter et af ham fundet Haandskrift af den fyenste Præst Peder Jensen *Prosodia danticæ lingvæ*, hvori findes Citater af en saakaldet *Symphonia M Nicolai Halveg* (s. p. VII og IX). Ja at han har været musikalsk og Componist sees sammesteds, hvor der anføres, at M. Halveg er Autor til Melodien af en Psalm i Sapphiske Vers, udsat paa Noder til 4 Stemmer, Cantus, Alt, Tenor, Bass. og (p. XI) tvende Sporatsisse Dder, udsat paa Noder og parodieret af ham til samme Melodie i danske Psalmer, hvoraf N. anfører Begyndelsen.

6) **Mag. Desiderius Johannes Fossius**, fød 1540 i Odense, hvor hans Fader Hans Foss ifølge Gravskriften (s. marm. dan. 1 p. 226) var Præst ved Albani Kirke*), død 1559, og hans Moder Catharina eller Karen, en Datter af M. Hans Tausen. Blev inscriberet ved Universitetet 1561. Reiste siden nogle Aar udenlands paa hans Farbroders Mag. Niels Fosses Bekostning, som var Prior i Antvorskov Kloster, og da denne 1568 eller 1569 døde, erholdt han af Kongen en Befaling til M. Morten Pedersen, Abbed til Soer, at denne af Klosters Medler skulde staa ham alt det Fornødne saa længe hans Reise varede (Pontopp. Annal. eccl. dan. III p. 415). Nogle Aar efter hans Hjemkomst, nemlig 1574, succederede han M. Niels Sluffen i Rectoratet ved Roskilde Domskole, i hvilket Embede han forblev til 1580, da han endelig modtog *Professionem paedagogicam* ved Universitetet, som allerede tilforn flere Gange var bleven ham tilbuden, men som han stedse havde afflaaet. Dette Profesforat, hvorom s. Christian den 3dies Fundats for Universitetet af 1539 i Nyerups Univ. Annaler pag. 8, men som nu selv i vore pædagogiske Tider savnes, var uidentvisl det ringeste, da alle gjerne dermed begyndte og derfra avancerede til andet Fag (s. Windingii acad. Hafn.) Ogsaa for Desid Foss varede det kun kort, thi allerede to Aar derefter, i Aaret 1582, blev han efter M. Rasmus Ratholm bestiftet til Sognepræst ved Frue Kirke i Kjøbenhavn og Stiftsprovst i Sjælland. Men efterat han 16 Aar havde været i dette Embede, vare hans Sjælskræfter og især hans Hukommelse bleven saa svækket, at han kun med liden Frugt kunde forestaae Embedet, hvorforfore Akademiets Cansler Chr. Friis i Aaret 1598 gav Biskoppen D. Peder Winstrup den Befaling, at Consistoriet, som den Tid havde Ret til at kalde Præster til Frue Kirke, skulde sætte en anden i hans Sted, hvilket og skeede, da Mag. Foss havde frasagt sig Embedet. I samme Aar døde han ogsaa, kun 58 Aar gammel. Gift allerede som Rector med Dorothea Hasebard, som døde 1590, og over hvilken han satte en formodentlig nu undergaaet Mindetavle i Frue Kirke. s. Vindingii Acad. Havn. p. 150 og Worms lærde Lexicon. Nyerup har reent forbigaaet ham. Af Skrifter vides han ikke at have udgivet andet, end *Theses philosophicæ de Demonstratione*. Hafn. 1579. s. Thura id. hist. litt. p. 37 & 301. Er dette en Disputats *pro loco*, maa han allerede i det Aar være bleven Profesfor, hvilket og har Rimelighed, da hans Eftermand paa sammes Gravskrift siges at have været Rector i 6 Aar og 1585 qvitterede Rectoratet.

*) Denne gamle Kirke, som laa paa Torvet, stænkede Kong. Chr. den 3die Aften i Aaret 1542 til Nedbrydelse, hvorpaa Albani Menighed blev lagt til den ledig staaende Graabrødre Kirke, som derefter kaldtes Albani K. indtil Chr. 4 i Aaret 1518 gav Menigheden St. Knuds Klosters ledige Kirke. (Actstykker udg. af Fyens litt. Selsk. 1841, S. 62.)

7) **Mag. Paulus Petrejus eller Petri (Poul Pedersen)** født 1540 i Roskilde, hvor hans Fader M. Peder Paulin o: Poselsen var Den Lutherske Sognepræst ved Domkirken (Død 1572) S. ovenfor Rectorerne Nr. 2. Han selv frekventerede Domskolen her, og efterat han paa Capitlets Stipendium havde reist udenlands, blev han ved Hjemkomsten Collega her ved Skolen omtrent 1574 under Rector Desid. Fosf, hvilken han og succederede i Rectoratet 1580, hvilket Thura urigtig angiver som hans Dødsaar, eller (s. foregaaende Rector) 1579 thi tvertimod førte han Rectoratet 6 Aar derefter indtil han 1586 blev udvalgt til at være Informator for Frederik den andens Søn, Prinds Ulrich, hvilket han var i 6 Aar og reiste med Prindsen til Wittenberg, derpaa til Wien, England, Holland o. a. Steder, men blev imidlertid dog 1587 Canonicus i Roskilde Capitel. Henved tre Aar efter hans Hjemkomst, nemlig 1595 blev han tillige udnævnt til Sognepræst ved Domkirken, hvilket han var i 21 Aar, og døde 1616, Alt ifølge Gravskriften (s. Pontp. marm. Dan. I p. 33), hvorpaa han kaldes *Delicium suæ urbis, decus Musarum ingenio, sapientia, virtute.* I Thuras Mscr. Valvæ scholarum, som bevares paa Universitetsbibliotheket, staaer ved ham: *Memoriam ejus metricè servavit Christoph. Joh. Dalby in brevi schediasmate Basileæ edito a. 1598 in 4to*, hvilket Skrift ikke er nævnt i Worms eller Nyerups Lexika, som dog anføre Dalby som en Dansk Lærd, der længe opholdt sig udenlands, og vel der har kjendt Petrejus.

8) **Mag. Petrus Johannis Asminderödensis (Peder Jensen*)**, som hans Tilnavn viser, fra Asminderød), hvis Fødsaar ikke vides, var Collega ved Roskilde Domskole under Rectorerne D. Fosf. og P. Petrus, og, da denne sidste blev Prindsens Informator, var Capitlet betænkt paa at finde en god og habil Mand i hans Sted. Da nu M. Peder Jensen havde nedlagt sin Hørerplads og paa Capitlets Stipendium studerede udenlands, blev han desaarfsag hjemkaldt af Capitlet, som til hans Reises Befordring stjænkede ham 100 Daler, „som Kirkeværgen Lauge Vech forstikkede ham,“ hvilket han har anført i sit Kirke-Regnskab for Aaret 1585. „Item (staaer der i samme Regnskab) nok antwortet Mester Peder Jensen XX Dal. som Capitlet stjænte ham epther gamell wiisæ till en Kjørtel, ther hand anammede scholen.“ (Gsf.). Her var han Rector og Canonicus fra 1585 til sin Død, efter Gravskriften d. 10de Mai 1592. Dog maa han vel have opgivet Rectoratet 1590, efterdi hans Eftermand allerede var udnævnt inden 16de Jan. 1591 (s. nedenf. ved 9), men maafee dog dengang vedblevet at fungere for hele dette Aar s. næstfølgende Anm. Han ligger begravet mellem begge Skriftestolene i Sacristiet under en

*) Saaleeds kaldes han i de her anførte Regnskaber. Nyerup har derfor urigtig oversat Iohannis ved Hanssen. Jens findes ofte ubtrykt paa Latin Iohannes.

hyid endnu meget læselig Gravsteen, som er bred for oven og smalle nedad, hvorpaa han kaldes Ludimagister et Cronicus Roskildensis. Han skal have udgivet et latinsk Digt *Isocratis oratio ad Demonium carmine heroico latino. in 4to Hafn. s. a. (Thura id. h. litt. p. 332)* hvortil Nyerup i sit Litt. Lex. foier et tidligere Carmen continens paraphrasin epigrammatis Virgiliani de litera Pythagorica **y. Wittb. 1577. 4.** (hvor han altsaa vel dengang har studeret, og isaafald været over 8 Aar udenlands). Blandt de Disciple, som M. Peder Jensen sendte til Academiet, var den store Orientalist ved Universitetet, Prof. Herm. Nicolai, som dimitteredes her fra Skolen 1589, s. *Vindingii acad. Hav. p. 225.*

- 9) **Mag. Laurentius Andreae (Lauritz Andersen)** en Søn af den ovennævnte 4de Rector efter Reformationen Anders Lauridsen, er født i Roskilde 1564. Dmitteret fra Roskilde Skole til Academiet allerede 1580. Reiste siden udenlands, hvorfra han i Aaret 1591 blev hjemkaldt af Capitlet for at modtage Rectoratet efter M. Peder Jensen. Gjesfing har nemlig fundet i M. Christopher Knoffs Regnskab som Kirkeværge for Domkirken No. 1591 Følgende: „Eadem die (d. 16de Januarii) andtuordett Hans Laurikhønn (formodentlig hans Broder, som hos Vinding kaldes Johannes) som handt skulle forsende Kapitlets Skolemester“ (hvad han altsaa allerede dengang maa være udnævnt til) „M. Lauritz Andersøn thill there Pendinge) som Capitlet hannom forærede thill att reysse hjem aff Thysslandt mett — — XXX Daler*)“ At han endnu i Nov. 1599 var Rector sees af en her befindelig Afstrift af Fyndats paa Hr. Søffren Olsens Donation, hvor han nævnes som Skolemester. Og i dette Embede forblev han uden tvivl til 1603, da han succederede Mag. Frands Nielsen i det theologiske Lectorat, og kaldes saaledes i hans Gravstrift **S. Theologiæ Professor**, ligesom og **Canonicus** og **Scholæ Rector**. Ifølge samme er han død 1605 ætat. XL, maatte altsaa være fød 1565. Udvalgt af Capitlet til **Canonicus** fik han Præbenden Syv (Sjuu), hvis Indtægter Gjesfing specificerer og bemærker, at den før var et Beneficium af Capitlet til en **Canonicum**, som længe havde tjent. Gift med Barbara Gropfi, med hvilken han havde to Døttre, som døde før ham. Enken satte Liigstenen, som ikke findes hos Pontoppidan, for ham og dem. Skrifter vides han ikke at have efterladt sig.

*) Imidlertid er det muligt, at han endda ikke strax er kommen hjem, og at hans Formand imidlertid har vedblevet at fungere eller og beholdt Navnet Skolemester, thi i Danske Mag. 3 p. 222 nævnes i Nov. 1591 iblandt Ingier Winds Faddere „M. Peder R. (S) Skolemester“. Derimod Aar 1593 staaer blandt Genr. Winds Faddere „Lauritz Andersen Skolemester“.

- 10) Mag. Matthias Severini Birkopius (**Mads Sørensen**) er fød 1563 i Colding, hvorfra han i sin Tid kaldtes Mads Colding, Coldingensis, som Thura i valvæ scholar. kalder ham, og medrette ikke tvivler om, at det er den samme, som han anfører som Rector i det foregaaende Aar under Navn af Matthias Johannis Birkopius, ligesom den følgende under Navn af Boëtius Birkopius i Idea hist. litt. hvilket Fornavn hans Eftermand havde, og derfra altsaa vel af Vanvare kan i den Kilde, hvorfra Thura hentede sin første Efterretning, være indkommen foran Navnet Birkop, hvortil maaskee og Forvirring af Aarstallet har bidraget, da det var uvist, om Laurids Andersen afgik 1603 eller 1604, og Birkop altsaa af Een kan være sat til det første, af en Anden til det andet af disse to Aar. Gjesfing har i sine omhyggelige Optegnelser kun den Førstnævnte, og ingensteds findes der noget Vidnesbyrd om en Anden. Spin, om hvilken Gsf. bemærker at han i Olai Windii Liig-Program 1646 nævnes urettelig M. Mathias Johannis, og fra hvis Tid her endnu findes en Glarmester-Regning paa Rector M. Mads Coldings Gaard 1604, og en dito af 1606 „thend 6te Novemb.“ for at have „fyd M. Mads Skolemesters Vinduer i hans Gaard“ samt en Qvittering af ham selv for 7 Rd. 14 s. som R. Capitel forærede til Skolen, Smedkeren for 2 Bogstole, og Smeden for Lænker til 3 store Bøger, som de blev slagen til Bænken med, dat. 11 Febr. 1607, var fra 1591 Hører her ved Skolen, og avancerede til 5te Lectie, hvorfra han 1603 eller 4 succederede M. Laur. Andersen og var Rector til 1617, da Gjesfing finder at han er bleven Succentor Capituli og Sognepræst til St. Jørgens og St. Jbs Sogner*), to Embeder der sædvanlig vare forenede, men hvori han har maattet holde en Capellan til Succentoratet og kaldet at opvarte, formodentlig fordi han ikke har kunnet synge (ligesom Nr. 12) til hans Dødsdag, som ifølge hans Gravskrift i marm. dan. II p. 283 og i Klokker Søren Vibergs Msc. indtraf d. 28 Maji 1628. I denne Gravskrift nævnes om denne Forfættelse Intet, men han kaldes blot qvondam Scholæ hujus trivialis**) Rector. Gift med Virrete Rasmusdaatter, som døde kort før ham og hviler under samme Gravsteen. En Son af ham var Collega ved Skolen 1624 og siden Sognepræst i Brøndbyester. Blandt de af ham dimitterede Disciple nævnes M. Peder Gjelstrup, Professor ved Universitetet og 1609 Mag. Ole Wind, som blev Hof-Prædicant og Kongel. Confessionarius, s. Nr. 3 blandt Skolens Conrectores. Skribent var M. Mads Birkop ikke.
11. Mag. Boethius Laurentii, Malmogius (**Høe Lauridsen**), fød i Malmø Aar 1574. Hans

*) Stadfæstes nedenfor ved Nr. 12.

**) Om dette Udtryk s. ovenf. S. 1, Anm.

Fader Laurids Hansen, en god og ærlig Borgermand, lod ham undervise først privat, derpaa i Malmøes offentlige Skole, hvorfra han i sit 21de Aar 1595 drog til Kbhavns. Universitet og der med stor Berømmelse tog sine Examina. Derypaa reiste han 1598 udenlands til Braunsberg i Preussen, hvor til den Tid Jesuiternes Akademie var i stor Anseelse, af hvis Suurdeig han dog bevarede sit Hjerte utesmittet. Men et andet stort Uheld traf ham. Da han nemlig til denne Udenlandsreise havde gjort det Lidet i Penge, som hans Forældre havde efterladt ham, blev dette ham udenlands frastjaalet. I sin store Forlegenhed herover tog han Tjeneste som Afstriver i Johan Stockelmanns Bogtrykkerie (i Prof. juris Claus Plums Progr. funebr. udstædt 7 Jun. 1622 hedder det nemlig bl. A. in officina calcographica pro impressore operas suas aliquamdiu elocavit). Men saasnart det blev bekjendt for Akademiets Professorer, kunde de ingenlunde taale, at saa godt et Hoved skulde fordærves eller lide Mangel; hvorfor de kaldte ham hjem, og gave ham det Kongelige Vord og Plads paa Valckendorffs Collegium. Ao. 1600 fik han Condition hos Hr. Jacob Sefeldts Enke paa Bisborg som Informator for hendes Søn, hvor han i Haab om at skulle reise udenlands med Sønnen forblev paa 5te Aar, hvorefter han 1605 vendte tilbage til sin Fødeby Malmø og blev der Rector for Skolen. Her giftede han sig 1608 med Anna, en Datter af den berømte Prof. theol. i Kbhvn. Dr. Joh. Slangendorph, og forestod Skolen i 6 Aar med saadan Berømmelse, at han 1611 fik Kongelig Befaling til at besørge det theologiske Lectorembede som Vicarius for Lector theol. Mag. Nic. Georg. Erythæus, efter Andre Ærilaus, (s. Wormii epist. p. 514) som af Kong Christian den 4de var udvalgt til Lærer for hans ældste Søn Prinds Christian. Dette Lectorat forestod han ligeledes i 6 Aar, hvorefter han omsider efter Bisstoppens Dr. Johan Resenii anbefalingskrivelse blev med Capitelets Consens den 12te Mai 1617 udnævnt til Rector for Roskilde Kathedralstole. At han ogsaa maa være bleven Canonicus, sees af den Strid, der var med hans Eftermand om Raadensaaret. Her døde hans Kone 1618, hvorpaa han 1619 giftede sig anden Gang med Birgita Hilarii, som fødte ham en Søn. Men 1622 faldt han i en Sygdom, som endte hans Dage den 4de Junii s. A. i hans Alders 48de Aar. Af Skrifter vides han ingen at have udgivet, uden at han 1618 gav discipulis cationem 40 vocum decantandam. (Alt efter Gsf. Optegn.)

- 12) Mag. Severinus Nicolai Cervinus (Søren Nielsen Hjort) er ifølge hans Gravskrift fød 1585, men hvor og af hvem, er ubekjendt. Var Collega 4tæ classis i Viborg Skole, hvorfra han kom hertil som Conrector 1620 d. 9de Nov. under Rector Boe Lauridsen, hvem han succederede i Rectoratet den 27de Jun. 1622. Her fik han nu Aaret efter en Disput med Universitetet i Kbhvn og hans Formands Arvinger om Raadensaaret af præ-

henda Januæ, som laa til Rectoratet og var af Jordegods 10 Edr. Hartkorn tilligemed jus patronatus til Sigersted i Ulsted Herred, men hvoraf Indtægten i Naadsensaaret skulde deles mellem Universitetet og Formandens Arvinger ifølge en § i Kong Christian den 3dies Universitetsfundats af No 1539 saaledes lydende: *Quoties moritur aliquis Canonicus, concedimus amicis sive hæredibus eorum (ut vocant) annum Gratiae. Ita ut quicquid proximo post obitum Canonici anno provenerit, ex beneficiis & præbendis defuncti, cedat dimidium amicis & hæredibus, & dimidium fisco Universitatis &c.* hvilket endmere var bestemt ved Hs. Majestæts og Danmarks høivise Raads Dom, affagt paa Kjøbenhavns Slot No. 1623 d. 13de Juni ubi almindelig Herredag. Men da M. Søren, uagtet adskillige Anmodninger fra Universitetet og Paastand af M. Boe Lauridsens Arvinger om at faae hver sin halve Deel af disse Indtægter, som han havde oppebaaret i anno gratiæ, ikke vilde afgive dem, bliver han indstevnet for Roskilde Capitel at møde, men vilde efter trende Kaldsmaal ved Capitlets Ejener hverken møde eller møde lade, hvorover Capitlet uden videre Forhaling u. 29 Dec. 1625 tildømte M. Søren at betale den oppebaarne Indkomst til Vedkommende, efter Kgl. Fundats og Capitals Statuter. Men ikke desmindre udvirkede han ved en indgIVEN allerunderdanigst Supplication til Kronprindsen Christian den 5te, at Roskilde Capitel blev indstevnet den 30 Jan. 1826 til den almindelige Herredag, hvor Capitlet udi Indlæg, hvoraf her haves en Concept, forsvarede sin Dom, tilintetgjorde hans Udflugter og fratog sig hans ugrundede Bestyldninger, samt bemærkede, at han med sin utilbørlige tergiversation havde misbrugt baade Capitelets favore og sin Viderpart Indulgenç og Dilation, og endelig at M. Søren, som havde gjort Capitelet usødigt Beføstning, maatte kjendes til at give Samme en billig Rest og Tæring. Hvorefter da M. Søren tabte sin Sag ved bemeldte Herredag, og hvad værre for ham var, Capitlets Yndest og sin egen Renomeé, thi fra den Tid blev han udraabt for en stridig og farlig Mand at komme til Rette med (s. nedenfor Segnefolkens Protestation imod at faae ham til Præst i St. Jørgens og St. Jøns Menigheder). (Bef. Optegn.) Ogsaa forud var kommen Klagemaal til Biskoppen over hans Characters Strængthed imod Disciplene. I den Arnæ= Magnæanske Samling af danske Diplomer Fase. XXIII No. 6 findes nemlig*) en Concept til benævnte Roskilde Capitals Klage af 13de Febr. 1824, hvori siges, at „Hr. Søren havde en stor Part af Disciplene haddelig hudflettet og castigeret, og at der havde forhen været Klage til Capitlet, som da forgiæves havde kaldet Scholemesteren cum correctore for sig och them derom pamindet men at han meende ret alt at hafue gjort og vilde bruge sin Myndighed uden Capitlets

*) For denne Notits kan jeg takke Herr Etatsraad, Prof. Finn Magnusen.

og sine Collegers Vitfab. Da der saaledes „lidet eller intet fjundes til Vedring“ androg Capitlet Sagen for Cankleren Christian Friis, som da og, sjøndt først 3 Aar derefter, bestemte, at han skulde sættes fra Embedet; hvilket sees af et Capitelets Brev til Kongl. Majts Cankler, dat. ex Capitulo Nro 12 Maji 1627, som Gjesfing citerer med Henviisning til Roeskilde Capitelets Registerbog p. 88 og hvori det hedder: „give vi Eders St. ydmiggeligen at vide, at eptersom nu aff billige Aarsage, efter eders Magnificentzes Villie skal see Forandring med Skolemeesteren i vor Dom=Skole o. s. v.“ hvorpaa Capitlet recommenderer Conreector J. P. v. Ham, sjøndt der og var ført Klage over ham i samme Henseende, til Rectoratet, hvilket han og fik. Efter saaledes i et Par Aar at have været brødløs, søgte M. Søren Nielsen i Aaret 1629 efter Mads Wirkops Død om Succentoratet ved Domkirken og Sognetaldet til Sct. Jørgens og St. Jbs Menigheder, hvilke Tjenester den Tid vare forenede, og fik, efterat have prædikeret til Prøve, af Capitelet en anbefalingskrivelse til Bispen, Dr. Hans P. Resen, dat. 8 Dec. 1629. Men da det var menige Sognesfolk i bemeldte annecterede Menigheder haardt imod, skreve de Capitelet til for at frabede sig M. Søren Nielsen, paa Grund af „at de ikke vare adspurgte hvad deres Mening var om hans Gaver og Person, at han ikke havde forholdt sig saaledes, at han kunde blive ved Skolen, at han, hvor han siden havde været om Kald, var bleven forstødt, tilmed at han sagdes at være en haard og stiv Mand, at det af hans Giftermaal sjuntes ligesom han ikke kunde raadføre og regjere sig Sjelffer, (han havde nemlig det Aar, han kom fra Skolen, giftet sig med sin Tjenestepige), og endelig at han ikke havde Røst til at sjunge.“ Ja de reiste endog ind til Cankleren og bade om at forstaaes for Søren Nielsen og i hans Sted at faae Hr. Jacob Nielsen, Capellan til Domkirken, som de til den Ende førte med sig. Men Cankleren svarede dem til hvert Stykke, og tilføiede til Dverfod, at om M. Søffren vilde holde en Capellan til Sang og Andet, som sal M. Madz (s. ovenf. Nr. 10) havde gjort, saa at Intet skulde forsømmes, enten til Guds Ære eller deres Salighed, hvad de da kunde have at beklage sig for? Og da nu ogsaa M. Søren i Bispens Nærværelse tilbød, ei allene at ville kjerligen omgaaes med dem i alle Maader, men endog at holde og lønne en Capellan, den bedste han kunde faae, bleve de endelig fornøiede og reiste hjem. Og da derefter Biskop Resen (som han skriver i sit Svar til Capitelet af 10 Dec.) viste Cankleren, hvad der var ham tilskreven af Capitelet, vldste denne Intet, som M. Søffren kunde besynderlig være til Forhindring og led sig noie med hvad det hæderlig Capitel gjorde derved. Derpaa fik da M. Søffren Nielsen cito under 12 Dec. 1629 3de Collager med Capitelets Samtykke 1. paa Succentoratet af Erlig og Velbr. Ernst Werghmann, Cantor til Roeskilde Domkirke. 2. paa St. Jbs Sogn af Hr. Augustinus Sandt (Canonicus & Vicarius Roeskildens-

sis f. marm. dan. 11 p. 288 og her ovenfor S. 25) paa Velbr. Martini van der Weidens Begne (hvilken altsaa maa have været den Prælat, som havde jus patronatus til denne Kirke, men fraværende) og 3. paa St. Jørgens Sogn af Bertel Hansen (Cannik og) Forstander udi Duebrødre Kloster; hvorpaa han strax u. 14 Dec. gav fra sig sin Revers eller Obligation lydende paa, at han saasnart see kunde vilde forskaffe en døgtilig Person at forvalte Choret med Sang og forsørge Kirkerne og Menighedene med tilbørlig Guds Tjeneste efter den Skik, som sal. M. Mads Søffrensen gjort havde. Og at dersom nogen merkelig Brøst skulde findes paa hans egen Person, det Gud vilde afvende, da skulde hans Collaer dermed være forbrudte. Gs. Optegn. Saa megen Vanskelighed havde M. Søffren for igjen at faae et Levebrød, og de her anførte Omstændigheder samt at han var afgaaet fra Rectoratet 2 Aar før han blev Succentor og Præst paa Bjerget, og sørgjæves havde søgt Kald andetsteds, vise altsaa, at Ryge i M. Kallundborgs Levnet og Pontoppidan i marm. dan. 11 p. 279 feile, naar den første mener, at han fordi Succentoriet og det lille Præstekald skulde have været mere indbringende end Rectoratet, og den anden, at han af Kjærlighed til Præsteembedet, havde ombyttet et Rectorat, som indbragte over 1000 Rbd., med et Embede, som neppe indbragte 7 over 100 Rbd. Indkomst, hvorved dog nok ikke Indtægterne af Succentoriet ere bragte i Anslag. I dette Kald døde han ifølge Gravskriften d. 27 Sept. 1653 i sin Alders 68de Aar. Om hans Lærdom vidne ingen Skrifter, men iblandt de af ham til Universitetet dimitterede Disciple var hans 4de Eftermand i Rectorembedet Hans Kallundborg, hvorom nedenfor.

- 13) Den ny nævnte M. Johannes Hermanni von Hamm, Son af en Kjøbmand i Kjøbenhavn ved Navn Hermann von Hamm, som af Pontoppidan i ann. eccl. dan. III p. 624, anføres blandt de Borgere, „der 1614 vidnede for M. Ol. Coecius, at denne ikke havde i sin Prædiken nævnet Biskop Resen. Gjesfing forstaaer dette urigtigt om Sønnen. Hans Fødeaar findes ikke nævnt, men at han har studeret udenlands, som den Tid sædvanligt for de unge danske Theologer, i Wittenberg, sees af hans der 1621 udgivne Disputats, som vi nedenfor skulle nævne. Gjesfing har i en gammel Fortegnelse paa Domskolens Lærere, men som desværre nu med saa meget Andet savnes, fundet ham anført som den 5te Conrector her ved Skolen, i hvilket Embede han blev indsat den 18 Dec. 1623. Ogsaa findes han navnlig i et Document anført som Con-Rector der var offuerverendes den 13 October 1626, da det blev forkyndet udi Skolen, hvad der med Bispens Samtykke var affat Conrector af Degnepensioner. Derefter da M. Søffren Nielsen afgik fra Rectoratet, som ovenfor i dennes Levnet er anført, blev han af Capitelet u. 12 Maji 1627 anbefalet Sankleren Christian Friis i følgende Skrivelse: „Streng Herr. Sankler, Gunstige Herre, nest wor tilbørlig Takfigelse for beviste Gode, giffuer wi eders St. (Stræng-

hed?) ydmøggeligen att wide, at epterfom nu af billige Aarsage efter eders Magnificentzis Willie skall see forandring med Skolemesteren i wor Dombstole, och wi der till holdis, epter den rettighed wi med Gød annammet haffuer, at neffne och keisse en Rectorem, da wide wi ikke nogen billig Aarsage, hvorfor wi kunde eller skulle forbigaae wor Conrectorem M. Johan von Ham, efterdi han baade haffuer tjent i skolen for en Conrectore paa fjerde Aar och ehr in artibus och lingvis saa verserit, att hand kand gjøre Frucht i stoellen, naar hand med Flittighed efterkommer sit løffte, som han nu gjør, huorpaa wi ikke tuiiller: Wi begjerer eders Magnif. St. Willie herom och wille med alld tid med wor middell og yderst foruffue (Formue) allting midlle, stoellen till Profect och Welstand. Och will hermed haffue eders Magnif." o. s. v. Et Brev af samme Indhold afgif s. D. til Bistop Resen, erindrende ham om den Aftale, Capitelet den 24 Martii tilforn havde gjort med ham ang. M. von Ham. Sankleren Friis'es Svar var følgende: „Min ganske wenlig Hilsen nu och altidt forsend med Gud Allermectigste. Kjere Venner, Rest wenlig Tacksigelse for beuiste guede, dett igien att forskyldte ieg altid findes villigen“ o. s. v. „Efterfom jeg haffuer bekommet Eders striffuelse anlangende Conrectorem, saa efterdi att der er nogen Tumult“, (formodentlig den, da M. Søren Nielsen saa haardelig havde castigeret Disciplene, men som derved ikke var standset, og i hvilken Henseende der og var ført Klage over Conrector, hvorfor maaste og Sankleren først vilde prøve hans Conduite) „er bedst att mand sehr først hward Gehør och Widschaff hand haffuer den att stille, eptherdi hand dog med fuld mundighed er betroed skolen aff Bispen paa Tu maaneders Tid, att mand kunde forfare om hans Forhold, och den ene maanitt er nu først till Ende, er och nu i hundredagene, saa vdentuiiffuell en deel aff Skolen er forløffuedt, er ey heller nogen ved Haanden, som til Conrector kand bruges, naar den thid er forbi, ehr jeg for min Person tilfreds att Skolen hannem betroes saafremdt hand dertill aff Bispen siunes at were døvelig, efterdi hand mig ellers ikke er bekjent. Och will hermed Eder Gud den Allermectigste Gwindeligt befalitt haffue. Actum Kjøbenhaffn d. 24 Julii 1627. Christian Frys.“)

Saaledes blev nu v. Hamm Rector, hvilket Embede han dog kun beklædte i 3 Aar, da han afgik ved Døden 1630, som sees af Capitelets Brev til Sankler Friis af 23 Jun. 1630

*) D se Breve, hvis Sprog, Stil, og Retfærdighed se deres Værd, h at jeg effrevet in extenso, efte Gjesfings Copie, for at beraf kan kjendes Forholdene paa den Tid, samt at Capitelet vel havde Ret til at neffne og keisse Rectorem, men Valget dog skulde confirmeres eller billiges af Sankleren. Conrector og Hørete valgte vel Capitelet eller Bispen, som og indtil 1866 havde Ret til at proponere Conrector og at beskikke Hørete efter Rectr's Forslag.

hvori meldes Dødsfaldet og tilføies: „hvorfor er thill denn gode H. Sænkeler som thill vores gunstige Patron, wor gandske flittige bønn och Begieringh at hann wille tenche paa middell huorledes att dette Sted kunde med en well qualificerede Mand med dett forderlighe fse forserges, Gud til Ehre og Nngdommen thill god information“. Understrevet

M. K. Prælater och Can. hof R. D. C.

Worm anfører ham i Die Deel af sit Lexicon som Forfatter til følgende Disputats, hvis Titel Gjesfing fuldstændigere angiver saaledes: *Progymnasma illustre philosophicum ex principiis de loco Aristotelis errores Keckermanni circa doctrinam de loco & localitate ad corpus Christi applicatam libro de quantitate et locatione corporis naturalis commonstrans et saniozem sententiam reponens: una cum dissertatione prooemiali de Usu Philosophiæ in SS. Theologia. præs. Ægidio Hunnio. Witth. 1621 in 4. maaste Disputats for Magistergraden, hvortil Gjesfing endnu fører: Echo funebris in exequias Andreæ Johannis, civis Hafniensis. Hafn. 1618 in fol. pat. Altsaa forfattet af ham allerede som Student. At han maa have skrevet Mere, nemlig latinse poetiske Stykker, kan sluttes af at Thura, *idea hist. litt.* p. 359, i den anseelige Skare af latinse Digtere blandt de Danske fra det 17de Aarh. ogsaa nævner Joh. Herm. von Ham, *Portua-Danum, Scholæ Roeskild. Rectorem.* Til hans Eftermaud væltes nu en Hører ved Stolen,*

- 14) Mag. Albertus Georgii Altelwelt (Albert Jørgensen), hvoraf Thura atter i *idea hist. litt.* gjør to Personer, en M. Georgius Alleveltdt og en M. Albertus Georgii, men har rettet det siden i Mscptet til Valvæ scholar. I Capit. Registrant. p. 292 staaer Capitels Recommendation for ham til Sænkleren, hvoraf sees, at han er født i Rostilde, men videre anfører Gjesfing ikke deraf. Var Collega her ved Stolen under de to foregaaende Rectorer fra 1623 af indtil 1630, da han blev Rector*). Her forblev han til Aaret 1638, da han af Lehnsmanden blev kaldet til Sognepræst i Ringsted. Men om denne Vocation reiste der sig en Disput imellem Lehnsmanden og Borgerflabet i Ringsted, som paa samme Tid havde kaldet Mag. Augustinus Pouelsen, daværende Rector i Bordingborg. Kong Christian den 4de maatte da afgjøre Trætten, som paa Lehnsmandens Indgivende deciderede af dato Lychshorg d. 22 Oct. 1638, at Mag. Altelwelt, siden han havde tjent længere i Embed, skulde beholde Ringsted Sognetald, hvori han forblev til sin Dødsdag,

*) I samme Aar den 28 Oct. bortfæstede M. Albert Jørgensen, Skolemester ubi Roeskilde som Eiermand til præbendam Janus Siersted Kirke-Tiende til Erlig Mand Niels Lauridsen i Siersted paa menige Sogne-Mænds Begne, imod aarlig Afgift Otte Pundt gaætt ydesørt hartt Korn halffparten Rugh og halffparten Biugh og otte tønder Haffre. (Gjesf. Optegn.)

som Gjesfing beviser af Ringsted Kirkebog at være indtruffen 1657, da han blev begravet den 3 August, hvor og findes tvende Døtre af ham døbt. Gjesfing beretter og omstændelig om tvende Processer, han havde for Landemodet, den ene med Borgermesteren i Rjøge, fordi han som Provst skal have gjort Udflugt imod Ketten dermed, at han ikke vilde meddele Borgermesteren Steyning over en Præst i hans Herred, hvilken Fordring han slap fra med den Undskyldning, at han formedelst Eygdom ei kunde skrive sit Navn; og den anden med en Skomager, som ei vilde bekvemme sig til at staae aabenbare Skrifte, hvilket Skomageren da ved Landemodet blev dømt til. Worm og Nyerup have ham ikke blandt Skribenterne, men Thura nævner af ham en theologisk Disputats *De iudice & norma iudicandi in controversiis religionis, sub præsidio D. Casp. Er. Brochmanni Hafn. 1626 in 4*, hvorved Gjesf. siger at han tog Magistergraden, endstjønt han et andet Sted siger, at han først tog den d. 24 Maji 1631 under M. Vulfgang Rhuman, hvilket er mindre sandsynligt, da man sædvanlig maatte være Magister for at blive Rector, hvad han blev 1630. I Duf Dues Bog: Frimodighed imod Dødens Bitterhed findes et Tre-Vers over ham af S. Altevelt, maafee hans Søn. (Sfs.)

Efter ham sætter nu Thura i idea h. l. en Mag. Hermann Højer, om hvilken han dog siden i Valvæ bemærker, at han kun a nonnallis numeratur inter Rectores. Tempus non certum. Men at det er urigtigt, er klart deraf, at hans Dødsaar baade af Thura og paa Epitaphiet anføres til 1635, men Altevelt var Rector fra 1630 til 1638 saa at han altsaa ikke kan være kommen efter ham, og før ham er ogsaa Rækten uafbrudt opdaget. Men Anledningen til at sætte Højer blandt Rectores i Roskilde har formodentlig været den, at der paa hans Gravsteen her i Domkirken (s. Pontopp. marm. dan. II p. 283) har staaet ad hanc ædem in Verb. D. Ministri Evang. et ejusd. loc. Vicarii, qui post exantlatos in officio cum Scholastico tum Ecclesiast. labores gravissimos vitæ hujus miseriis defunctus est a. 1635. Men deraf følger ikke, at han har været Rector. Maafee kan han have været Hører og derefter bleven Capellan til Domkirken. En Qvittering findes her af ham af 1615 for Capitelstipendiet til Frands Nielsen (s. Conrect. Nr. 1), som da reiste udenlands, og hvis Collega han maafee var. Gjesfing nævner ham heller ikke nogetsteds. Men vist er det, (s. Hans Rallundborgs Levnet, som dengang og søgte Rectoratet, af Ryge S. 4), at M. Altemelts nærmeste Eftermand, som døde 3 Aar derefter, var

15. Mag. Johannes Friderici Flensburgensis (Johannes Friderichsen) født 1603 i Flensborg, hvor hans Fader Mag. Friderich Johannsen var Sognepræst til St. Nicolai Kirke. Om hans Levnet fortæller Joh. Mollerus i *Cimbria literata* 1 p. 197 Følgende: Han reiste i 9 Aar udenlands som Hofmester for nogle unge Adelsmænd. Ved sit udmærkede La-

lent til Poesie erhvervede han sig saadan Yndest hos Keiser Ferdinand den 2den, at denne, da han havde Audients hos ham, skjenkede ham adelige Privilegier og Skjoldmærke, hvortil han figter i følgende af ham selv forfattede Hexasticon:

Dat galeam lethi simulacrum, laurea cristam

Lintea pro phaleris tensa **MEMENTO MORI.**

Littera Pythagoræ clypeum portæque figurant:

Si sapis, æternum si cupis, areta subi.

Hæc mea nobilitas, studium virtutis & artis:

Martis posthabui, sortis amore, notas.

Da han var kommen hjem til sit Fædreland, blev han hædret med Digterkrandsen (laurea poetica) af Digteren Willichius Westhovius, Keiserlig Comes Palatinus*), og samme Aar creeret til Magister philosophiæ af Prof. Joh. Resen. Derefter beklædt til Rector først i Malmø, derpaa i Rjøge, og endelig i Førstningen af Aaret 1638 ved Domsfolen i Roskilde**) samt tillige til Professor Poeseos ved det sammesteds oprettede Gymnasium, og Canonicus ved Domkirken, men døde 3 Aar derefter, d. 9de April 1641, kun 38 Aar gammel. Gift med Maria Glob, som lod ham sætte en Epitaphium i Domkirken, med en latinsk Indskrift om hans ovenansførte Levnetsløb, som ender med de fire Ord, hvis Begyndelsesbogstaver henpege paa begges Navne, Jesu Favor Mea Gloria; hvorpaa følger et langt latinsk Sørgevers af bemeldte hans Belynder W. Westhovius, som tildeels i samme Smag idelig alluderer til ovenstaaende Vers af den Afdøde selv og Inscriptionen paa hans Portrait, men, endstjøndt det hverken findes i Cimbria literata eller Marmora danica, dog er for vidtløftigt til her at anføres. Afskriften bevares blandt de Gjesingske Papirer i vort Skolearchiv. Videre beretter Mollerus, at han kun efterlod sig en eneste Datter Anna, som 1661 blev gift med den berømte Mediciner og Mathematiker ved Kbhvns Universitet Etatsraad Rasmus Bartholin (jevns. Vindingius ac. Hafn. p. 423 sq.); samt at man har hans Portrait sielig stukket i Kobber og prydet med mange Emblemer, Sententser og Epigrammer af tydske Lærde, af hvilke Dr. Joh. Heinsius kaldte ham Gratiarum Corculum ac Hiantidum, dives eruditionis atque virtutis penu, og Mollerus anfører dette Symbolum, hvori alle Begyndelsesbogstaver tilkjendegive hans og Kones Navn:

*) Om ham s. Nyerups Lex. og Melchior's Cit. om Hertufsholm p. 160.

**) Den Tid var altsaa Danst været Flensborgernes Modersmaal.

***) Skulde Noget, som læser dette, kunne give mig Anviisning paa, hvor dette Portrait, hvorefter jeg gjerne ønskede et Exemplar til Skolen, var at faae, da vilde jeg derfor være ham forbunden.

1. Jesu Favente } fiat!
 } fiet!

2) Justificante Fide.

3) Jesu Favor Mea Gloria

4) Jehova Fidelis, Illi Fidam, Ipse Faciet.

Gjesfing har i Petr. Joh. Resenii Bibliotheca p. 182 opdaget tvende latinske Digte til hans Bryllup af Naamannus Friderici & Christ. Friderici (maastee hans Brødre). At han vel ellers ikke som Rector har været saa meget human eller lemsfædig sees af en Trætte med Hr. Frank Hansen i Orsted, som Rector Friderichsen indstævnedes til Dionysii Landemode 1640, fordi Hr. Frank havde utilbørligen angrebet hans baade Person og Embede, idet han udi sin Skrivelse stal have confereret Rectorem ad Licetorem og kaldet hans disciplinam scholasticam et Bødleri etc. I Landemode=Acterne for bemeldte Aar*) findes Sagen forliget saaledes: Hr. Frank maatte forbede Skolemesteren og udi samme sin Forbedelse bekjende sig at haaffue forwrettet scholemesteren, og schreffuet meget ubetænkt. Anloffuede derhos, att hand, efter den Dag schulde og vilde lade Scholemesterens Person och Embede bliffue w-ansechtet, och dermed være og bliffue hinandens gode Venner som tilforn, hvorpaa de rachte hinanden deres Hænder. Gsf. Optegn.

Uf ham anfører Mollerus følgende Skrifter;

1. Hymnus Latino-Danicus ἀνώυμος de nova æstate vitæ æternæ. Hafn. 1629 in 8.
2. Hymnus Litaneyticus, seu Poenientialis, Latino-Danico-Germanicus. ib. e. a.
3. Hymni hujusmodi complures alii Latino-Danici, adjunctis, nominis omissi loco, Symbolis, sigillatim diversis annis in 8 editi.

Men Worm og Nyerup følgende tidligere.

4. Μαιηφovia Persica ex Herodoti Thalia, gr. lat. Lips. 1622. 8.

thi de andre af dem anførte Varii hymni Hafn. 1629 og Epithalamia & alia carmina ere vel de samme, som Mollerus har nævnet.

Dg Gjesfing i sine Optegnelser tilføier: For udi Henric Gradners Pharodini Regnebog, trykt Kjøbenhavn. 1633, findes et latinsk Tre=Vers af ham forfærdiget. Hans Eftermand blev

- 16) Mag. Johannes Petrus Calundanus med Tilnavn Schade, men kaldtes og skrev sig sædvanlig kun Hans Pederson Callundborg, eller Kallundborgs efter sin Fødebye, saaledes som

*) I det haandskrevne Exemplar af Synodalia Selandica, som findes paa Universitetsbibliotheket, staae Intt dirom.

det den Tid ofte var Skik (s. ovenf. Nr. 8, 10, 11 og 15), hvilken allerede 3 Aar tilforn havde søgt Embedet tilligemed Mag. Friderichsen. Om denne i sin Tid saa høit agtede Mand have vi meget fuldstændige og paalidelige Efterretninger i hans af Mag. Ryge 1759 udgivne Levnets-Beskrivelse, hvoraf jeg her blot vil levere et Udtog forøget med enkelte andenstedsfra samlede Notitser:

Han var født 1599 i Kallundborg, hvor hans Fader Peder Jacobsen fra Varde var Borger og Bøver, og, ligesom siden hans 8 Aar yngre Broder Søren, bestemt til Studer-ringer. Efter nogle Aars Underviisning hjemme blev han derfor sendt til Roskilde Skole, hvorfra han i Aaret 1624 blev med et ypperligt Testimonium af Rector Søren Piort (ovenf. Nr. 12) dimitteret til Akademiet, og 1627 af Samme udvalgt til Collega 5tæ classis (øverste Hører) i denne Skole*), hvor han viste en saadan Dygtighed, at han 1630 efter Capitelets Anbefaling blev Rector i bemeldte sin Fødeby. Midlertid fik han Lyst efter sin yngre Broders Exempel at besøge fremmede Universiteter, og bekom da efter Mag. Hans Lauridsens Hjemkomst (s. Conrectores Nr. 8) det Capiteles-Stipendium, som denne havde havt, til at reise for. Han opgav derfor 1633 sit Embede og reiste derpaa, efterat han tilligemed sin Broder Søren**), den 28 Maji 1633 var creeret til Magister, til Wittenberg, hvorfra han Aaret efter skrev et Brev til Capitelet, som tilkjendegav hans store Erudition. I Aaret 1635 kom han hjem, men blev endnu samme Aar af Sangler Friis overtalt til paa en ny Udenlandsreise at anføre hans Dattersøn Niels Raas og en anden ung Adelsmand Christopher Ulfeld. Han beholdt tillige Capiteles-Stipendiet (Wolf encom. Daniæ p. 461). De reiste da i Efteraaret og opholdt sig først i Holland, hvor hans Elev Ulfeld i Groeningen 1636 opponerede ved en offentlig Disputats af hans Landsmand Otte Krag, og han selv blev udvalgt til Assessor og Bibliothekar i et Collegium, som sammesteds var stiftet til at undersøge og paa-dømme alle de fremmede Studerendes Stridigheder og andre Anliggender; hvilken Beskilling han efter de bestemte Love nedlagde i en latinsk Tale den 13de Decbr. 1636. De begave sig nu til Frankrig, hvorfra de i Foraaret 1637 fik Bud om at vende tilbage; men underveis blev N. Raas syg og døde i April s. A. i hvilken Anledning M. Calundanus skrev sin Dialogus Elegiacus inter Irenophilum & Musam in

*) Fra hvilken Tid der her findes en Dwittering med hans egen Haand af 16 Octbr. 1629 for at have af Capitelet modtaget et halvt Aars Løn med 15 Daler Cour.

**) Denne blev da strax 1633 Præpositus Communitatis, derpaa 1635 Conrector, 1638 Rector ved Kbhvns. Skole, og 1646 Professor Ethices ved Universitetet. Døde 25de Novbr. 1657. S. Windingi Acad. Hafn. p. 370.

obitum N. Kaasii, med et græft Epigram over Kaas'es Fornavn, som han lod trykke i Saumur in 4to. Herpaa reiste de to Andre til England, derfra over Holland igjennem Westphalen og kom tilbage til Kjøbenhavn den 1ste Nov. 1637. Da nu Lunde Rectorat den Tid var bleven ledigt, fik M. Hans Callundborg vel paa Cankler Friis'es Anbefaling de fleste Stemmer i Capitelet, men en Anden blev ham foretrukken. Vel gaves der ham nu i Foraaret 1638 Løfte paa Roskilde Rectorat; men da den anseete M. Hans Frederici, som var Rector i Kjøge, fik dette tilligemed et Professorat ved Gymnasiet, kaldte Capitlet ham den 21de Mai s. A. til Conrector i M. Brynjolf Svendsens Sted (s. Conr. Nr. 10); hvilket Embede han dog kun havde til 1639 den 8de Febr. da han blev kaldet til Rector i Malmø, og der indsat af Biskop i Skaane P. Winkstrup*) den 26de s. M. Her tilbød nu kort efter Christopher Ulfeld ham en anseeligere og fordeelagtigere Betjening, men som han afflog fordi han kristelig havde forpligtet sig til at forblive tre Aar i Malmø, for at sætte den da forfaldne Skole i god Stand igjen. Samme Steds giftede han sig med Bodil Dancleffs Datter, hvilken han efter sin Død efterlod det Trostestift, som er indført i hans Levnet af Nyge. Uagtet han nu i Malmø styrede Skolen med al Glid og Trost, havde han dog Fortrædeligheder med Biskop Dr. Brochmand, fordi han var bleven bestyrdt for at have optaget nogle fra Roskilde Skole undvegne Disciple, hvilket, skjøndt H. Callundborg forsikrede at det var blot Digt, da han aldrig havde seet disse Personer, dog havde den Virkning, at Biskoppen ugjerne, hvilket han i Indsættelsestalen ærlig tilstaaer, fødte Cankleren Christen Thomassen Sehested, som med hele Capitelets Samtykke udnævnedes Hans Callundborg til Rector i Roskilde, hvortil han da af Biskoppen blev indsat den 2den Juli 1641. Dgsaa blev han i Slutningen af samme Aar med alle Capitel-Herrernes Stemmer udvalgt til at have Sæde med i Capitelet som Canonicus. Ved Regentsens Indvielse i Aaret 1642 holdt han en latinsk Tale, hvori han tillige publicerede de af ham i 21 Artikler forfattede leges, som Regentsens Collegianter skulde efterleve, hvilken Tale han dog ikke bekendtgjorde, skjøndt Conrectoren Mag. Hammermüllers derefter holdte Oration efter Biskoppens Ordre blev givet i Trykken. Her havde han igjen i Aaret 1646 Ubehageligheder med Biskoppen, som lod ham indstævne for Capitelet, for at han i Anledning af nogle Disciples Dimission til Universitetet skulde have været Bispen ulydig, (s. Bilag Nr. 9) men i hvilken Henseende det dog af Nyges fuldstændige Forklaring af Sagen synes at Rectoren havde Ret, og Zvergius derfor helere i sin Sjællandste Cleresse S. 205 skulde ladet den være uomtalt, ligesom Biskoppen

*) som hædrede ham, da han drog til Roskilde, med et Lykønsningsbrev, som findes i P. Winstropii Epigrammata, Lib. IIIto P. 974. Hafn. 1653, aftrykt hos Nyge p. 34.

og, efterat have modtaget hans Ketsfærdiggjørelse i Skrivelse af 29 Maj 1646 (s. hos Ryge), frafaldt Stevningen og lod Sagen fare. Da Rectoratets Indkomster, førend Lectoratets siden ved Gymnasiets Ophævelse kom til, kun vare ringe, de ældre Canonici vare i Besiddelse af de bedste Præbender, og han, efterat Krigen var udbrudt med Overrig, maatte af Rectoratet give stor Hjælpestat til Kongen m. m. søgte han i Aaret 1658 om at erholde præbendam Siuff, som var taxeret paa en Læst Korn, hvilken og blev ham af de andre daværende 12 Capitelsherrer, som ere anførte af Ryge S. 13, tillagt for hans Livstid. I Aaret 1660 den 25 Sept. blev han tilligemed daværende Theol. Lector & Prof. in Gymnasio Th. M. Hein paa hele Capitelets Vegne indsendt til Kjøbenhavn for at understøtte Souverainiteten; og samme Aar fik Capitelet Kgl. Befaling om at lade Mag. Hans Kalluudborg paatage sig Capitelgodsets Forvaltning og oppebære Bøndernes Anpart til Soldateskens Underholdning, hvilket viser, at han og til slige Forretninger maa have været en dygtig Mand. I hans Alderdom blev Skolearbeidet ham for besværligt, hvorfor han ansøgte Kongen om at faae sig sin Søn Mag. Peder Schade adjungeret med Succession, hvilket og naadigst blev understrevet d. 28 Jan. 1669. Døde 10de Apr. 1671 og begravet i Roskilde, hvor han 6 Aar forud havde ladet sit Epitaphium udhugge med latinsk Indskrift og et Tetrastrichon af ham selv. Foruden 1) det ovenanførte Skrift over Niels Raas, og endeel latinske Vers til sine Venner paa deres Navne- eller Bryllupsdage, som han efterlod sig i Mscr. og andre, hvormed han jirede sine Venners Skrifter, saasom hans Epigramma Heroicum in Echo spiritualem M. Enew. Nic. Randulfi. Hafn. 1649. Epigr. elegiacum in Orationem M. Hammermulleri de Domo Regentziana Roeschild. og Epigr. eleg. præfixum Ideæ Græcæ Lingvæ M. Severini Petr. Calundani (hans Broders). Hafn. 1642, og endelig Gravskriften over hans Fader (s. hos Ryge), har han i Trykken udgivet:

2. *Organici Collegii disputationes quinqve.* Hafn. 1644. 8.
3. *Compendiosa Lingvæ Hebrææ Delineatio in us. Scholar. ib.* 1645. fol. udgiven igjen af hans Søn P. Schade 1674 pro schola Roeschildensi med en Analysis af 34te Ps. fordi den giver Exempler paa de fleste grammat. Regler.
4. *Gramm. Græca parva ib.* 1660.
5. *Etymologiæ Græcæ Proplasma. ib.* 1664. 12mo. s. Molleri Hypom. ad Alb. Bartholin. de scr. Dan. p. 263.
6. *Grammatica Græca major. ib.* 1666. 8.
7. *Grammatica Latina major. ibid.* 1668.
8. *Abc. & gramm. lat. rudimenta in usum filiioli. ib.* 1669.

9. Compendium Prosodiæ. ib. 1663 & 1670. 12.

Blandt de Vidnesbyrd, som Andre have givet ham, fortjene foruden det ovenmeldte af Vinstrup ogsaa at mærkes de Ord, hvormed han omtales i Prof. Frølund's Mindekrift over hans Søn Mag. P. Schade, hvori han kaldes: *magnus seculi sui Quintilianus*, aut si quod nomen honoratius reperiat inter veteres Scholasticæ Reipublicæ Præfectos, Vir celeberr. Mag. Joh. Petri Schade, qvi a natali oppido appellatus est Calundanus, Cathedralis Iudi Roeskildensis moderator talis, qvalem ne votis qvidem conceptis opportuniorem fingere potuisset literaria juvenus. S. og Olai Rosenkrantz Statua Triumphalis memoriæ Dni. Nic. Trolle. Hafn. 1679. 4.

Som et Bidrag til Roskilde Bys Historie kan her mærkes, at her i Skolearchivet findes Afskrift af en optagen Synsforretning over Duebrødre Klosters forfaldne Kirke, der efter hans Indstilling i Notarii Fraværelse af Capitelets Begjæring blev afbrudt og Guds-tjenesten henlagt til den nu heller ikke mere eksisterende Graabrødre Kirke. — Til Eftermand i Embedet fik denne berømte Fader sin ikke mindre berømmelige Søn

- 17) Petrus Johannis Schade, født i Roskilde af de nu nævnte Forældre 1641, blev allerede i sit 4de Aar sat i Cathedralskolen, hvor han og gjorde saa god Fremgang, at da hans Lærer i 5te Lectie Mag. Greg. Michelsen 1654 blev kaldet til Rector paa Herlufsholm, tog han ham efter Forældrenes Tilladelse med sig dertil, hvorfra han dog 4 Aar derefter, da Mag. Michelsen blev Præst, kom tilbage og af sin Fader i Aaret 1660 blev fra Skolen dimitteret til Universitetet. Allerede 1ste Octbr. s. A. satte Faderen ham til Collega for Skolens nederste Lectie, hvorfra han inden 2 Aars Forløb avancerede til at forestaae 3die Lectie, men ikke desmindre anvendte saa megen Flid paa det theologiske Studium, at han i Jan. 1663 ved en offentlig Examen deri af 3 Professorer ved Sorø Akademie erholdt en distingverende Charakter. Ligesaa stort Bifald erholdt han for sin Dimisprædiken, som han holdt i Sorø Kirke i Febr. s. A. Men nu yttrede sig samme Lyft hos ham, som forud hos Faderen, til at besøge fremmede Universiteter. Han nedlagde derfor sit Skoleembede, og reiste deels paa Capitelstipendium deels paa sin Faders Bekostning i Mai 1663 først til Amsterdam, og derfra til Leyden, hvor han fornemmelig lagde sig efter Medicinen, men hørte dog ved Siden ogsaa Forelæsninger over de græske Historier og de romerske Antiquiteter hos Gronovius og Dr. van Horne. Derfra begav han sig til Paris og drog 1665 igjennem de vigtigste Stæder i Frankrig til Italien, hvor han i Padua, Venedig, Ariminum, Ferrara, Boulogne, Rom, Florents, Mailand o. fl. gjorde sig bekendt med de anseeligste Lærde og betydeligste Bibliotheker. Derfra gjennem Schweits, Elsas, Tydskland, hvor han forblev Sommeren 1666 over i Wittenberg, og kom i Novbr. s. A. hjem til Roskilde. Hans Hensigt var nu at gjøre sit Navn bekendt i Medicinen,

som han paa sin Udenlandsreise fortrinlig havde lagt sig efter; men hans Fader opmuntrede ham til at hellige Skolevæsenet sine Talenter, og fik ham da med Biskop Wandals og hele Capitelets Samtykke til sin Vicarius, hvortil han indsatte ham den 11te Novbr. 1666. I Aaret 1669 blev han Magister og d. 28 Jun. s. A. af Kong Frederich den 3die udnævnt til hans Faders Vicarius og Succesfor, fra hvilken Tid han ene forrettede Rectors Embede, hvori han først virkelig fulgte Faderen ved dennes Død i April 1671. Her indlagde han sig nu strax en udsødelig Fortjeneste ved at redde den ham an betroede Skole fra den næsten totale Ruin, som truede samme, da i Aaret 1670 efter Kgl. Anordning al Roskilde Capitels Gods blev udlagt til Ryttere „uden hvis, som var henlagt til Universitetet och visse geyslige Bestilninger i Roeschild.“ Da der nu ved samme Forandring steede en stor Afgang i Skolens Indkomst, henvendte Rector Schade sig med adskillige Supplicationer til Kong Christian den 5te, hvilket havde til Følge, at der, da han havde „maat alting for Herrerne paa Kammeret rigtig demonstrere“, blev Skolen udlagt en tilstrækkelig Refusion af Jordegods ved 3 derpaa udgivne Kongelige Schiøder, af 30 Dec. 1671, 3 Apr. 1672 og 22de Juli s. A. som vi en anden Gang skulle meddele. Men et stort aarligt Tab har han igjen 1703 foraartaget den ved at lade Dusted Kongetiende, som laae til Rectoratet, for en uforholdsmæssig ringe Afgift perpetuere til Kornrupgaard under Bressfabet Lethraborg. Efterat Capitelet var ophævet, ved hvilket han altsaa var den sidste Kannik, blev han 1689 efter Prof. Estild Dalhuus'es Død tillige Lector Theologiæ ved Gymnasiet og Notarius in Causis matrimonialibus (s. ovenf. S. 23). Af Kong Christian den 5te blev han, foruden den 1672 erholdte Fritagelse for alle Contributioner af Rectoratets Gods i Stefns Herred, til sin Død beneficeret med al Indkomst af Himmelsev Kirke til hans Residentses Vedligeholdelse (s. ovenf. S. 18). Endnu flere Begunstigelser forundtes der ham, i det han ved Rescript af 21 Juli 1688 fik for sin Person paa Livstid al Indtægt af Søeborg og Ballekilde eller i den sidste Sted u. 9 Juli 1698 af Weiby Kirke i Cronborg Amt, og endelig med Lectoratet i Theologien fra Begyndelsen af 1689 erholdt sig tillagt al dette Embedes Løn; saa at, hvis han vel var en udmærket Mand, hans Fortjenester dog ikke heller ere blevne upaafjønede og han kunde efterlade sig en saa betydelig Formue, at hans Stervboes visse Indtægt allene beløb sig til 20969 Rd. Han var tvende Gange gift først 1669, da han havde faaet Embede, med Margaretha Wüllich, Enke efter Doimprovsten i Roskilde Hans Frandsen Troyel, og, da hun 7 Aar derefter døde, 1678 med Catharina Bartholin, en Datter af Prof. Alb. Bartholin, af hvilke tvende Hustruer han havde 8 Sønner og 6 Døttre. Men ogsaa hende maatte han efter 20 Aars Ægteskab begrave, og døde som Enkemand og Jubellærer i Kjøbenhavn, hvor han var reist ind i Embedsforretning som Notarius in css. matrimon. d.

13de Febr. 1712. En stor Sorg modte ham i Nov. 1703, idet hans næstældste Søn Pans Schade (s. Jöchers Gelehrten-Lex. IV p. 206), som efterat have fuldendt sine Studeringer ved Kbhavns Univ. reiste 7 Aar udenlands og af Kong August i Pohlen var udnævnt til Chursachsist Resident i Kbhavn, blev ved Forsøglingen af den Sachsiske Ministers Hr. Moreaus Sager, hvis Papirer han vilde bemægtige sig, da det derover kom til Handgemenge, ihjelstukken af en Kammerraad Suhm (s. Durchl. Welt. 4 Th. p. 408) og begravet i Roskilde Domkirke. Gjesfing fortæller i sine Optegnelser, at Hs. Maj. Kong Frederik den 4de blev saa rørt over denne Tildragelse, at han udlod sig for sine Ministre med det Spørgsmaal, om der ikke var Noget, hvormed han kunde lindre den gamle Mand's store Sorg, og fik til Svar, at det kunde skee, hvis det maatte behage Hs. Maj. at adjungere ham med Succession i Rectoratet hans Søn, Mag. Jesper Schade, som den Tid var udenlands, hvilket og paa Faderens Ansøgning (Kjendt som det sees af Biskop Worms Brev til Rector Falster, mod hans Formands Billie, s. Nyerup om de lat. Skoler p. 177) blev bevilget ved Kongeligt Brev af 4 Maj 1704. Og saaledes bidrog den ældre Broders Ulykke til den Yngres Held. Paa sine Reiser havde P. Schade samlet sig en Mængde Curiositeter af baade Natur- og Kunstprodukter, hvorover Gs. kjendte Optegnelsen, hvilke paa Auctionen derover løb høit op, ligesom han og besad et godt Bibliothek. Hans Reisejournal, men som neppe eksisterer længere, skal have indeholdt en stor Rigdom paa Optegnelser over fremmede Landes og Stæders Merkværdigheder, og Samtaler, som han har ført med anseelige og berømte Mænd; ligesom og den Brevverling, han vedligeholdt baade med Statsmænd og Bærde, gjorde ham navnkundig udenfor Fædrelandet, saa at endog tvende Prindsler, som havde hørt om ham, besøgte ham paa Gjennemreisen og bleve budne til Bords hos ham, hvor da af hans 3 Sønner, som paa eengang vare Collegier ved Skolen, tilligemed Cantoren og endeel af Disciplene skal være opført en Vocal- og Instrumentalmusik, hvori de, ligesom deres Fader, excellerede. (Gsf.) Som Menneſte og Rector roses han for sin godmodige Charakter og for den Ænighed, hvori han stedse levede med sine Collegier. Ingen Myndighed viste han nogenſinde imod dem, ingen Strengthed mod sine Disciple, var munter i at lære fra sig, alvorlig og dog mild i at straffe, befordrede enhver's Gavn efter Fortjeneste, havde Die med deres Levnet og Forhold endog udenfor Skolen, og søgte altid at holde dem til den Gudsfrøgt og Sædelighed, hvorpaa han selv var et lysende Exempel. Men mærkeligt er det, at en Mand af den Værdom, som han besad, ei har været saa virksom i det Litteraire som i det Deconomiske og Administrative, (hans Fader var begge Dele) og aldeles ingen Skrifter har efterladt sig. Men hvor store Fortjenester han ikke desmindre havde, fremlyser deraf, at Universitetet under Rector Magnif. Dr. Joh. Birchherod offentlig hædrede hans Minde,

ved et Program skrevet af Professor Frølund, under den kunstige Titel *Schadæana Metamorphosis s. Mag. Petri Schade varia in vita ac beata in morte mutatio exposita & demonstrata*. Hafn. a. 1712, hvori det Meste af det, vi her have anført af hans Levnet og Familieomstændigheder, ubførligen fortælles. Ham fulgte altsaa hans Søn

- 18) **Mag. Casparus Petri Schade (Jesper Pedersen S.)** født i Roskilde den 19de Jun. 1674, dimitteret fra Skolen tilligemed sin nysnævnte Broder Hans Schade til Akademiet 1691. Efter der at have til sine Examina erholdt bedste Character blev han i sit 21de Aar i Martz 1695 Vice-Rector og strax derpaa virkelig Rector i Callundborg Skole, hvorfra han dimitterede i alt 4 Disciple, men derpaa i 1699 tog Afsked og efter sin Faders og Farfaders Exempel reiste udenlands, hvor han, medens han studerede i Leyden, nød den Ære, at Prof. Th. Crenius, til hvem han var anbefalet af hans Broder Hans'es Svi-gersfader, Prof. Marc. Meibomius, dedicerede ham sine *Commentationes philol. & histor. in varios autores & editt.* Amstelod. 1701 og i Dedicationen kalder ham: *ad inclytæ Danicæ nationis gloriam, generis sui decus et omnia laudum exempla natus adolescens*. Efterat han nu havde seet sig vel om i Tydskland, Franrig og Engelland, be-kom han sidst i Aaret 1703 Faderens Brev om det Haab, han havde at faae sig ham adjungeret, hvorfore han og strax kom hjem og, som meldt, u. 4. Maii 1704 blev allern. udnævnt til Subrector med Forvisning om Succession i Rectoratet efter Faderens Død. Til den Ende tog han og i samme Maaned Magistergraden i Kbhvn. Da Conrectoren M. Plate i April 1711 døde, blev han tillige udnævnt til Conrector, men succederede allerede næste Aar sin Fader som Rector og Lector Theol. samt Notarius, i hvilke Em-beder han i de første Aar skal have viist Flid og Dygtighed, især have været særdeles hel-dig i at explicere de latinske og fornemmelig de græske Auctores, i hvilket sidste Sprog han skal have besiddet fortrinlig Styrke. No. 1717 celebrerede han Jubilæum Reformationis Lutheri ved en lærd Oration, hvortil han i Forveien havde indbudet ved et latinsk Pro-gram; en Solennitet, som hans nuværende Eftermand hundrede Aar derefter har havt den Lykke to Gange at holde, 1817 ved en latinsk, og 1836 ved en dansk Tale. Men i hans senere Leveaar skal han have staaet sig til Drik, og derover forsømt sit Embede. I Di-istributårsprotocollen over Klæder og Kost til Disciplene, som hans Fader og han ogsaa ind-til da havde ført meget nøiagtig, findes Intet tilført fra Aaret 1721 af indtil 1738, — da Rector B. Schnabel igjen begyndte at føre Bogen derover; men især bevises dette af et iblandt Kirkens gamle Brevsfaber nyligen fundet Brev af 5 Jan. 1726 fra Biskop Worm til da-værende Domprovt med Anmodning at han, som Skolens nærmeste Inspecteur, (hvis Deeltagelse i Skolens Bestyrelse altsaa dengang maa have strakt sig videre, end blot til

dens Pengevæsen) vilde, „da Skolen befandt sig i saa slet en Tilstand, tilligemed Conrectoren (dengang M. Ring) og den øverste Collega Tyge Lange derover meddele Bistoppen deres Betænkning“ paa det der med Skolens reformation, som høistnødig, engang kunde skee Begyndelse, saasom da værende Rector Schade befandt sig i den tilstand, at han ei kunde betjene sit Embede og i den gjeld, at hand neppe kunde betale hvad han skyldte til Skolen, da han nylig havde soldt sit Væskab og for kort tid siden sine Bøger.“ Bistoppen vil vide deres Betænkning „om Scholen kand være tjent med sig en Rector eller om det var raadeligt at andrage Sagen for Hans Kgl. Maj.“ o. s. v. Dog saavidt kom det ikke, men Bistoppen gjorde nogle Foranstaltninger, for at indføre god Orden, jagede (s. Myrup om de lat. Skoler p. 177) i kort Tid 3 Disciple af Skolen, de øvrige maatte sauntlig hver ottende Dag have af Conrector et Vidnesbyrd om deres Flid, som blev tilskiftet Bistoppen. Om dette nu har graveret Rectoren meget, vides ikke, men videre Følger oplevede han ei, da han døde kort derefter den 12 Martii 1728. Hans Omstændigheder vare de modsatte af hans Faders, da hans Enke, en Datter af Prof. Theol. H. Wandall, maatte gaae fra Arv og Gjeld. Efter hans Død gif Notariatet i Consistorio over til en Professor ved Universitetet. Skrifter efterlod han sig ligesaa lidt som hans Fader.

At Bistop Worm har forventet, at han snart vilde afgaae, og til den Ende allerede havt Die paa at faae den berømte Rector i Ribe Chr. Falster i hans Sted, sees af dennes Brev til samme Bistop af 16 Febr. 1726 (s. Myrup om de latinste Skoler S. 173 fgg.), hvori Falster skriver, at Gram havde ladet ham vide, at man havde tiltænkt ham det ypperlige Rectorat i Roeskilde, som hverdag ventedes at blive ledigt ved den sygelige Rector J. Schades dødelige Afgang, hvilken Lykke han frabad sig af Grunde, som man ikke kan andet end høiligen ære, og som Bistoppen i sit Svar vel søger at afkræste, men dog tilsidt giver efter af Frygt for, at der ved Skolens forfaldne Tilstand skulde møde Falster Fortrædeligheder, som han siden vilde bebreide sig at have paadraget ham, da han muligen derover vilde sætte Livet til. Forresten er Slutningen af Brevet ikke smigrende for J. Schade. Hans Eftermand blev da

- 19) **Mag. Bernhardus Schnabel (Berndt S.)**, fød d. 17 Febr. 1691 i Bimmeløv, hvor hans Fader Rasmus Schnabel den Tid var Præst. Blev i Aaret 1707 sendt fra Slagelse Skole til Universitetet, hvor han 1708 tog Baccalaureigraden, og derefter lagde sig fornemmelig efter Theologien; i hvilken han 1710 tog Examen med stor Berømmelse. Gif derpaa Plads paa Giesens Collegium og fortjente sig ved at informere unge Studenter saa Meget, at han 1714 kunde paa egen Bekostning foretage sig en Udenlandsreise gjennem Tydskland, Frankrig, Holland og Engelland, hvorpaa han anvendte to Aar. Længst opholdt

han sig i Wittenberg. I Paris tilbragde han Vinteren 1715 og havde der de fem Disputatser med Pater Casset, som lønnedes for at forsvare den katolske Religion, hvorom Holberg, dog uden at nævne ham, fortæller i sin Levnetsbeskrivelse (s. Rahbeks Udg. af Holbergs Skrifter 21de Deel p. 275), med hvis Beretning Schnabel imidlertid ikke var tilfreds, men gav selv en udførligere rigtigere i et Haandskrift, som er bevaret i Conrector siden Rector Sartorphs (meddeelt u. Nr. 22) Program kaldet Memoria Schnabeliorum og hvoraf Rahbek har givet et interessant Recit i Maanedsskriftet Athene for Sept. 1813 p. 211—17. Efter sin Hjemkomst 1717 besørgede han det nye Dplag af Eoaningii Bibeloversættelse, det gl. Test. thi det nye Test. havde Gram allerede besørget, saa at den hele Udgave allerede var færdig 1719. Aaret før blev ham af Biskop Worm tilbudt Rectoratet i Rjøge, som han og modtog, og sagde da den theologiske Underviisning, som han hidtil havde givet endeel unge Studerende efter Dr. Bartholins elementa Theolog. Farvel i et hjemtsomt latinist Digt, hvoraf en Afskrift haves her i Skolearchivet blandt de Gjesfingste Papirer. Her blev ham nu i Aaret 1722 af Kbhavns Universitet forundt Magistergraden. Rjøge Skole, som ved hans Ankomst kun havde to Disciple, satte han i saadan Flor, at han siden kunde tage ti Disciple af øverste Klasse, uden at udtømme den, med sig, da han 1726 drog som Rector til Roskilde, hvor han siden med samme Berømmelse virkede i 28 Aar til sin Død den 27 Maji 1754. Han ligger begravet her i Domkirkens Hovedgang, hvor en stor Liigsteen med Inscription endnu findes over ham med Kone og Børn. Traadte i Rjøge 1725 i Egtteskab med en Datter af Borgermesteren sammesteds, Sophia Rasmusen, som døde to Aar førend han. Af de 213 Disciple, som han i sin Tid dimitterede til Universitetet, er en Mængde bleven offentlige Lærere i Kirker og Skoler. I blandt disse var og Conferentsraad Esaias Fleischer, som i sin Levnetsbeskrivelse, udg. Kbh. 1785, p. 13 fgg. roser ham som „en ulignelig Skolemand, brav Lærer og mod sine Disciple kjerlig Rector“. Hans Portrait, som min forrige kjære Discipel, Hr. Adjunct F. Plum, opdagede et Steds i Norge og forskaffede mig, har jeg ophængt i vort Skolebibliothek*). I hans Tid ere de Kirker, som laae til Rectoratet, bortfulgte med Kongelig Tilladelse; om til Fordeel eller Tab for Skolen, er her ikke Sted til at undersøge. Af hans akademiske Disputatser nævner Thura (idea hist. litt. p. 264 og 271) følgende tvende:

1. Exercit. crit. de Saltatione Davidis ante Arcam. Hafn. 1712.

*) Hvo der maatte kunne og ville forskaffe mig flere saadanne af mine meest agtede Formænd, den vil jeg derfor være meget forbunden.

2. *Paraflicismüs in ter hebræum, græcum & lat. Salvatoris nomen. ib. 1713.* Hertil kommer
 3. den ovenomtalte Udgave af *Evaningii Bibelovers.* det gl. Test. med sammes Anm. gennemseete og forbedrede af ham. Da han i sine 3 sidste Levæaar nød nogen Ro fra Skolearbeidet, i det han fik sin Søn (s. næste Rector) til Medhjælper, kunde han dog ikke være ledig, men begyndte at udgive nogle af sine Skolearbeider, hvoraf
 4. *Marci Wöldike Compendium Theologiæ theticæ in usum scholar. notis illustratum* udkom 1753, og efter hans Død et andet og forbedret Dplag 1756. Om det første Dplag s. Lords fortges. Nachr. v. d. Zustande der Wiss. u. Künste in Dänem. 1 Bd. 5 St. p. 316.
 5. Dgsaa skrev han paa danske Vers de Dvidianske Forvandlinger, men blev kun færdig med de syv første Bøger. Ham succederede hans Søn
- 20) *Mag. Christiernus Schnabel* (Christen S.) fød 6 Julii 1728 i Roskilde, hvor han fre-
 qventerede Domskolen og, efter et her liggende Brev af den berømte Esaias Fleischer, som
 den Tid og havde gaaet her i Skolen, viste en saa overordentlig Flittighed, at det blev
 anseet som et Underværk, naar man ikke saa ham læse. Herfra deponerede han 1745
 med største Berømmelse, fik til examen philos. Charakter af Summe Laudabilis og til
 theologisk Attestats ligeledes Laudab med Distinction. Ved Magistergraden udmærkede
 han sig 1748 fornemmelig ved sin Kundskab i de orientalske, især det arabiske Sprog, og
 blev samme Aar Collega 4tæ Classis i Skolen, men reiste 1749 udenlands, med Kgl.
 Tilladelse til at hans Plads imidlertid maatte forsynes ved en Anden, hvortil af hans
 Fader valgtes ovennævnte og som historisk og naturhistorisk Skribent bekendte Conferents-
 raad Esaias Fleischer, der samme Aar var bleven Student her fra Skolen. I Paris
 beviste han sin orientalske Sprogkundskab ved offentlig at tale med en Arabisk Prinds i
 dennes Sprog, og siden ved at udgive den bekendte *Agrumia*. 1751 kom han hjem
 igjen og tiltraadte da sin Hørerplads; men blev Aaret efter sin Fader adjungeret med
 Succession, og efter dennes Død virkelig Rector 1754; i hvilket Embede han vedblev med
 sin sædvanlige Flid i 8 Aar indtil i en endnu ung Alder hans Livs Lys ved en tæren-
 de Lungesygdom udsluktes den 22 Nov. i Aaret 1760; hvorfore det paa den Liigsteen, som
 hans overlevende Søster (thi gift var han ikke) lod lægge over ham samt deres Forældre
 og forhen afdøde tvende Sødskende, hedder: *Non vixit diu, sed vixit bene, cum non
 sibi, sed Patriæ & Scholæ vixit; Lenta morte obiit Ao, 1760 ætatis 33.* Det
 Skrift, hvorved han gjorde sig bekendt, er *Agrumia, arabice & latine, notis illu-*

strata, particula 1ma, Amstel. & Lugd. Bat. 1755. 4 (s. lærde Gft. 1755 No. 6 og Gøtt. Anz. s. N. p. 543). Continuatio ibid. 1756. (rec. i Ellies I. Gft. 1757 p. 244.) Men var han end lærd, saa faaer han dog for sin Character som Menneſte og Rector ikke et saadant Vidnesbyrd, som hans Fader, af ovennævnte Gf. Fleischer, som i sin Levnetsbeſkr. p. 23 siger: „Min gamle Rector og Lærer var død, efterat han nogen Tid tilforn havde afftaaet Embedet til sin Søn, det ſamme unge Menneſte, i hvis Sted jeg havde læſt, medens han var udenlands. Et hinc illæ lacrymæ! Denne unge Lærde, ſtolt af denne ſin tidlige Lykke, nidkjer, og maafkee utidig nidkjer, over at haandthæve den Myndighed, ſom Skoleforordningen gav en Rector over Hørerne, hvoriblandt nu under ham vare de, ſom ſelv havde læſt for ham ſom Discipel, og endelig ſvindſottig, og ſem dermed almindelig forbindes, avindſyg og fortredelig, gjorde han Skoletjenesten, ſom i ſig ſelv er ſuur nok, til et virkelig Slaverie, iſær ved at ſøge endog de mindſte Leiligheder til at overfulde Hørerne og prostituere dem for deres egne Disciple“.

- 21) **Mag. Christopher Lysholm**, fød i Præſtøe, hvor hans Fader var Kjøbmand, den 30 Jan. 1715. Da hans Forældre tidlig døde, kom han i Huſet hos ſin Mormoder i Vordingborg, fra hvis Skole han blev dimitteret 1731 til Univerſitetet, hvor han maatte erhverve ſig ſit Ophold ved at undervise Børn. Smidlertid tog han dog examen philos. 1732, Baccalaurei-Grad 1733, theologifk Atteſtats 1741 og examen Magisterii 1746. Da hans Omſtændigheder vare-meest beſværlige, blev han kjendt med en Student Pleſner paa Regentſen, ſom anbefalede ham til Baron Holberg 1736, ſem betroede ham Correcturen af nogle af ſine Skrifter ſom troktes, og ſtaffede ham en god Huuslærerplads. Siden blev han Correcteur og Nøisſkriver hos den Kongelige Bogtrykker Høpfner og holdt derefter privat Latinskole, hvorfra han dimitterede Adſkillige til Univerſitetet, ſom ſiden bleve anſeete Mænd i Staten. Dgſaa fik han Udgang til Etatsraad Grams Bibliothek, ved hvilket Alt han ſaaledes udvidede ſine Kundſkaber, at han, da Sorø Ridderlige Akademie 1747 ſtiftedes, blev uden egen Anſøgning af Baron Holberg bragt i Forſlag for Akademiets Over-Hofmeſter Grev Reuſs til Professor eloquentiæ ved ſamme, til hvilken Plads han da af Kongen blev kaldet, ligesom og, da Prof. Wadſkjær blev forſtøttet til Univerſitetet, kom i hans Sted til tillige at docere Hiſtorie og Geografie, og holdt blandt andet ogſaa Collegium over Wiſerne indtil Sneedorf blev Professor Politices. Som Prof. eloquentiæ ſkrev han alle Akademiets Programmata paa Latin og i Lapidarſtiil. Herved blev han i Junii 1761 efter Anſøgning kaldet til Rector for Roskilde Skole, hvor han deelte Læreſagene ſaaledes med Corrector Sartorph, at han fik Hiſt. biblica, Hiſtorie og Geogr. Rhetorica ſamt af Latin og Græſk Livii 1ſte decas, Cie. oratt. Taciti Germania, Plinii Paneg. Virgillii Georgica, (af hvilke Autores han til Diſciplinens

Brug oversatte nogle paa Dansk, N. T. græc. Hom. Jl. 1, Hesiodi lib. 1 og Cebetis tab. Corrector alt Hebraisk, Sallust. Horatii epp. Ovidii Met. libb 2. Plutarchi prælag. Philosophie, Mathematisk og Physik, hvilket jeg anfører for at man kan see, hvad der den Tid læstes i Mesterlectien. Blev gift 1750 med Charl. Am. Esmark, af hvilken han havde en Datter, som endnu efter min Ankomst levede her i Roskilde ugift. Han døde i Embedet den 9 Jan. 1773. Af hans Taler i Sorø ere udgivne: Ver Soranum i lat. Vers, Hafn. 1749. 4. Oratio in natalem Regis Fried. V. ib. 1751. 4. Or. fun. in obitum S. D. de Rantzau (en haabefuld Akademist som døde) 1752. 4. Or. funebr. in Lud. Holbergium ib. 1754. Sørgetale over Overhofmesterinde Juul. Sorø 1756 4. Sermo panegyri. in natalem Frid. V. Sorø e. a. 4. Sermo fun. in obitum principis Lovisæ ib. e. a. 4. Tale paa Kongens Fødselsdag 1759. 4. Oratio jubilea 1760. 4 og Or. in natalem Regis 1761. 4. Og af hans i Roskilde udgivne Programmer in 4to: de Haraldo Gormonide 1768. De Svenone Estrithio 1769. De Canuto sancto Othiniensi 1771. Divina beneficia ineunte anno 1772 in Daniam collata, carmine latino celebrata. Ligeledes har han her skrevet: en Ekloge over Fred. den 5tes Død under Titel: Qvis talia fando temperet a lacrymis*) 1766. 8vo og s. A. Carmen in Nuptias Christiani VII. --- Ved hans Død i Jan. 1773 var han i Gjæld til Skolen for en 4 a 5000 Rd. hvorfors Rectoratet, for at den af dets Indkomster kunde dækkes, forblev ubesat i to Aar, og dets Partes imidlertid besørget af Correctoren.

- 22) Mag. Hans Christian Saxtorph. Denne var fød d. 13 Febr. 1726 i Rønde Præstegaard i Allesløv Sogn i Sjælland, hvor hans Fader da var Capellan, siden Præst i Meisrup ved Hølstebro. Blev sat i Nykjøbing Skole omtrent 1736 og derfra dimitteret 1742 eller 43. Hvorpaa han af Mangel paa Understøttelse strax maatte tage hjem og læse for sine tvende yngre Brødre, som han dimitterede 1745, og hvoraf den ene (Peder) døde 1803 som Sognepræst til Nicolai Kirke i Kjøbenhavn. Aaret før vare begge hans Forældre døde af en græsferende Sprinkelsyge, og Forsorgen for sine 6 yngre Sødsfende ham overladt. Efterat han havde faaet dem anbragte paa forskjellige Steder, den yngste, den siden saa berømte Professor artis obstetriciæ Mathias S., som kun var 4 Aar gammel, hos en Borger i Hølstebro, reiste han 1745 igjen til Kjøbenhavn for at fortsætte sine Studeringer, hvorfor hans Fattigdom dog lagde ham betydelige Hindringer i Veien, især ved Mangel paa Bøger, indtil Mathematikeren Horrebov, som bemærkede hans Lyst til Mathe-

*) Dette anvendte Jacob Baden, dengang Rector i Altona, paa sin satiriske Maade imod ham selv i en Kritik, hvorover Egehølm ærgrede sig syg, men hans Corrector Sartorph tog anonym til Gjenmæle og forsvarede E. saa godt som det efter Omstændighederne var muligt.

matik og Physik, tilbød ham at tage Bøger hjem med sig fra Universitetsbibliotheket, hvilket den Tid Ingen uden Caution kunde faae Tilladelse til. Mange af disse anvendte han nu Page og Rætter til at afskrive, af hvilke Afskrifter hans Søn, nuværende Prof. og Rector Sartorphy i Dpense, endnu besidder en stor Samling. Efter en saa besværlig Maade at indsamle sig Kundskaber paa blev han 1748 Magister. Men selv derefter og som udmærket Literatus kunde han ei ved Universitetet erholde den til sit Livs Ophold fornødne Understøttelse, da han aldrig fik Plads hverken paa Kloster, Regents eller noget Collegium. I denne fortvivlede Stilling forblev han endnu i 2 Aar, indtil han i det han vilde forlade Byen uventet fik Condition som Huuslærer i Auctionsdirecteur Kammerraad Bugges Huus, med hvis to Sønner, hvoraf den ene var den siden saa berømte Prof. Matheseos og herlige Docent Thomas Bugge, han tillige underviste sin ovenanførte yngste Broder, som Kammerraaden for hans Skyld havde taget i Huset og dimitterede dem alle tre med stor Berømmelse 1756. Aaret efter blev han ansat som Collega ved Nykjøbing Skole, hvor den da værende Rector Monrad var glad ved at kunne tillige overdrage ham Underviisningen i Mathematik og Physik, som den Tid skulde læres i øverste Klasse. Her vidste han ved sine Læregaver at vække Eyst for disse Videnskaber, som hidtil kun vare drevne med Ulyst, hvoraf Frugten viste sig ved saadanne Mænd, som Prof. Matheseos Jacob Wolf og Stiftslandinspecteur Ehlers, der den Tid vare hans Disciple, ligesom og siden i Roskilde den dygtige mathematiste Lærer H. C. Linderup tilligemed den afdøde Etatsr. og Prof. Philos. Berger i Kiel bleve privat underviste af ham. Hvorfor og en udmærket Mand i Rentekammeret, den afdøde Justitsraad Wadum, offentlig yttrede, at man til Udsiftningen i Danmark vilde have været nødt til at forskrive Landmaalere fra Lydskland, hvis man ikke havde havt Sartorphy's Elever Bugge, Ehlers og Wolf, som vare de eneste, der selv kunde udføre Landmaalingen og oplære Landmaalere dertil. Selv bestyrede han i Aarene estet 1762 for daværende Eier af Lethrabort Opmaalingen og Udsiftningen af de Gaarde fra Korup og Glim, som nu sees langs med den skjøne Lethrabort Allé. I Aaret 1760 blev han, da 34 Aar gammel, kaldet til Conrector ved Roskilde Skole, hvor han, da Rectoren Prof. Eysholm i Jan. 1763 døde, maatte for Conrectors Løn tilligemed sine egne ogsaa overtage Rectors Forretninger i de to Aar indtil Eysholms Gjæld til Skolen var af Rectoratets Indkomster betalt. Da det var skeet, blev han i Aaret 1775 udnævnt til virkelig Rector, i hvilket Embede han forblev til sin Død, den 27 Jun. 1787, da han efterat være gaaet frisk og sund i Seng om Aftenen næste Morgen fandtes der død af Apoplexie, hvilken samme Dødsmaade og siden bortrettre af hans Brødre. Ogsaa blev han endel Aar før, ligesom adskillige berømte Rectorer og Universitetsprofessorer i de Tider, hædret med Charakter af Justitsraad.

Som Rector og Skolemand skal han have været meget alvorlig og streng, men saavel i Skolen som i sit Studerelammer været uafslædig flittig, bestjefiget fra Morgenens Kl. 4 eller 5 til Aftenen Kl. 9, delende al sin private Tid imellem Haandgjerning og Studering. Om det første vidne de mange mathematiste Instrumenter, som han med egen Haand forfærdigede, saasom allerede i Nyljøbing Barometre og Thermometre, og siden i Roskilde en Transporteur med Transversalscala af Messing, en astronomist Cirkel af Staal og Messing, med libelle d'eau o. s. v. med hvilket Instrument han tilligemed sin fordums Elev Th. Bugge, der ofte besøgte ham, anstillede mange Observationer, saavel astronomiste, som Landmaaling ved Astrolabium, gjorde trigonometriste Hvidemaalinger og bestemte Roskildes Polhøide; forfærdigede ogsaa en Pantograf af Træ, Mikroskopet baade enkelte og et sammensat, tvende astronomiste Riffertter, en Kugel-Elektrifermaskine med Lødglass, foruden mange andre mechaniste og hydrostatiste Apparater, hvoraf hans Søn, Hr. Prof. Sarterph endnu besidder endeel, ligesom og mange Manuscripter af mathematist, physist og philologist Indheld, som vidne om hans sal. Faders bestandige Studier, saa at man med Sandhed kan sige om hans Dium, der medens han var Conrector især var betydeligt, med Cicero: nunquam minus otiosus erat, quam in otio. Sine ledige Timer anvendte han i sine sidste Leveaar paa Chemien, som da begyndte en ny Epoche ved de luftartede Stoffers Undersøgelse; samt paa Musiken, som han studerede fra dens physiste, akustististe og mathematiste Side, Tonometriën, Harmonielæren. Hans sidste større mathematiste Arbeide var en Beregning over Monochordet og Temperaturerne. Thi hans Interesse for Musiken var allerede vaft medens han var Lærer i Nyljøaing, hvor Disciplene, ligesom tilforn i Roskilde (s. Danske Atlas VI p. 140), fik Underviisning paa alle slags Instrumenter til Brug ved Kirkemusiken. Paa sine ældre Dage strev han endog en Generalbasstole for bemeldte sin Søn, og en Choralbog med bezifret Bas, som han brugte ved et Positiv, som stod i hans Stue og hvorpaa han til sin Søndagsandagt spillede Psalmer. Ved alt dette forsømte han dog ikke sit Skolearbeide, hvori han udmærkede sig ved sin correcte clasfiste Latinitet og store Lydeligheds gave, og da ved Forordningen af 1775 Mathematist, Physist og Logist udelukkedes af Skolerne, vedblev han ikke desmindre indtil saa Aar før han døde at foredrage disse Vidensfaber for overste Klafses Disciple Onsdag og Loverdag Eftermiddag, da der ellers ikke læstes paa Skolen. Af det Meget, han har frevet, er forholdsviis kun Lidet kommen i Trykten, men nok for at bevise Sandheden af hvad her er berettet. Det bestaaer kun af følgende Skoleprogrammer in Ato:

1. Memoria Schnabellorum, patris & filii. Progr. 1768.
2. Meditationes ad §. 336 Elementor. Hydrographiæ Wolfii 1769.
3. De calculo litterali 1770.

4. *Prima elementa calculi algebraici* 1771.
5. *De æquivondiis in vecte* 1772.
6. *Hans Progr. in exequiis Chr. Lysholmii* 15 Jan. 1773 kunde formedelst Tidens Korthed ikke blive trykt, men uddeelttes i Msr. hvoraf endnu høves et Exemplar. Fremdeles følgende trykte, som ikke findes i Nyerups Lex.
7. *De discrimine voeum* (Talestemmens Forskjellighed) ex *Qvintiliano*, *Cicerone*, *Vossio* & *Bastholmio* 1776.
8. *Pauca ad explanandum unum & alterum Qvintiliani locum*. 1778.
9. *De Herodoto pauca*. 1779.
10. *De loentionibus quibusdam Virgilianis, quas A. Gellius vel laudat vel illustrat*. 1782.
11. Et Program af den sphæriske Trigonometri, med Kobber paa Titelbladet, udg. 1784, men hvis Titel ikke vides.
12. *Progr. loca quædam ex Lib. X Qvintiliani exponens*. 1786.

Om han i de her manglende Aar har udgivet Programmer, hvad man dog maa formode, og hvilke, derom har jeg ikke kunnet erfare Noget. Anonym forsvarede han og sin Rector Lysholm imod den ovenomtalte skaanseløse Dom over dennes poetiske Arbejder af Jac. Baden, hvilken Dom og var en Aarsag til den Beslutning, S. fattede, aldrig at lade trykke Andet, end han var nødt til. Hans Valgsprog var bene vixit, qui bene latuit.

I sin Embedstid, som Rector, fra 1773 til 1786 begge inclus. har han til Universitetet dimitteret 111 Disciple, hvoriblandt Statsraad P. Blicher Olsen, Provisterne P. M. Kruse og P. W. Lütken, Rector C. F. Schulz og Overlærer H. C. Lindrup.

Af Duebrødre Kloster, hvoraf han 1773 som Rector blev efter Fundatsen 2den Medinspecteur, gjorde han sig fortjent ved betydelig at opbylde dets Pengevæsen og at holde en privat Dagbog, hvori han stedse optegnede hvad der i Inspectionsmoderne var bleven forhandlet, af hvilken Dagbog en Commission, der nogle Aar efter hans Død blev nedsat til at undersøge og ordne Stiftelsens Pengevæsen, som var kommen i nogen Forvirring, hentede de fornødne Oplysninger, som manglede i den officielle Inspectionsprotokoll. — Endelig skuldes ham tildeels og Æren for Skolebibliothekets Stiftelse, i det han, som constitueret Rector udsirkede et Kongeligt Rescript af 17 Martii 1774, hvorefter der af Skolens Midler aarlig maatte anvendes 50 Rd. lidet over eller under, til at indkøbe Bøger for til Brug for Skolens Lærere og Disciple, foruden hvad der forud var paa Auktioner kjøbt for Statsraad Teilmanns Donation, som 1764 havde til det Diemed stjenket Skolen 200 Rd. som Gjengjæld for hvad han som Discipel havde nydt

af Skolebeneficiær, hvilken Bogsamling jeg finder ved Sartorphs Død at have udgjort 297 Bind, foruden adskillige Forælinger. Hans Bopæl var lige over for Skolen, i den lille Gaard, som nu eies af Sommermester Weber og dengang var hans Eiendom.

Som Conrector giftede han sig 1761 med Maria Ubigaël Kielstov, som overlevede ham i 28 Aar. Med hende havde han 5 Børn, hvoraf kun den yngste endnu lever, min ærede Ven, Coætaneus og Collega, Hr. Prof. Ridder og Rector J. Sartorph i Odense, som jeg kan takke for endeel af disse Efterretninger.

23. Mag. Johan Henrik Tauber, Doctor theol. og Professor philologiæ, af hvilken jeg her har tvende Biogragier for mig, den ene af ham selv, i J. C. Blochs nyeste Geistlig-heds Historie forøget af Næraae, som gaaer indtil 1787, da han blev Rector i Roskilde, den anden i hans Nekrolog, skrevet af hans Svoger, afg. Profesfor G. Begtrup, i den danske Literaturtidende for 1816 Nr. 7; af hvilke tvende jeg her skal give et Udtog, forøget med enkelte Efterretninger, som mit mangeaarige Bekjendtskab med denne min uforglemmelige Lærer sætter mig istand til at levere. Han var fød den 7 September 1743 i Aalborg, hvor hans Fader en Tydskter var Borger og Kobbersmed, af hvilken han, da der tidlig sporedes hos ham en ualmindelig Lyst til Studeringer, i Aaret 1756 blev sat i Aalborg latinste Skole, efter Hører Bjørn Glædrups Raad, i hvilken han fra den Tid af stedse erkjendte sin allerfortræffeligste Lærer og bestandige Veileder. Ved dennes Bistand gjorde han saadan Fremgang, at han sprang først 3die, derpaa 5te Lectie forbi, saa at han efter 3 Aars Forløb allerede til Alles Forbauselse kom i Mesterlectien, hvor han, da hans Fader paa sit Yderste Aaret derefter havde forlangt, at han ei maatte komme for tidlig til Akademiæt, forblev i 3 Aar, og imidlertid efter sin Rector Prof. de Hemmers og Conrector Thestrups*) Opmuntring og Anviisning, samt ved sin omtalte Velynder Glædrups Omhu for at fersyne ham med Bøger, læste endeel Mere end det Sædvanlige, og gjorde saa ypperlige Fremskridt, at han, dimitteret 1762, prifelig overstod 1ste, og Aaret efter 2den Examen ligesaa med bedste Character. 1764 blev han Exercitiarius paa Klosteret, (Denne herlige Indretning, som i vore Dage er forandret til en blot akademisk Understøttelse, for hvis Nydelse Intet skal præsteres) og dertil indsat ved en latinste Tale af Provsten Echønning. 1765 fik han Baccalaureigraden. I to Aar hørte han bestandig Conferentsraad Kalls Forelæsninger over de østerlandste Sprog, og Justitsraad Munthes, som sammendnygede sin udbredte Lærdom i det græske Sprog til det N. T. Forklaring,

*) Min sal. Fader, som tidligere havde havt de samme Lærere i Aalborg Skole, priste, ligesom Tauber, Rectoren som et Mønster paa punctuell Noiagtighed, Conrectoren for sin store Hjertesgodhed.

paa hvilke to Lætere han saatte stor Pris. Men da Procantidelen Pøntoppiden, hos hvem han var kommen i saadan Yndest, at han lovede ham den første Plads, han fik at bortgive paa Klosteret og Regentzen, forinden Løftet kunde opfyldes døde, og Dr. Holm ikke vilde opfylde det, fordi Tauber, som i Eregetiken havde gjort Ernesti institutio interpretis N. Tti og Theologische Bibliothek til sin fornemste Veiledning, ikke kunde bekvemme sig til at høre hans dogmatiske Forelæsninger, maatte han af Mangel paa Understøttelse 1765 reise hjem til Aalborg, hvor han hos sin Moder uden Betyrning kunde overlade sig til sine philosophiske Studier, samt underviste der nogle unge Menneſter i de døde og det franske Sprog, ligesom han og øvede sig i at prædike. Saaledes forberedt til det theologiske Studium kom han igjen 1768 til Kjøbenhavn, og hørte Dr. Rosenstand, men som snart derefter døde, og Dr. Cramer, hvis Yndest han ved en eregetisk Afhandling over Rom. 8 og et latinsk Brev til ham vandt saaledes, at han strax derefter udnævnte ham til at nyde Communitetskipendiet og Regentzen, for hvilket Beneficium han skrev og offentlig forsvarede en Disputats, samt tog ham til sin Amanuensis og til at undervise hans Sønner i Latinen. Vel sank han nu 1771 i en dyb Mismod ved Cramers Bortgang til Superintendent i Lybek, men da imidlertid Biskop Gunnerus var af Struensee nedkaldet fra Trondhjem for at sætte Univerſitetet paa en bedre Fod, søgte han Leilighed til at blive denne Mand bekendt ved at overlevere ham sine smaa Skrifter, hvori saavelſom i Samtalen med ham Biskoppen fandt saadant Behag, at han 14 Dage derefter forlangte, at Tauber vilde gaae ham til Haande i sit Arbeide med den akademiske Indretning. Efter at Planen var færdig overtalede Gunnerus ham til at reise med sig til Norge, hvor han vilde bruge ham som Secretair i det Norske Videnskabs Selskab, give ham 100 Rd. og alting frit i sit Huus samt sørge for hans Befordring, for det første som Conrector ved den latinske Skole. Han reiste derfor til Aalborg for at tage Afſked med sin Moder. Men da han mærkede hendes Misforſielse med denne Plan og blandt Andre ogsaa Biskop Rottboll i Viborg fra-raadede den, gav Gunnerus Slip paa ham, og han reiste nu igjen til Akademiet, hvor han 1772 fra Inspector paa Regentzen blev Decanus paa Communitetet (en saare nyttig Post for fortrinligere ældre Studenter) og Alumnus paa Borchs Collegium, og fik af Kongen en aarlig Understøttelse af 100 Rd. med Befaling at holde (ſkjønt uden at have theologisk Altestats) offentlige Forelæsninger over den bibelske Fortolkningskunst og en og anden Bog af det N. Test. hvilke Forelæsninger han holdt en Time daglig. I de akademiske Ferier 1773 gjorde han et Besøg til Aalborg, hvor han strax efter mistede sin Moder af en der herstænde Blodgang, hvoraf han og selv blev saa farlig syg, at han svævede mellem Liv og Død. Men i samme Tid bliver Rectoratet i Horsens ledigt, hvorefter hans Ven, dengang Conrector siden Rector Gottschalk i Aalborg, foranstaltede i hans

Navn indgivet en Ansøgning, understøttet af ypperlige Attester fra Professorene Cramer, Valle, Ancher, Riisbrigh. Til dette Embede, som stod ledigt til han igjen efter sin Sygdom var kommen til Kbhavn, blev han da allern. bestiftet den 25 Nov. 1773. I Hofsejs giftede han sig med Jfr. Gregoriana Vegtrup, der som retsaffens Rone og Moder forsoedede hans Dage og siden overlevede ham nogle faa Aar. Da hans Hu imidlertid bestandig stod til en theologisk Lærestol ved Akademiet eller Præsteskald, underkastede han sig, stjændt uden Forpligtigelse dertil, men for ikke ved sit Exempel at bane Veie for Andre til Dispensation, 1779 den theologiske Embedsexamen, ved hvilken der af Professorene vistes hans Person og Embede en ualmindelig Opmærksomhed og hvorfor saavel som derefter for hans Dimissprædiken, tilkjendtes ham, bedste Charakter. 1781 søgte han at blive Præst; men da i det Samme Rectoren for Odense Skole og Professor i Philologien ved Gymnasiet S. Anchersen afgik ved Døden, blev efter hans Venners Foranstaltning dette Embede ham forundt, som vel medførte nogen Lettelse for ham i Underviisningsarbeidet, da han her kunde dele dette med Conrectoren, men i Henseende til Ansvar og Regnskabsvæsen var byrdefuldt og i Indtægter ikke gav ham nogen betydelig Erstatning. Ogsaa vedblev hans Helbred at være svageligt, saa at han ofte ikke kunde komme paa Skolen, hvori han ellers var yderst punctuell, og i sin Fraværelse altid dog vidste at sysselsætte sine Disciple med Arbejder, som kunde vække deres Tænksomhed og tjene til at danne deres Smag. Jeg gjemmer endnu i min Stilebog flere af det Slags og af de Mønstre, han derefter selv udarbejdede og meddeelte os, stjændt vist nok mangen En kun alt for tankeløst afskrev disse. Endnu i Odense opgav han ikke sin Idee om at blive Præst, fordi han følte, at hans Helbredstilstand hindrede ham fra at være Alt for sin kjære Ungdom, hvad den dog aldrig savnede; men da Justitsraad Sartorph i Roskilde døde, var den Forbedring i hans Kaar, som dette Rectorat kunde bringe ham, alt for betydelig til, at han ikke skulde søge det, hvortil vist nok heller Ingen kunde have bedre grundet Udkomst. Han erholdt det da den 12te Oct. 1787 til stor Sorg for os, som den Tid vare i Mesterlectien, da vi snart følte, hvor høiligen vi savnede vor ligesaa aandrige som elskede Rector, og misundte af Hjertet Roskilderne, der nu skulde være saa lykkelige at faae, hvad vi tabte. I dette Embede virkede han nu indtil 1808, da hans svagelige Helbred, to Aar efter at Reformaten var indført ved Skolen, nødte ham til at udbede sig Embedsledighed.

En liden Charakteristik af ham som Rector giver sal. Prof. Vegtrup, der baade før og tilligemed mig var hans Discipel i Odense, i følgende sandfærdige Træk. „Hans Værd som Rector var almindelig erkjendt. Han udmærkede sig ved den blideste Omgang mod Disciplene og ved at lede dem til selv at tænke“ (to store Læreryder, hvori han blev

mig det Ideal, som Stofse har staaet og endnu i mit 50de Embedsaaar staaer mig som
 Mønster for Die, da jeg veed, hvor lykkelig jeg som Discipel følte mig derved). „Hans
 glædeste Timet vare de, han tilbragte paa Stolen, aldrig forsomte han“ (uden naar Eyd-
 dom gjorde ham det til Nødvendighed) „og med første Nsiagtighed begyndte og endte
 han Skoletimerne. Hans Blidhed og (ufunklede) Høflighed mod Disciplene, da de til-
 taltes, som man i det cultiverede Liv tiltaler unge Mennesker, uden at vise nogen Superio-
 tet, vare i ældre Tider paafaldende, og endnu mere, at han næsten aldrig straffede“. (Og dog var der, da han ikke manglede den fornødne Alvorlighed, under ham i en
 Skole, hvor langt over Hundrede læste i saagodtsom eet Bærelse, en Orden og Disciplin,
 som ingen Hug og Slag, der forstyrre mere end de gavne, skulde være i Stand til at
 frembringe bedre). „Et Die, som røbte Utilfredsahed, eller et satirisk Udtryk var det
 eneste, han tillod sig, det Sidste blev af Disciplene særdeles frygtet“. (Men den Frygt,
 de havde for at gjøre ham imod, grundede sig mere paa en dyb Hoiagtelse for ham end
 paa hans Rectormyndighed, det var en sønlig, ingen Trældoms Frygt). „Hans Grem-
 pel virkede paa de øvrige Lærere, de fulgte den samme humane Omgang, og det bidrog
 Meget til en mere sødelig Cultur, som især bemærkedes ved Odense Skole. Tillode unge
 Mennesker sig grove HandÅnger, som fortjente exemplarisk Straf, var hans første Bestræ-
 belse at berolige den Fornærmede, Lærer eller Borger, og derefter under fire Vine at
 forestille den Skyldige de farlige Følger af sliq Dpsørsel, og hvilken beffjæmmende Straf
 han havde udsat sig for. For at skaane hans Ære, vilde man ignorere det Steete og
 tillade ham at blive nogle Dage af Stolen. Han vidste, at beffjæmmende Straffe for
 evig tilintetgjøre den moraliske Følelse hos Mennesket, og man maa redde en Straffskyldig
 (i den Alder) i hans egne og Verdens Vime. Han havde derfor og den Glæde, at han
 ikke bedrog sig og at bemeldte Disciple ere blevne værdige Embedsmænd i Staten, som
 de uden den Lemfældighed ikke havde blevet“. Saavidt Begtrup. Og handlede han saa-
 ledes mod dem, der feilede grovt, da vil man lettelig begribe, at han endnu mindre
 brugte eller leed at der brugtes Hug og Slag for mindre Forsøelser, som kunde have
 deres Udspring af ungdommelig Ubesindighed og Dvergi venhed. Sliqt var han alt for
 meget Ungdomsven og Psycholog til at ændse videre end med et Par Ord, som just fordi
 Disciplene ikke vare fløvede ved haarde Midler, gjorde bedre Birkning, end al Bitterhed
 eller korporlig Tugtelse, især naar denne gjøres til første Instants. Og ligesaa lidt
 straffede han nogensteds Forsømmelse eller, som det kaldes, Dovenskab; det var efter hans
 Mening ikke Midlet, hvorved sand Guld skulde eller kunde vækkes, og alligevel var denne
 ikke mindre hos hans Disciple, end hvor man ved Straffemidler har villet fremtvinge
 denne, ligesom og Eysten hos Disciplen sikkert bliver større, naar der hos ham vækkes

Sands for det Sande, Skønne og Gode, end hvor hans Opmærksomhed derpaa forstyrres ved at skulle være Tilskuere af, end sige selv Gjenstand for, Straffescener. For en slet Stil var det en hvi og dybt følt Straf, naar han ikke vilde tegne sit sædvanlige Mærke, et T, under den. Imod hans Methode kunde den nyere Tid muligens finde Et og Andet at erindre, da han f. Ex. kun lod sig Stilene forelæse af Forfatterne, hvorved han ei kunde bemærke de orthografiske Feil, og han, for at Disciplene bedre skulde føle de gamle Digteres Aand og deres Sprogs Velklang, havde tidligere ved det mundtlige Foredrag oversat dem i et Slags poetisk og rhythmisk Prosa, som, selv første Gang vel ikke alt for godt opfattet af de Efterkriverende, blev ved hver senere Afskrift forøget med flere Feil og af mangen Een ofte lærtes for mekanisk udenad. Men vist og sandt er det, at det var en Lyst og Glæde at læse Virgil og Horats under ham; især da Timen heri gjerne fulgte efter Theologien, hvori det var vanskeligt at tilfredsstille ham, og hans Uafsyn ofte udtrykte Misformøielse, hvortil det igjen opklaredes og fik sin hele elsteværdige Ynde, naar vi kom til et smukt Sted i Digterne. Forresten var hans Religionsunderviisning lys, hjertelig og opvækkende, ligesom han ogsaa, efter sin Lyst til Gregorius, havde givet os en Sprogforklaring over de i Galthens Udtog af Guldbergs aabenb. Theologie*) forekommende Sprog, som vist kunde have været os mere gavnelig, dersom Afkristerne deraf havde været overkommeligere og correctere, samt alle havde forstaaet at bruge den bedre. Herodot kunde man hos ham læse med saa meget mere Interesse, som han oplyste den med Reisebeskrivelser, Charter og Kobber, og ved at forklare os Cicero arbejdede han mere paa, at vi skulde kunne gjengive den i et godt dansk Sprog, end paa at gjøre den til Lærebog i Syntaren, skjøndt jeg dog ikke troer, at de mærkeligste Egenheder i samme bleve upaaagtede. Og i Hebraisk havde han ved en liden Samling af Regler lært os en Gjensei, hvorved vi lærte Sprogets Formation langt lettere og tydeligere, end igjennem det dengang brugelige Danziske System, somielden gav Grund for Sprogets Phænomener. Ogsaa med Literaturen gjorde han os bekendt og vækte Lyst hos os til at anskaffe os gode Bøger. Saaledes afveeg han i Meget fra den sædvanlige Blendrian: skjøndt jeg ikke vil nægte, at han især for den, der først kom ind i Classen, ofte var for hvi og ikke ganske fattelig, hvilket forsøgedes ved at han kun havde en svag Stemme, saa at man under den Susan, der var fra de i den øvrige Skole, hvortil Dørene stode aabne, læsende fire Classer, ikke altid saa ganske kunde høre, hvad han sagde. Jeg for min Deel mistede ham, da jeg først ret kunde begynde at høste Nytte af hans

*) Thi ogsaa han havde den Grundsætning, som jeg bekjenber mig til, at Lærebøger ikke bør være for vidtløftige.

Underviisning. Ogsaa var det, at vi maatte forberede os til Alt efter de Hjælpebidler, man dengang havde, vel en god Spore til Selviøfsomhed, som jeg og for endeel benytter, men da hans Underviisning fordetmeste gaves under Examinationen deraf, hvorved der Flestes Opmærksomhed sædvanlig ikke er meget stor, og af de nysaanførte Aarsager, saavel som ved den længere Afstand, hvori een Deel af Disciplene sad fra den anden, øste umulig, gif naturligviis en stor Deel af hvad han sagde forloren for de Fleste. Dog pleiede han, medens den ene Part af Mesterlectien examineredes, at syselsætte den anden med smaa elaborationes subsecivæ, som han kaldte dem, og som da maatte berigtiges efter et af ham til Slutning dicteret Mønster. Dog naar skulde jeg vel finde Ende, hvis jeg vilde vise Alt; hvad der var karakteristisk ved denne min uforglemmelige Lærer, hvorom jeg blot vil henvise til hans ovenaanførte Nekrolog af Vegtrup. Ogsaa hans Skrifter vilde det medtage for meget Rum at anføre. De første 17, inclusive hans Tiltrædelsestale til Rectoratet i Roskilde, ere opregnede i Blochs fjerde Geistlighedshistorie p. a. St. saavel som og hvad han havde i Manuscript, hvoriblandt især var en Dagbog i mangfoldige tykke Dvartbind, hvoraf desværre de fleste brændte for hans Søn, Statsraad Tauber, ved Frederiksborg Skoles Brand, i hvilke Dagbøger han optegnede, som Vegtrup siger, „sit Livs Gang og særegne Forhold, og til dem betroede dets Glæder og Sorger, Diebliffets og Phantasiens Indtryk, Manden af det Meget han læste, og hans Breve, paa hvilke han flest anvendte megen Omhu og deraf ofte tog Copie.“ Jeg selv kan endnu glæde mig ved et Par saadanne, hvormed han var mig en tro Raadgiver i mine Studeringer ved Akademiet, og af hans Kritiker over Skrifter bevarer saavel vort Skolebibliothek som især Stiftsbibliotheket, til Grundlæg for hvilket sal. Biskop Münster afkjøbte ham i hans sidste Leveaar hans betydelige og velvalgte Samling især theologiske og philologiske Verker, paa det første Blad af næsten hver Bog en stor Mængde. Til de ovennævnte Skrifter af ham maa blot endnu tilføies hvad han i Roskilde har udgivet, som indskrænker sig til et Par Skoletaler og den meget forsøgede Udgave af Rosenmüllers Scholia in Nov. Test. de to første Bind, hvortil Anledningen fortælles af Vegtrup. Hans Dine tilluffedes den 26 Jan. 1816 efter 42 Aars Egteskab, hvoraf han efterlod sig 5 Sønner, alle i hæderlige Stillinger, to som Rectores, to som Præster og den femte i juridisk Carriere, og 3 Døttre, hvoraf den yngste døde ugift saavel som forhen en ældre, de tvende andre gifte med anseede og agtede Embedsmænd. Hvor mange udmærkede Mænd der vare dimmitterede af ham fra de tre Skoler, han havde bestyret, vilde her blive for vidtløftigt at opregne. Det sidste Fjerdingaar af hans Liv nød jeg endnu den Lykke at kunne leve med ham, og sjelden forgik nogen Dag, uden at jeg nød den idetmindste en halv Times Tid, hvad han efter Vegtrups Sigende i Nekrologen ogsaa regnede blandt de glædelige Beviser, som

han „vidste at anføre paa Forsynets Godhed imod ham“; jeg vil troe, fordi det baade interesserede ham at tale om videnskabelige Gjenstande med den, der forud hang af hans Lærer, og med hvem han, der stedse stred frem med sin Tid, var saa eenstændende, saa og fordi det dog altid maa være en Glæde for den fortjente Lærer, at see sit Værd paa Hjønned af en ham saa hjertelig hengiven Discipel. Mine Følelser ved hans Tab tolkede jeg ved en Tale fra hans eget fordums Katheder, da hans Minde efter hans Jordeførd hædredes ved en Sørgehoitid paa Skolen. Paa hans Grav paa herværende Graabrødre Kirkegaard staaer en Mindestøtte, bestøttet af endeel af hans fordums Disciple, efter Opfordring af tvende af disse, Hr. Prof. Dr. Larsen, Sognepræst i Holbek, og dette Programs Forfatter, og hvortil Tegningen offereredes af Architekten Hr. Prof. Hetsch, som fandt en Glæde i at hædre en saa fortjent, kjøndt ham personlig ubekjendt Mand's Minde. Efter ham fulgte den før ham bortdøde

- 21) Mag. Carl Frederik Schultz, fød den 10de Nov. 1763 i Roskilde, hvor hans Fader, Christopher Schulz, i en lang Række Aar var Domprovst, af hvis mange Sønner denne var den Yngste. Han blev sat i Roskilde Skoles nederste Lectie 1772, og erhvervede sig gjennem sin hele Skolegang sine Læreres eenstemmige Roes for sine Anlæg, Flid og Sædelighed, hvorom ikke allene vore Skoleprotokoller, men endog det særdeles hæderlige Testimonium vidner, hvormed han 1781 af daværende Rector Sartorph blev dimitteret til Akademiet, og som, da det udfød af denne retskafne, men yderst strenge Rectors Pen, har særdeles Vægt. Denne udmærkede Flid og Sædelighed bevarede han ved Højskolen, hvor han, efterat have aflagt de første to Examina med bedste Charakter, allerede i Junii 1784 tog den da saa kaldede store philologiske Examen ligeledes med Charakteren laudabilis. Aaret derpaa indtraadde han efter sin forrige Rectors kjerlige Indbydelse som 2den Lectie-hører ved den Skole, hvorfra han 4 Aar i Forveien var dimitteret og i hvilken han derefter i 26 Aar uafbrudt virkede som utrættelig og elskelig Lærer. Her ascenderede han efterhaanden til øverste Hørerplads, ligesom han og imidlertid tog theologisk Attestats med Udmærkelse, samt for sin Dimisprædiken over det Gønne „Jesus er Lyset“, ogsaa erholdt bedste Charakter, dog uden at gjøre Brug af den Udgang, dette kunde give ham til geistligt Embede. Fordringsløs og besteden, som han var, elskede han Skolelivet, hvori hans Værd ogsaa kjendes af et Brev til ham, som jeg her har for mig, af den følgende Rector, Prof. Tauber. 1791 tog han Magistergraden ved at forsvare sin neden anførte Disputats. Fra 1795 af var han i Mag. Sevels Svagelighed Vicarius for Conrector, hvilket Embede han siden 1801 erholdt, dog ikke med Conrectoratets gamle Løn af Tien-der o. A. men med fast aarlig Løn 650 Rd. som siden blev forhøiet til 900 Rd. Ved Skolens Reform 1806 mistede han det Titium af den halve Uge, som Conrector i ældre

Dage nød, i det han kun delte Underviisningen i Professorlectien med Rector, men fra nu af fik, som de andre Lærere, hver Dag Timer i flere forskjellige Classer. Men ogsaa dette besørgede han med sin sædvanlige utrættelige Omhu, og antog sig med hjerteligt Venkab og veiledede de nye Lærere, ved hvis Hjælp han haabede fornyet Held for Skolen, som Een af disse (nuværende Provst Smith i Stege) selv bevidner i hans Nekrolog, indrykket i Engelstofts Universitets- og Skole-Annaler for 1812 S. 93—98. 1808 blev han constitueret Rector, da Prof. Taubert blev i Raade entlediget fra dette Embede, og endelig først to Aar derefter udnævnt til og indsat som virkelig Rector med 1200 Rd. i Løn og 100 Rd. til Huusleie, da Rectorresidenten, som vi have seet, forlængst var afhændet, hvortil 1811 kom et Tillæg af 300 Rd. aarlig. Men disse forbedrede Raar, hvoraf han nu endelig var kommen i Besiddelse, nød han kun kort, da han allerede i Januar 1812 sank i Graven. Hans Minde hædredes af hans bedrøvede Medlærere ved en Sørgehøitid paa Skolen, hvor ovennævnte Provst, dengang Adjunct, Smith holdt Talen og havde forfattet Cantaten, sat i Musik af Cantor Hartmann, og hvortil afdøde Rector, dengang Adjunct, Fibiger havde indbudet ved et latinsk Epicoedium i elegiske Vers. Seent smilede Lykken til denne værdige Mand, maaskee fordi han fordringsløs virkede i Stilhed og hans Dygtighed ikke noksom fjendtes. Men foruden hvad hans her anførte Levnetelsøb viser, giver hans Samtidiges og Medlæreres Dom et sikkert Vidnesbyrd om, at han kan regnes imellem Roskilde Skoles dærligste og vel fortjente Rectores. — Af Skrifter har han ikkun efterladt sig

1. Hans Magister-Disputats: *de disciplina veterum, cum ea, quæ apud nos viget, composita.* Hafniæ 1791.
2. Ciceros Brutus eller om græske og latinske Talere, overs. Kbh. 1805.
3. *Quibus modis efficere potest præceptor, ut bonus vigeat inter discentes vitæ mos & consuetudo.* Progr. Hafn. 1810.

Giftede sig i Maret 1798 med Anna Marie Hafs, der endnu lever blandt os som en agtet Enke, men har havt den store Sorg, efter sin Mand's Død ogsaa at miste begge deres brave Sønner, hvoraf den ældste var Præst i Roerup her i Egnen, den yngste ved Pandelen, saa at hun nu kun har en Datter tilbage, som er en lykkelig Præstekone i Jylland. — Efter Mag. Schulz fulgte

- 25) Frederich Deichmann Hasselbalch, fød den 3 Junii 1778 i Knebel Præstegaard, Nols Herred, Aarhus Stift, hvor hans Fader var Præst til Knebel og Roelse Menigheder, men døde allerede 1788, efterladende sig Moderen som Enke med 7 uforfærgede Børn, af hvilke Eftermanden i Embedet, Hr. D. Stæenberg, tilbød at ville modtage denne, som var den

næstældste af Sønnen, hvilken denne omme og hjertlige Pleiefader derpaa selv underviste i Latin og andre nødvendige Lærefag indtil 1793, da han for sit svageligs Hælbreds Skyld fandt det rigtigere, at sætte ham i Nærhøns latinse Skole, hvor han fik Sted i 3die Lectie, og derfra i Aaret 1798 af Rector Krarup blev dimitteret til Akademiet, hvor han til begge de første Gramina erholdt Charakteren laudabilis og derpaa allerede 1799 af sal. Prof. Tauber, i hvilken han erkjender en uforglemmelig Belgjører, antaget til midlertidig Lærer ved Roskilde Skole. I 1804 tog han theologist Attestats med bedste Charakter og blev 1806 ansat som Adjunct, og derefter 1809 besfattet til Overlærer, ved Viborg Kathedralskole. Derfra befordredes han i Junii 1812 til Rector ved Roskilde Skole. Men saa hæderlig end denne Vocation var, saa blev han dog paa Grund af økonomiske Omstændigheder nødsaget til allerede 1814 at ansøge om Forfættelse til det da vacante Rectorat ved Viborg Skole, som han to Aar forud havde forladt, hvilket Ønske Hs. Majestæt opfyldte. I dette Embede virkede han nu indtil Aaret 1841, da deels Drenghed deels andre Omstændigheder foranledigede, at han søgte Entledigelse, som i Junii s. A. blev ham allernaadigst forundt med Pension. Da jeg har disse Efterretninger fra min ærede Ven selv, er det naturligt, at der om hans Embedsførelse ikke er sagt Mere, end at han i de mange Deviser, han har nydt paa sine Disciples Kjærlighed og Altelse seer et hjært Vidnesbyrd om, at hans Bestræbelser for at være for dem, hvad han ønskede, ikke have været ganske uheldige; hvilket og stadfæstes af det Minde, hans agtede Eftermand, Hr. Mag. Ingerslev, har sat ham i dette Aars Program fra Viborg Skole. I Roskilde fandt jeg, da jeg først et Aar efter kom dertil, Skolen i god Orden, Tonen iblandt Disciplene vedligeholdt som man kunde vente den i Taubers og Schulzes Dage, og en kjendelig af ham anvendt Omhu paa dens Regnskabsvæsen. Den philologiske Underviisning i øverste Klasse var overladt Adjunct Fibiger, fra hvilken jeg modtog herlig underviste Disciple. — Efter Rector Hasselbalchs Bortgang var der et Aars Vacance — fra Efteraaret 1814 til samme Tid 1815, i hvilken Skolens Bestyrelse var overdraget Overlæreren, Hr. D. P. Smith, hvorom see dennes Levnet nedenfor blandt Overlærerne Nr. 2, hvorefter Embedet allern. anfortroedes nuværende Rector

- 26) Mag. Søren Nicolaus Johan Bloch, fød den 13 Febr. 1772 i Middelfart, hvor hans Fader, Sønne Bloch, siden Dr. Theol. og Biskop først over Riber- og derefter over Fyens og Hollands Stifter, dengang var Sognepræst. Sin første Underviisning i Videnskaberne nød han i Ribe hos Præsten, den blide Hr. Hans Coster, af hvilken han bragtes saa vidt, at han i Dec. 1784 kom i Riber Skoles 4de Lectie under den brave og dueelige Hører, Hr. Michael Koch, siden Præst i Døstrup, som, da han efter 3 Aars Forløb opfættedes i 5te Lectie, ogsaa kort efter til hans store Glæde ascenderede til at blive denne

Klassens Lærer. Med Tegning og Musik, o. d. hvortil man altid burde leve. Ungdommen den fornødne Tid, havde han allerede forlængst gjort en heldig Begyndelse. Det første under den brave Rector, Mag. E. Hansen; der heri var en stor Mester. Af den gode Kochs herlige Underviisning erindrer han sig endnu den gode Methode; at han lod Disciplene hjemme skriftlig analysere ethvert dem ubekjendt Ord i deres Pensum i Johannis Evangelium, hvormed Underviisningen i Græken dengang skulde begyndes, og de saaledes bleve desfastere i Grammaticalier og Etymologierne; og ligeledes lod det Pensum, der af ham var bleven fortydet i en Autor, strax derpaa cursorisk gjentage snart af een snart af en anden Discipel, hvilket bidrog saavel til at han strax kunde bemærke, hvad der ikke var rigtig forstaaet, som og til at give Disciplene større Fasthed og lette dem Forberedelsen til næste Dag, hvilket sidste ikke er uvigtigt, naar de til samme have mange Lectier for, og derfor er meget at anbefale ved Underviisningen i de lavere Classer. En stor Fordeel var det og ved Ribe Skole, at den ikke var meget stor og Classerne ei saa talrige, at jo hver Discipel kunde i hver Time faae tilstrækkelig Dvelse. Men denne gode Skole og denne sin kjære Lærer, som endnu til Afsteed beviste ham sin Kjærlighed ved en Gave af Schröckhs dengang nylig udfomne Weltgeschichte i 6 Bind m. Kob. maatte han næste Aar forlade, da han ved hans Faders Forfættelse til Biskop i Fyen blev sat i Odense Skoles Mesterlectie under dens fortreffelige Rector Prof. Tauber (om hvem er talt ovenfor), der snart blev ham ligesaa kjær, men som han atter efter 3 Aars Forløb maatte savne, da denne blev befordret til Roskilde Rectorat. Kort derefter havde han og det Uheld, at en Beenstade, som i Førfningen var bleven ringeagtet af Lægen, holdt ham over et Fjerdingaar ved Sengen, hvor han imidlertid, da han var hjertefrist, ikke blot i Rolighed repeterede det Meste af hvad han skulde angive til sin akademiske Examen, men og merede sig endeel med at oversætte Virgils Bucolica i danske Vers og læse Theokrit, af hvilken den store Græker, Stiftsprovsten sal. Dr. Ancher, som fandt Fornøielse i at give Ynglingen adskillig Anviisning og corrigere hans Virgilste Forsøg, havde laant ham Reiskes Udgave, hvori Scholiernes Studium var ham til megen Nytte og Dvelse i Sproget. Taubers Eftermand, den vittige og elstelige Prof. Ole Kraft, kom først hen i Sommeren 1788, saa at han kun nød et Fjerdingaars Underviisning hos denne og ikke havde megen Nytte deraf, men dog vandt hans Yndest i den Grad, at han kun 16½ Aar gammel blev af ham i Sept. s. A. dimitteret med et ganske fortrinligt Testimonium til Akademiet, hvor han til første Examen erholdt bedste Charakter, og allerede et halvt Aar derefter, hvad dengang endnu ikke var formeent Noget, underkastede sig begge 2den Examens Prøver, som da efter den nye akademiske Forordning holdtes første Gang, og tilsammenregnede bragte ham samme Charakter. Sommeren blev kun benyttet til en liden Forbe-

redelse til det theologiske Studium efter Mösfelts Anweisung, som hans Fader til det Die-meed havde foræret ham; men netop for at ville efter denne gaae ret methodisk frem, blev han saaledes hendragen til den philologiske Forberedelse, at dette snart blev hans Hovedstudium, især da han næste Vinter maatte udholde en svær Operation i sit Been, hvorved den udødelige Conferentsraad Callisen frelste ham dette. Fængslet for det Me-ste til Sengen hindredes han fra at besøge Collegier, men studerede dog saa godt han kunde, men uden ordentlig Plan eller tilstrækkelig Bogkundskaab, og blandet med Æsthetik efter Eschenburg o. a. hvortil han var bleven fristet ved et Par Gange at høre de Forelæsnin-ger, som Rahbek dengang holdt paa Sneedorfs Auditorium, Philologie, især Græsk, hvor-til bl. A. den ædle Prof. Riisbrigh laante ham Bøger. Restitueret saavidt, at han igjen kunde gaae ud, reiste han hjem i Sommeren 1790 for at fortsætte Curen, der nu til sin Fulddenselse kun behøvede det daglige Tilsyn og Forbinden af en duelig Chirurg. Musik, som han fra Bårnsbeen havde lært, var især i den Tid for ham en daglig Dvælse, hvor-ved han og deri opnaaede en Færdighed, som siden har skaffet ham megen Glæde. Men i hans Studier kom ingen rigtig Plan, førend han, da han i Efter Sommeren 1791 vendte helbredet tilbage til Kjøbenhavn og paa Gjennemreisen hos sin gamle Rector, Prof. Lau-ber, lærte at kjende Eschenburgs Handbuch der Klassischen Literatur, hvorefter han fra den Tid kunde, især fra det herlige Suhmske Bibliothek, til hvilket Bibliothekaren, hans tidligste Belynder, Prof. Myerup aabnede ham den frieste Udgang, forsyne sig med alle de Hjælpe midler, han behøvede. Om Vinteren og tildeels Sommeren derefter hørte han paa det Flittigste philologiske Collegier hos Baden, Sahl og Nic. Kall (hos den sidste ogsaa over det arabiske Sprog), og studerede forresten uafbrudt hjemme, for en stor Deel i For-bindelse med sin Ven og Skolekammerat fra Ribe Berndt Fernet, der siden laa paa Borchs Collegium, og døde som Underbibliothekar ved Universitetsbibliotheket, af hvilken Verelvirk-ning han med Taknemmelighed tilstaaer, at den større Fordeel baade fordum i Skolen og nu ved Universitetet var paa hans Side. Da nu saaledes henved to Aar vare anvendte og han af det sidste havde brugt en stor Deel til Recapitulation af de Sidefag, som fordre-des til Skoleembeds Examen og den Tid vare nødvendigere end nu, samt i Mathematiken i et Halvaars Tid to Gange ugentlig havde haft Privatunderviisning hos sal. Statsraad og Prof. Wolf, troede han det rettest, efter Taubers Raad jo før jo hellere at kaste Gramens-aaget af sine Skuldre, for derpaa at kunne studere allene efter sin Lyst, især da der alle-rede Aaret før var af hans forrige Rector tilbuden ham Hørerplads i Odense, hvilken han ikke havde fjøttet om at modtage førend hans Universitetsstudia vare afsluttede. Han meldte sig derfor i Juni 1793 til Skoleembeds Examen, hvori ham den 22 s. M. blev til-kjendt Charakteren laudabilis. Vel ønskede hans Fader nu, at han, efterat have gjort

et Besøg hos sin gamle Mormoder i Dithmarsken, og sin ældre Broder, som var Herredsfoged i det Flensborgske, skulde vende tilbage til Kjøbenhavn, for der at arbeide paa en Disputats for Magistergaden; men da i det Samme atter en Lærerplads var bleven ledig ved Odense Skole, hvor Prof. Kraft havde reserveret ham Anciennitet for den, der havde faaet den Aaret før vacante Plads, som blot var Cand. philosophiæ, saa kunde han ikke modstaae sin Lyst til at komme i Skoleembede, der næsten syntes at være en Forsynets Tilskikkelse, og blev saaledes sidst i Julii 1793 efter Rectorens Forslag bestiftet til 3die Lectie-Hører, hvorved han følte sig meget lykkelig, da han derved saae sig sat i Stand til at realisere de Ideer, han allerede i sin Skolegang under Tauber havde dannet sig om en god Skolemand og kjerlig Ungdomsveileder, og om hvis Rigtighed han indtil dette Dieblik føler sig overbevist, i hvor megen Modstand deri ofte siden har mødt ham som Rector. Men det varede ikke længe inden denne hans nylig begyndte Virkekreds skulde betydelig udvides, i det først Rectoren Prof. Kraft, som laborerede af en stærk Læring, fik den Idee, at faae ham til at læse for sig som Vicar i Mesterlectien; hvortil hans Ungdom ogsaa gav ham Mod nok; men da Kraft døde inden Sagen kom i Stand, havde han allerede opgivet al Tanke herom, da der ganske uformodet, isædetfor Udnævnelser af en ny Rector, ved Nytaarstider 1794 indløb en Skrivelse fra det Kongelige danske Cancellie, hvorunder det lærde Skolevæsen dengang forterede, til Biskoppen hans Fader, at, da man havde i Sinde, at omforme Odense Skole til et Slags lærd Realskole, havde Biskoppen derom at indgive Forslag og, indtil denne Plan da kunde blive udført, at constituere Conrectoren (afg. Prof. S. Sibbern) til midlertidig at overtage Skolens Bestyrelse, og en Anden, som dertil maatte findes duelig, til som Subrector at besørge Rectors Partes med Underviisningen i Mesterlectien. Paa Forespørgsel til Lærerne, hvo der vilde paa tage sig denne Forretning, frabad de tvende ældste Hørere, hvoraf den ene var en gammel Mand, der ikke følte sig stiftet til at overtage nogen ny Virksomhed, den anden, der vist besad Duelighed nok, men ikkun ønskede at blive Præst, sig dette Arbeide: hvorefter Råden kom til den unge 3die Lectie-Hører, som, da høiere Skoleembede nu eengang var hans Bestemmelse og han som examineret Skoleembedscandidat ogsaa var kvalificeret til denne Post, ligesaa lidt havde nogen Grund til at undslaae sig derfor og frivillig lade sig en Anden foretrække, som Biskoppen til at søge nogen Anden, naar Skolen selv havde en Lærer, som dertil var stiftet, især da Sagen ikke taalte nogen Udsættelse. Saaledes blev han da Subrector eller Vicarius Rectoris med den Betingelse; at han tilligemed Rectors Partes i Mesterlectien skulde i de Dage, han ikke havde diæse at varetage, fremdeles undervise sin egen Klasse, som derimod i hine Dage skulde forenes med den nederste under dennes Lærer. Dette lykkedes og ret godt; thi endstjøndt øverste Klasse bestod af

nogle og tredive Disciple, hvoraf nogle ikke vare meget yngre end han selv, saa sølte de, som under Rectorens lange Sygdom vare bleve meget tilbage i hans Fag, selv, hvor hellig de trængte til den nye Lærers Hjælp, som ogsaa ved at behandle dem paa samme Maade, hvorpaa han selv var bleven behandlet af sine fordums Lærere, og stedse at erindre sig, hvorledes Ynglingen i den Alder tænker, snart vandt deres hele Hengivenhed og aldrig havde noget Bryderie af nogen Betydning med dem. Og det Samme kan han endnu, da han er indtraadt i sit 50de Embedsaar, med Glæde sige om sit hele lange Skoleliv, hvori de smaa Serger, man vel stundom kan have over, at Gens Bestræbelser ikke lykkes lige godt med alle, ei henføre blandt Rectorembedets største Fortrædeligheder. I de to følgende Aar rykkede han ved sine to ældre Collegers Befordring til andre Stillinger, den Enes til Degn ved Hospitalet, den Andens til Præst i Frørup, efterhaanden op til 4de og 5te Lectie-Hørers Plads, saa at han næsten fulgte med de samme Disciple indtil han fik dem igjen i Mesterlectien, hvis videnskabelige Dannelse i Skolen saaledes for det Meste var hans Værk, af hvilke han her kun vil nævne den afdøde Professor Thune. Og-
saa disputerede han den 1 Sept. 1796 for den philosophiske Doctorgrad. Sin private Tid anvendte han paa fortsatte Bestræbelser for at duelliggjøre sig til sit Kald, og, hvad han anseer saa vigtigt i den Henseende, at studere Pædagogik og Methodik, theoretisk og praktisk, saavel i Erfaringen med sine egne mange Disciple, som i de Skrifter, hvorpaa den Tid frembød en stor Rigdom. I Januar 1798 ophørte hans Function med Mesterlectiens Underviisning, da Conrector Heiberg fra Ribe var efter Forslag af Commissionen til det lærde Skolevæsens Forbedring bleven udnævnt til Rector i Odense. Han maatte altsaa efter 4 Aars Vicarieringstjeneste i hoiere Stilling, da han ikke kunde være tjent med at faae Heibergs Plads, som denne fraraadede ham at søge, og der i alle de Aar ingen Vacance nogensteds indtraf, igjen nøies med sit Embede som øverste Hører, indtil endelig Conrectoren ved Odense Skole, den gamle Prof. Sibbern, søgte sin Afsteed, i hvis Sted han da efter 7 Aars Skoletjeneste blev af Kong Christian d. 7de allern. udnævnt i Mai 1800, men dog ikke til at nyde hans Løn, da der af Skolecommissionen var indstillet, at de lærde Skolers Lærere efterhaanden skulde sættes paa fast Gage, hvilken Forholdsregel tog sin Begyndelse med ham, som til sin Hørerløn, omtrent 300 Rd. kun fik et Tillæg af 200 Rd. Hvad det manglende til et tarveligt Udkomme, maatte, da han allerede var gift og havde Familie, erhverves ved privat Underviisning; saaledes bragte han allene til Akademiet nuværende Kammerherre Wylus, og nuv. Conferentsraad og Høiesterets-Adsesor Stellsagen, som der særdeles udmærkede sig. Eignende Hæder tilfaldt ogsaa nogle af hans Disciple i Skolen, saasom sal. Prof. Thune, og Provst P. K. Ancher i Lolland. Forresten vedbleve literære Arbejder (hvoriblandt endel Recensioner i Litt. Tid.) samt philologiske og theologiske

Studier at være, hvad de endnu ere, hans private Syffel. Den isørigt behagelige Stilling som Conrector, hvormed han vilde have været vel tilfreds for sin hele Levetid, dersom han kunde have faaet den paa samme Vilkaar, som hans Formand, saavel som den reisende Directeurplads ved det Brahetrolleborgske Seminarium, som Aaret før var bleven ham overdraget efter sal. Grev Reventlov, ophørte i Nov. 1802, da Odense Skole til en Prøve reformeredes; hvorved han da fik Timer hver Dag og Græsten at docere i alle Klasfer samt Modersmaalet i øverste og nederste. Dette skaffede ham nu vel et sorgfriere Udkomme, da hans Gage forsøgedes til 900 Rd. ligesom og det ikke ringe Antal af nye Lærere, som bleve ansatte, gav denne Stilling baade fra den videnskabelige og den selvstændige Side nyt Interesse for ham, og ved den Enighed, der herskede inellem dem ihenseende til Disciplinen, der efter Heibergs Grundsætninger vedblev at være ligesaa human liberal, som forud under Tauber, ikke lidet forsøgede Behageligheden; endstjont der vist nok og i Skoleraadet, som bestod af Rector, Conrector og de tre Overlærere, undertiden kunde forefalde Dissenser og Vanstieligheder, som vel og siden bidroge endeel til, at man gik tilbage til det uidentvovl ene rigtige Princip, at lade Skolens Bestyrelse saavel som Ansvarret derfor være Rectors allene. Men da nu ved hans herlige Faders Død i Aaret 1803 Livet i Odense havde tabt endeel af sin Behagelighed for ham; da han derved blev endnu mere trængende til Forbedring i sine Raar, og det dog altid havde en større Interesse for ham, at kunne virke mere selvstændigt ved Bestyrelsen af en Skole, som det vilde blive ham selv overladt at organisere, tog han, i hvor meget det end kostede hans Hjerte at forlade et Sted og en Virkekreds, hvortil han i saa mange Aar havde været bunden med de kjæreste Vaand, for at drage til et ham ganske fremmed Sted, ikke i Betænkning at modtage det ham i en bevaagen Skrivelse fra Hertugen af Augustenborg af Universitetsdirectionen tilbudne Rectorat i Nykjøbing, med en Gage af 1100 Rd. og fri Bolig, til hvilken Post han da og allernaadigst blev udnævnt u. 17. Oct. 1806. Her blev han strax meget venlig modtaget, endog af sin værdige gamle Formand, afg. Mag. Bastholm, uagtet denne dog ikke saa ganske med sin gode Villie var gaaet af. Han have faaet dygtige unge Mænd til Medlærere, og saaledes lykkedes det ham og snart at bringe den opindrettede Skole, som han ogsaa 1808 skaffede for en meget billig Priis et nyt og fortræffeligt Locale og Rectorbolig, i Flor, især da hans første Dimittend derfra, sal. Professor Bredsdorf i Sorø, til examen artium blev øverst udmærket og erholdt Universitetets Medaille. Ogsaa erhvervede han sig der i Stiftet snart tvende ham uforglemmelige Venner i sal. Biskop Boisen i Vesterborg og Dr. R. Møller, den Tid Sognepræst i Kjøbeløv, siden Boisens Eftermand, som for nylig til almindelig Sorg har forladt dette Liv, med hvilke han aarlig tilbragte, snart hos dem, snart hos ham, nogle af

fit Livs lykkeligste Dage. Om de Gjenvordigheder, som Krigsaarene her havde for ham saavel ved Pengevæsenets Forvirring, hvorved hans Gage blev saa godt som til Intet, og om den svære Indquartering, hvormed hans Bolig i fem Aar belagdes, skal her ikke tales, men hellere om den Ære, han nød, da Hans Maj. Kong Frederik den 6te tvende Gange besøgte Skolen og yttrede sin allerhøieste Tilfredshed med Alt; ligesom og at hans Chef, den ædle Hertug af Augustenborg, i Sommeren 1809 ved en Gjennemreise personlig besøgte ham for at forlange sig privatim meddeelt hans Bemærkninger ved den siden u. 7 Nov. s. A. udfomne Skoleforordning, hvoraf han til den Ende leverede ham en Afstrift; hvilket Arbejde, skjøndt meget frimodigt frevet, saaledes vandt Høisammes Bifald, at der ikke allene derefter blev gjort adskillige Modificationer i Udkastet, men hans Durchlauchtighed endog i en bedaagen Skrivelse bevidnede ham sin høie Tilfredshed, og anmodede ham om at være for Fremtiden hans Consulent i alle det lærde Skolevæsen vedkommende Anliggender; hvilket her ansføres til et Beviis paa, hvorledes Ps. D. hvis Kundskab om, hvad der i en Skole kan udrettes, naturligtviis ei kunde svare til hans priselige Iver for det lærde Skolevæsens Forbedring, endog uden for den officielle Vej søgte Dplysning, hvor han troede, at Indsigt, Erfaring og Fordomsfrihed kunde give ham nogen saadan. Under det Held, Forfatteren saaledes havde med sine Bestræbelser og sin Skole, under den almindelige Erkjendelse deraf, samt det Venfkab, han i den Egn nød, tænkte han nu, især da Krigsaarenes Besværligheder vare forbi, paa Intet mindre, end at forlade Nykjøbing, da han efter Rector Hasselbalchs Forskøttelse atter fik fra Roskilde Skoles Lærere en indskændig Anmodning, som de allerede eengang før efter Schulkes Død havde gjort ham, om at søge dette Rectorat. Adskillige Grunde bevægede ham til denne Gang at tage Sagen i mere Overveielse, blandt disse især Nærheden af Hovedstaden og den større Lethed af de literaire Forbindelser med samme, den Behagelighed at hans kjære Tauber endnu levede i Roskilde o. a. M. Ved en tilfældig Reise paa samme Tid til Hovedstaden talte han med Directionen om Sagen, og var da, saasom det paa den ene Side ikke convenerede ham strax at forlade Nykjøbing, og han paa den anden heller ikke gjerne vilde opgive Ideen om Roskilde, glad ved, at Directionen var villig til, ikke strax at besætte Embedet, men for det Første at constituere den herværende Overlærer (nu Provst) Smith til at bestyre Skolen. Saaledes gif nu næsten et Aar hen indtil han i August 1815 maatte declarere sig bestemt, og derpaa da under 29de i s. M. blev allernaadigst udnævnt til Rector for denne Skole, hvilket Embede han da, efter at have dimitteret sine sidste Nykjøbingste Candidater og der havde holdt sin Afstedstale, tiltraadte i Begyndelsen af Nov. et Bytte som han, da han først havde løstrevet sig fra sin kjære Nykjøbing Skole, hvorfra 11 Disciple fulgte med ham hertil, ikke siden har havt Aarsag til at fortryde; især

da han her blev modtagen med megen Glæde og ved Forbindelsen med sine nye ham faa hengivne og med ham harmonerende Medlærere Suhr, Fibiger, Thrige og Wegener, maatte, regne sine første 4 Embedsaar her blandt de lykkeligste i hans hele nu 36-aarige Rectorliv. Sine Glæder og Sorger i samme vil han ikke trætte Læserne med at opregne. Derimod troer han, at det ikke er noget upassende Bidrag til Skolens indre Historie og til Efterretning for Efterverdenen, om han, ligesom ved hans Formænd, forsaavidt det har været ham muligt at opdage deres Charakter og Fremgangsmaade, ogsaa her kortelig fremsætter nogle af de pædagogiske og didaktiske Grundfætninger, han stedse, saavidt det har været ham muligt, i sin Embedsførelse har fulgt og tildeels ogsaa i sine Programmer har tilfjendegivet. Af disse ere de vigtigste, at i Underviisningen nihil ad speciem, ad fructum omnia, Intet bør gøres for at glimre eller for en Examens Skyld, men Alt for at Ungdommens Aand og Hjerte, Forstand og Smag paa en liberal Maade kan uddannes; at god Disciplin ikke er den, der allene ved bestandig Frygt for Læreren og Stokken holder Ungdommen i Aye, men den, der, uden at forlange den naturlige Munterheds Opførelse, ved en rolig og blid Afbør veed at vedligeholde Orden og Anstændighed; at Kjærlighed til Ungdommen, hvorved ikke forstaaes en utidig Overbærenhed med dens Feil, forbunden med Sindighed og Sympathie af den Alders Følelser, er Sjælen i al Opdragelse, og derimod Svangsmidler og legemlig Straf kun maa være det yderste og sidste Middel, og samme kun maa anvendes mod grove Forseelser og efterat ethvert andet mildere Middel flere Gange og forgjæves er bleven forsøgt, især da samme, hurtig anvendt ikke altid kan være fri for al Uretfærdighed og da snarere forbittrer end forbedrer; at den allermindst maa anvendes mod Flidsmangel, mod hvilken en slet Charakter er det eneste passende udvortes Middel, der bør benyttes, til Efterretning for Forældrene og Værelsens Ansprorelse, og selv i Charaktererne maa gøres Forskjel paa, hvad der er Flidsmangel, og hvad Feiltagelse eller udfaldet Pukommelsen, samt ligesaa vel bør sees paa, hvad der har været godt og rigtigt, som hvad feilagtigt; at en kjerlig Samtale under fire Dine hos det ikke reent fordærvede Gemyt udretter langt Mere end den strengeste Straf; kort, at den pædagogiske Disciplin maa være himmelvidt forskjellig fra den militaire, og endelig Midlerne umuligen kunne være de samme ved Alle, men maae være forskjellige efter enhvers forskjellige Charakter. Og hvad nu den Selvviirksomhed angaaer, som han og fætter stor Priis paa, fornemmelig hos de ældre Disciple, da mener han, at den kun maa fremkaldes ved at vække Lysten til Studium paa egen Haand af det ikke Forefrevne, men ei ved Foresætning af for lange Pensa og for kort Veiledning i disse, hvad kun fører til Sluddervornhed eller til at tage Privathjælp, hvilket Skolen netop burde gjøre unødvendigt; ikke at tale om, at der efter en 6 til 7 daglige Skoletimer aldrig burde fordres Mere af

Disciplen, end hvad et almindeligt Hoved godt kunde fuldende i en 3 Aftentimer, skriftlige Arbejder iberegne, saa at ethvert Pensum ikke krævede Mere end en halv Time; thi for store Fordringer svækket netop den Flid, man vilde befordre, og efter Kl. 9 burde man dog lade især den Yngre have Aftenen fri. Have nu end disse Grundfætninger ikke altid fundet Bifald eller været antagne af Alle, og undertiden paadraget ham Bebreidelse af alt for stor Lemfældighed, saa har han dog og havt den Glæde, at Mange af de agtede Medlærere, han har havt, enten have været eller snart ere blevne temmelig enige med ham. Af de Foranstaltninger og Indretninger, der enten efter hans Forslag eller hans Bestemmelse i disse 27 Aar efterhaanden ere trufne her i Skolen, skal her anføres: at den, foruden de 3 ovenanførte herlige Bygninger: (1821) Rector residents, (1830) Gymnastiklocaler og nu en ny velindrettet Skolebygning, ogsaa er forsynet med en Svømmebro for Disciplene paa Isefjorden i Forbindelse med Badeanstalten; at et Rescript af 17 Marts 1774 (s. ovenf. S. 70) om Anvendelsen af 50 Rd. aarlig til Skolebibliothekets Forøgelse, som siden Skolens Reform 1806 syntes at være gaaet reent i Forglemmelse, efter hans Forestilling derom til Directionen igjen blev sat i Kraft, hvorved, saavel som ved adskillige bevilgede extraordinaire Indkjøb, ved Summens Forøgelse i den senere Tid og jevnlig af Directionen tilsendte Bøger, Bibliotheket i hans Embedstid har havt en saa betydelig Tilvæxt, at det vist er mere end dobbelt saa stort, som det ved hans Ankomst var, hvorom en anden Gang skal gives nærmere Beretning. Ogsaa er af ham allerede i Aaret 1828 et Discipelbibliothek bleven grundet, indeholdende et godt Udvalg af især danske og tydske for Ungdommen passende, til deres Smagsdannelse og Kundskabsforøgelse ikke mindre end til deres Underholdning sigtende, Skrifter, hvortil hver Discipels Contingent er ubetydeligt og de Fattige Intet betale. Et Flygel-Pianoforte til Brug ved Musikunderviisningen blev allerede for mere end 20 Aar siden anskaffet og vil forhaabentlig snart blive ombyttet med et nyt og bedre. Fremdeles blev det, da Rector ikke boer paa Skolen, og især den gamle Skolebygning laa aaben fra alle Sider, for at alle Uordener før og efter Skoletiden samt paa Legepladsen kunde forekommes, i 1828 af Directionen bevilget, at den paa Skolen boende Adjunct maatte gives et aarligt Tillæg for at føre en i denne Henseende nødvendig Inspection over Disciplene. Om Skolens Ojenderholdelse af sin gamle Værdighed som Kathedralskole og dermed forbundne Rettigheder er talt ovenfor i Anm. S. 1—2. Ogsaa blev ved den forsøgede Frequentes Lærernes Antal, som ved nuv. Rectors Ankomst ikkun foruden ham og Overlæreren bestod af 2 Adjuncter og 2 Hjælperlærere med et halvt Antal Timer mod de Andres, efterhaanden forøget til 4, nu 5, Adjuncter, som foruden deres ordinaire Timer faae adskillige extra betalte, samt tvende Timelærere i Tegning, Regning og Naturhistorie. Underviisning i Gymnastik og

Eksamning var indført endog før det blev almindeligt befalet ved alle Skoler. For at befordre Gliden har der i en 6 Aars Tid været af ham truffet den Indretning, at ifødetfor den Dagbog, som i Forordningens 50de § er befalet enhver Lærer at holde, ligger i enhver Klasse en rubriceret Bog, hvori enhver Lærer i hver Time noterer med et Tal fra 1 til 6 en Charakter for hver Discipel, som han examinerer en Lectie, hvoraf da ved Ugens Ende indføres i hans Charakterbog en Hovedcharakter for hvert Fag, hvoraf Hovedsummen da lægges til Grund for den Omflytning, som efter et større Tidsrum foretages i Klassen. Fremdeles har han, da Disciplenes Forberedelse til Confirmationen, ved at falde to Gange om Ugen midt i Skoletiden, let frembringer store Huller i deres Fremgang, ofte endog kan udelukke dem fra et heelt Fag, naar Udderviisningen deri træffer i de samme Timer, strax fra sin Ankomst her til Skolen formaat Præsterne ved Domkirken til at tage Confirmanderne af samme særskilt udenfor Skoletiden og for ikke at behyrde dem med for megen Udenadlæren, at følge samme Lærebog, som de læse i Skolen, da de dog her faae meget længere Religionsunderviisning og lige til de blive Student; hvori ogsaa Domprovsterne Herk, Hammond og Bang aldeles søiede hans Begjæring, og de nuværende agtede Præster, om ikke just skjænte disse Confirmander en særskilt Tid og følge Skolens Lærebog, dog have haft den Godhed at indrette Tiden saaledes, at ikke Betydeligt af Skoletiden gaaer tabt for dem, for hvis Tary han altsaa og troer at have sørget saa godt, som Omstændighederne ville tillade. Endelig har han og med den Rgl. Directions Samtykke forlængst baade faaet Klasserne deelte i to Afdelinger og Skoletiden indskrænket fra 7 til 6, enkelte Gange endog til 5, Timer daglig, de halve om Formiddagen, de halve om Eftermiddagen, imellem hvilke da Musik- og Gymnastiktimerne, som en passende Recreation, falde fra 11 til 12, samt imellem hver Videnskabstime desuden gives en Pause af 5 eller 10 Minuter, hvilket ved Delingen af Klasserne i to Partier, Begyndere og Viderekomne, endda giver mere Tid til hver Afdelings Underviisning, end naar Tiden, som før, stulde deles imellem dem i de 7 Timer, eller det ældste Parti stulde opholdes efter det yngste. Saa Meget synes nu at være tilstrækkeligt til at vise det Charakteristiske i hans Beskræbelse til Skolens og Disciplenes Bedste; hvorvidt de have noget Værd eller ikke, overlades nu til den kyndige Læsers Dom. Men ikke kan han nægte sig den Fornøielse her endnu at fornye eller vedligeholde Mindet om et Foretagende, der vel ikke directe vedkom Skolen, men dog der havde sit Eted og hvorfor Hren tilkommer Skolens daværende Overlærer sal. Dr. Thrige, fra hvilken Ideen først udgik. Han stiftede nemlig i Forbindelse med Rectoren, i December 1819 et latinsk Disputereselskab, bestaaende af 8 til 10 Medlemmer af Skolens Lærere, Præster og andre her eller i Nærheden boende Videnskabsmænd.

I dette Selskab, som stiftede sine Deeltagere en behagelig videnskabelig, undertiden endog spøgefuld Underholdning, og bestod uafbrudt i 9 Aar, disputeredes hele Vinteren igjennem regelmæssigt een Aften om Ugen i 2 til 3 Timer af Een af Medlemmerne efter Omgang over forud opgivne Theses, hvorimod opponeredes af 2 ordinaire Opponenten og sædvanlig af flere ex auditorio, enkelte Gange og af fremmede Lærde, som vare her til Besøg. Disputator indførte derefter til næste Gang sine Theses med en lille holdt Indledningstale, Opponenternes Navne og hvad han ellers fandt fornødent at sige, i en Protokoll, hvis tvende smaa Qvartbind gjemmes i vort Skolebibliothek, og om de end ikke have nogen synderlig videnskabelig Værd, dog maafee kunne have nogen som et Minde om den Aand, der den Tid herskede blandt nogle af Roskildes Videnskabsmænd. — Men for at komme til Resten af nuværende Rectors Liv, da maa her endnu tilføies Følgende. I sin lange Embedstid har han ikke allene nydt sine Disciples Kjærlighed og mange Gædles Yndest og Venstab, men endog havt hædrende Beviser paa sin Konges Naade, i det han den 28 Jan. 1812 blev udnævnt til Ridder af Dannebrogen, den 31 Julii 1815 ved Kong Frederik den 6tes Kroning erholdt Charakter af Professor og Rang med Professores extraordinarii ved Universitetet, hvad og allern. cøntfirmeredes af Kong Christian den 8de u. 7 Dec. 1840, og endelig blev ved Allerhøiøistsammes Kroningsfest den 28 Juni 1840 benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Af det store Antal Disciple, han har dimitteret til Universitetet, fra Nyhøbing Skole 44 og fra Roskilde 191, hvilke sidste alle findes nævnte i hans Programmer for 1840, 41 og 42, foruden dem, han fordum havde underviist i Odense Skoles øverste Klasse, hvis Tal han ikke veed, ere ikke faa bleven udmærkede ved Universitetet, og saare Mange leve eller ere alt borte døde som ansæete og agtede Embedsmænd i Staten, en stor Deel som Præster, af hvilke det vilde blive for vidtløstigt her at opregne endog de Mærkeligste. Det er ham Gære nok at leve hos dem i en hjærlig Grindring. Ligeledes vilde det medtage alt for meget Rum, at anføre en Forteguelse over de af ham udgivne Skrifter, som findes opregnede i det nye Forfatterlexikons 1ste Hefte S. 151 fgg. og hvorefter han regner sin Danske Sproglære, anden Udgave, Odense 1817, sin Revision der Lehre von der Aussprache des Altgriechischen, Altona 1826, sine Tanker og Erfaringer det lærde Underviisningsvæsen angaaende, 4 Programmer for 1835—39, den græske Skolegrammatik udg. 1835 og Programmerne for 1840—41 indeholdende Fortsatte Undersøgelser om det Helleniske Sprogs Udtale, samt for 1842 om Gymnasialunderviisning, de første akademiske Gramina og det forhenværende Odense Gymnasium, for Noget af det Bedste, han har skrevet. De to sidstnævnte, saavel som nærværende Indbydelsesskrift have, som sildigere udkomne, ikke kunnet komme med i Forfatterlexikon'et. Af alle hans Formænd har kun M. Peder Schade naaet en større Alder som Rector, og

vil Gud lade ham opleve næste Juliimaanedes Ende med fornøden Sjæls- og Legems-kraft, da kan han, ligesom denne ene, ogsaa døe som Jubellærer. Dog blandt alt det Gode endelig, hvorfor han ligesom sit Livs første Dage har Gud at takke, og som er alt for Meget til, at selv hans Erindring kan opregne, end sig hans Pen beskrive det, maa han endnu som det Skønneste og Bedste nævne sin huuslige Lykke, hvori alle Livets Sorgen svinde. Tvende Gange har han været gift, først med Margarethe Magdalene Hensler, en Datter af sal. General-Ajutant Hensler i Odense, der fra Novbr. 1794 til 11 Sept. 1821, da Døden bortkaldte hende, var hans trofaste, kjærlige Hustru, hvis Tab dog to Aar derefter fuldelig oprettedes ham af hans nuværende Kone Henriette Marie Holmer, en Datter af hans gamle Ven afg. Hospitalsforstander Holmer sammesteds. Med den første havde han en Søn, som døde tidlig, og fire Døttre, hvoraf den ældste blev gift med afg. Dr. og Overlærer Ehrige, hvis Død 1827 var hendes Fader, som i ham tabte en fortreffelig og høist kjær Medlærer, et haardt Stød; den anden med Legationsraad Hejde, Bûrcauchef i det udenlandske Departement, og den yngste med Professor Dr. juris Paulsen i Kiel, som efter hendes Død ægtede Dr. Ehriges Enke. Af andet Ægtestab har han tvende Sønner, som give ham gode Forhaabninger og af hvilke den ældste for nærværende Tid er Stolens Dux. Og saaledes har han, uagtet hans Liv heller ikke har været fri for Gjenvordigheder og Sorg, dog den høieste Grund til at slutte dette sit Levnetsløb med Jacobs Ord: „Herre, jeg er alt for ringe til al den Misfærdighed, Du har gjort imod din Tjener!“

Chronologisk Oversigt

over Rectorerne siden Reformationen, samt Conrectorerne, siden Embedets Oprettelse 1616, og de i deres Sted traadte Overlærere, hvis Levetidsom-
 stændigheder skulle følge i næste Hefte.

A. Rectorerne.

1 Johannes Blach	fra 1542 til 1555
2 Franciscus Andreae	— 1555 — 56
3 Olaus Offonius	— 1556 — 57
*4 Andreas Laurentii	— 1557 — 66
5 Nicolaus Halvegius	— 1566 — 74
6 Desiderius Foss	— 1574 — 79
*7 Paulus Petrejus	— 1579 — 85
*8 Petr. Joh. Asminderød	— 1585 — 91
*9 Laurentius Andreae	— 1591 — 1603
10 Matthias Birkop	— 1603 — 17
*11 Boethius Malmogius	— 1617 — 22
12 Severin. Nic. Cervinus	— 1622 — 27
13 Joh. Herm. v. Ham	— 1627 — 30
14 Albt. Georgii Altevelt	— 1630 — 38
*15 Johannes Friderici	— 1638 — 41
*16 Joh. Petri Calundanus	— 1641 — 71
*17 Petrus Joh. Schade	— 1671 — 1712

B. Conrectorerne.

1 Nic. Francisci	fra 1617 til 1618
2 Erasmus Vardenius	— 1618 — 19
3 Olaus Wind	— 1719 — 20
4 Severinus Cervinus	— 1620 — 22
5 Georgius Gravius	— 1622 — 23
6 Joh. Hermanni v. Ham	— 1623 — 27
7 Johannes v. Echten	— 1627 — 30
8 Johannes Laurentii	— 1630 — 32
9 Matthias Hvid	— 1632 — 33
10 Bryniolfus Svenonis	— 1633 — 38
11 Joh. Petri Calundanus	— 1638 — 39
?	? — 1639 — 41
12 Caspar. Hammermüller	— 1741 — 54
13 Severinus Cornerup	— 1654 — 60
14 Arnoldus Rhumann	— 1661 — 80
15 Hilarius Eilertz	— 1680 — 85
16 Henricus Plate	— 1685 — 1711
17 Jaspardus Schade	— 1711 — 12

12*

18	Jasparus Schade	fra 1712 til 1726	18	Steno Lind	fra 1712 til 1723
19	Bernhardus Schnabel	— 1726 — 54	19	Christianus Ring	— 1723 — 48
20	Christiernus Schnabel	— 1754 — 60	20	Antonius Thostrup	— 1748 — 60
21	Christophorus Lysholm	— 1761 — 73	21	Joh. Chr. Saxtorph	— 1760 — 75
22	Joh. Chr. Saxtorph	— 1773 — 87	22	Severinus Sevel	— 1775 — 95
23	Joh. Henricus Tauber	— 1787 — 1808	23	Carolus Fred. Schultz	— 1795 — 1810

Oberlærere.

24	Carolus Fred. Schultz	— 1808 — 1812	1	Joh. Henr. Behrmann	— 1810 — 14
25	Fred. D. Hasselbalch	— 1812 — 14	2	Daniel Petrus Smith	— 1814 — 15
	— Oberlæreren constit.	— 1814 — 15	3	Joachimus Suhr	— 1815 — 19
26	Sev. Nic. Joh. Bloch	— 1815 og saa-	4	Joh. Petrus Thrige †	— 1819 — 27
	længe det er Guds Villie.		5	Johannes Dam Hage †	— 1830 — 36
	De med * betegnede Rectorer have tillige		6	Carol. Adolph Thortsen	— 1837 nuvær.
	været Canonici i Domcapitlet.				

At m, De Conrectorer, som have været constituerede Rectorer førend de virkelig udnævnedes dertil, ere her anførte fra det Aar, de bleve constituerede, saasom de fra den Tid af have bestyret Skolen.

Bilag Nr. 1.

Wi Christian den 4de ic. — gjøre alle vitterligt, At eftersom Vi naadigst komme i erfaring, hvorledes den ordinarie och fornødne Kirchetieniste som efter ordinantzen pleier og bør at ssee udi Domkirchens og Graabrødre Sogner i vor Riøbstad Roeskild, og hidindtill af tvende Sogne=Prester er forrettet och betient, kand af Een Sogne=Prest med tvende Capellaners medhjelpning vell forestaais och forrettis. Da paa det at Lector Theologiæ udi Stiftscholen der sammesteds kunde herefter være fri for Prædichestolen og disskittigere sin profession och Lection till vngdommens forbedring och optuchtelse, hver dag Een time continuere och forrette, hafver Vi allernaadigst bevilget och tilladt, saa och nu med dette voris aabne bref naadigst bevilger och tillader, at herefter samme Domkirche og dertil lagde Graabrødre Sogn, som det nu forfunden er, af Een Sogne=Prest maa betjenis, dog at han af dis Preste Rente och indkomst schall altid lønne och vedlieholde Een døgtig, lærd og schichelig Mand och Capellan, foruden dend forrige Capellan, som allerede er udj tjeneste. Och altiid i Eigemaade schall underholdis (Efter som hand nu nochsom er forsunet med Løn och holdning) som samme Kirche=tjeniste kunde tillhielpe at forrette. Hvorpaa Capitelet der sammesteds med Superintendenten schulle gjøre Een Bis anordning, hvor meget samme Capellan Arligen schall gifvis til Løn af Sogne=Presten och underholdning. Och Lector Theologiæ der sammesteds till sin underholdning maa foruden de Vicariedomme Alt. S. Annæ post chorum og Prima nyde och beholde Flyng Sogn med all dis Preste=Rente och Gaarden efter os Etschl. Hr. Knud Sørensens som samme Sogn nu hafver hands død och afgang. Och schall Superintendenten gjøre en Bis anordning, hvor meget Sogne=Presten i Hvedstrup for samme Flynngs Sogn at betiene schall gifvis aarligen af Lectore efter fornemte Hr. Knuds død. Men Lector Philosophiæ der sammesteds schall profitere och læse 2 timer om Dagen Mathesin och ellers andet Philosophische, efter hvis andordning, som forbemeldte Capitel med Superintendenten derpaa gjorendes vorder, och for sin tjeniste nyde, och beholde Det, hand nu hafver efter den forordning derom allerede gjort er*). Hvorefter Een hver som Vedkommer, sig kand hafve at rette. Gifvet paa vor Slott. Riøbenhavn 26 Febr. 1625.

Under Vor Zignet
CHRISTIAN.

S. Liber dat. Sch. Roskild. fol. 324—5.

*) Hvilken denne Forordning er og af hvad Dato, har jeg endnu ikke kunnet opdage. Men sandsynlig maa den være af 1622 eller endog ældre, da det næste Bilag viser, at dengang en Lector philosophiæ var ubnævnt og boede i Roskilde.

Bilag Nr. 2.

- a. En gammel „Copie“ af Kgl. Majsts. Brev til Rasmus Warde. Befindtlig i Roskilde Skoles Archiv.

Vy Christian den fjerde med Guds nade Danmarkis, Norgis, Wendis̄ och Gottis Konningh, Hertug vdy Slefvick, Polsten, Stormarn och Dittmarshen, Grefvne vdy Oldenborg och Delmenhorst, Gjører alle witterlig, at wy aff vor synderlige gunst och Naade, Nadigst haffuer bevilliget och Giffl. M. Rasmus Warde Lector vdy Stiffissolen vdy wor Riobsted Roskild, at ma herefter, och intill wy aneerledis̄ derom tylfigendis worder agtis och holdis̄ pro membro Capituli vdi Roskild Dombkirke: och nyde saadan option in portionibus, procuratoriis och anden Capittels gefehll, saa som andre Residerendis dersammestetts nyde oc bekomme: forbindendis alle och huer hannem heremed och efter som for skrefuitt staar att hindre eller y nogen made forfang att gjöre. Gifuet paa wor Slott Riobenhaffn den vj Oct. Anno 1622.

Under wor Signett

Christian.

lect. in Capitulo d. 28 Oct. 1622.

- b. Et Capitelbrev, udstedet af samme Rasmus Warde, 1626, befindtlig sammesteds.

„Efter som M. Franss Jørgensen“ (s. her ovenfor blandt Lectores theol. Nr. 8) „den 28 Novemb. An. Curr. bleff thuennde gange ved Chorshdegnenn Christopher Jørgensen lovligeu aff det hæderlig Capitell citeret, att hann med Sin Jordbog paa huis Vicariegeds hann er forleent med pro Lectione Theologica, schulle møde paa Capitlet og vdlægge Kong. Mayh. Skatt, och dog icke willde p. senter och Møde da lader Capitlet hannnem thillsørge om hann kjender dennom for Sin Dffrighed eller ey. Att hann paa denne Seddell Sig strart schriftligenn ville Erklære. Ex domo nra Capitulari 5 Decemb. Ann. 1626.

Ad mandatum Capituli
subscripsit

Erasmus Johannis Vardenius.

Not. Cap. Roësk.“

Heraf sees fremdeles, at Franss Jørgensen allerede 1626 har været Lector Theol. og altsaa Thuras Beretning maa være den rigtigere, at han allerede 1625 er bleven det. Maaffee er da Scavenius efter den i Bilag Nr. 1 anførte Kongelige Skrivelse, hvorefter Lector Theol. skulde være fri for Prædikestolen, i dette Aar afgaaet fra Lectoratet, og bleven alene ved sit Embede som Sognepræst til Dombkirken. Hvor efter altsaa ovenfor S. 31 Nr. 8 bliver at berigtige.

Bilag Nr. 3.

Copie aff Fundadsen paa det stiftede Collegium eller Gymnasium hos Roeskild Trivial Skole.

Vi Christian den Fjerde med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottes Konning, Hertug udi Slesdswig, Holsten, Stoermann, Dyttmersten, Greffve udj Oldenborg och Delmenhorst. gjøre alle vitterlig, att efterfom vi aff Kongelig Christelig forforrig, nogen tid forleden, haffver med Gud allermegtigstis milde och naadige Bistand, hos Roeskild Trivial Skole stiftet et Collegium eller Gymnasium hvorudj ungdommen in Theologia, Philosophia och Mathesi skulle underwissis, paa det de dis bedre och sticheligere og bedre beredde sig siden paa voris Universitet kunde indstille; och os nu underdanigst angifvis, saadant icke at naa sin effect, aff arfage Trende Professores ere icke noch, meden desforuden en behøffvis saadant at sette i werchet, Sporsved och tillige Rector och Courector Scholæ, hver dennem dis bedre deris Bestilling kunde forestaa, naar de med Collegio intet behindris: Hvorfor vi naadigst haffve for gott anset saadant at forrefomme, endnu en Professorem at forordne, Saa oc videre Samme Collegii forhold at forordne och bestiche, som her efter formeldis.

I. For det Første skall till forbente Gymnasii och des Professorum underhold till aevig tiid, uigienkaldelig, och wrøgelig følge den indkomme, som denne nu følger, Och wi det till widere perpetuerit och funderit haffver, uden nogen gjenfigelse eller revocation i nogen maade.

II. For det andet, skall ingen forflyttis aff Skolen in Gymnasium med mindre hand haffver 1) lært sin Grammaticam Latinam och Græcam, och paa hvis der udj er kand gifve goed och grundelig besteed. 2) Haffver lært sin Catechismum och derudj saaledis er funderet, at hand icke ordine alleniste kand ferdig opregne uden adt, men fornemmelig den rette mening fatter och forstaar. 3) Kand Argumentum Danicum in Latinum sermonem uden errore Grammatico offversette. 4) Kand Grammatice resolvere textus sacros Græcos N. Testamenti, som til Spømesse och afftensfang pleyer at fremsættis. 5) Ehr saa witt kommen in Logica och Rhetorica, at hand kand formere en Syllogismum: Och kan gjøre goed rede och regenstab paa Tropis och figuris som in Autoribus forekommer. 6) Haffver lært sin Profodiam och efter den veed at æstimere et versum, som kand fremsættis.

Och paa det ingen skall komme in Gymnasium, sem icke haffv. lært, hvis nu omrørt er, daa skall Wispen med Professoribus Gymnasii være tilstede naar der skal stee Translation aff Skolen in Gymnasium, och da med tilbørlig flid gifve act paa, at de som icke endnu ere maturi Gymnasio, efterfom bemeldt er icke af Skolen forflyttis.

III) For det Tredie, *Gymnasium* skal saaledes Bygges och disponeris at derudj ere tvende classes hver paa sin afdeelte sted, saa tvende *Professores*, derudi tillige kand læse; och skall der være Fjire *Professores in Gymnasio*, aff hvilcke de nederste maa opstige till den *Professions* indkomst som er bedre, och dog *Profiterere* det samme hand tilforn profiteret haffver, och derudj er best forfaren, naar den ledig bliffver, dog at *actis* om hand er beqvem og haffver bevist in *Gymnasio* sin *Glid* i sin *Profession*, dog *Lectoris* bestilling och *Indkomst* hermed icke meent: Meden den at forbliffve aldtid hos en goed *Theologum* som och in *Lingva Hebræa* er verseret.

IV. For det fjerde. Den Første och fornemste Professor, som er *Lector Theologiae*, skall læse *Locos communes*, och dennem saaledes forklare, at ungdommen kand saa grundelig kundskab, om alle *Articulis fidei*, saa at der uden ad læris de fornemste *dicta Scripturarum* med hvilcke hver articel kand bekræftiges, naar *omnes et singuli Religionis Christianæ articuli* ere till gaffns paa Trefierdings Aarstid Ghndede: da kand *Sulpitius Severus* adjungeris, och paa det korteste forklaris, at ungdommen henvises till Biblen, deraff vittløsteligere at forstaa det som aff *Sulpitio Severo* fortelig er andragen. Och naar ungdommen kommer in *Gymnasium* da skulle de *historias sacras lingva latina* memoriter recitere, dog icke at de dem efter den latinste version *verbo ad verbum* læser uden ad; meden *historiam* referre latine, som de den kunde ihufomme; och selff paa Latinste udføre, och i saa maade haffve de *et pietatis, et historiarum sacrarum et lingvæ Latinæ exercitium*. Effterat ungdommen vel er formeret in *articulis fidei*, och in *historia sacra* da skall *Professor Theologicus* anføre ungdommen till *Lingvæ sanctæ initia*.

V. For det fembte, den anden Professor skall læse *Lingvam Latinam* och fornemmelig øffve ungdommen in *Terentio, Cæsare, Cicerone*, och skall 1) Ungdommen selff recitere *textum*, den ene efter den anden, och den mindst som mindst forfremmet er, och hvis wanstelligt er paa danste lade forklare: och skal *Professor* monere, hvor der slaais feyll eller fortelchingen icke er saa egenligen, som det sig bør. 2) *Textum* skall *Professor Logice* och *Rhetorice* *resolvere* uden dieteren, og undertiden lade de bedst forfremmede *auditores* selff forsøge Svad de derudj formaa kunde. 3) skal *Professor* giffve tilkjende hvis *singulares loqvendi formæ*, som fornemmeligen skal observeris saa och hverledis aldtid till Brug gaffnigen kand och bør at føris. 4) skall hand giffve *Discipline*, hver mandags, Tisdags, Torisdag och Fredag *exercitium Stili Latini*, hver anden gang *Liberum*, och hver anden gang at (ad?) *imitationem prælectionis*. 5) skall hand lade *auditores* hver uge en kort *oratiunculam* paa et Blad eller 2 elaborere, om Onsdagen og Toffverdagen præscribere *argumentum oratiunculæ* och giffve dem en klar och kort *idæam*, efter hvis *ductum* de samme *oratiunculam* kunde gjøre. 6) skal hand giffve *auditoribus* hver Mandag og Torisdag (som de næst

fommende Tisdag og Fredag memoriter recitere skulle) nu et sententiosum dictum, nu insignem et elegantem virtutis, vitii, belli, pacis, præmii, poenæ, et affectuum etc. descriptionem. Och det paa en periodo, to, eller tre aff probatissimis Autoribus, Oratoribus, Historicis, Poetis, at lære uden ad, och undertiden at udlære Psalmos Davidis aff Bucanano, in versus elegantissime illigatos, dog saa at det icke deris Studia for megit forhindrer. Och 7) endeligen skulle Professores hvis Disciple forelæsis, med dennem repetere och flittigen forfare om, de det tillgaffns forstaa, och som wedbør lære och beholde.

For det flette, den Tredie Professor skal læse Lingvam Græcam och i synderlighed øffve ungdommen in Lectione N. Test. Græci, hvoraff skal uden ad læris, de sprog som fornemligen tiene til Spøffvet Arthichlene i voris Christelig tro att bekræfftige. Och naar Ungdommen well in N. Testamento Græco øffvet er och kand obvia gvæqvæ interpretari et Grammaticæ resolvere kand Professor forelæse faciliores Ilocratis Orationes, och effter Seyligheden conjungere facillimos Poëtas, Pythagoræ carmina aurea, Theognidem, Phocyllidem, och de letteste Homeri vers, Skall och same Professor lære dem Arithmeticam vulgarem saa och 20 eller 30 propositiones Euclidean.

VII. For det siffvende den fjerde Professor skal læse Philosophiam hoc ordine. 1) skall hand repetere det som i Skolen er lært in Logica et Rhetorica och hvis tilbage staar resolvere. 2) skall hand absoluta Logica et Rhetorica forlæse Compendium spheræ cælestis et terrestris Geographiæ. 3) skall hand begiffve sig till Canonem triangulorum. 4) skall hand proponere Physices epitomen, 5) skall hand handle metaphysices compendium; 6) skall han forlæse Theorias solis, lunæ, doctrinam Eclipsium, et processiones æquinoctiorum.

VIII. For det Ottende, Alle forbemelte Professores skulle ungdommen icke med nogen dicteren opholde, uden hvis de obiter sige, hvilchet dog icke skall dicteris, meden Professores bliffver allene ved Anthores och systemata flittigen at forklare.

IX. For det Niende, och efftersom icke muligt er at en yng person, synderlig som icke med offvermaade ingenio begaffvet er, kand med nogen frugt høre alle disse Professores paa en dag diversissimas materias explicantes, da skall herudi denne orden holdis:

De som høre Professorem Latinum skulde høre Professorem Græcum, Och paa det dette med disbedre føye stee kand, da skall Professor Lingvæ latinæ begynde hans prælectionis om mandagen, Tisdags, Torisdag och Fredagen om morgenen ipso puncto sextæ och interpretere effter den maade tilforn andraget er, indtil Septimam auditam; Och siden paa en halff times tid, andrage noget som kand tiene till exercitium styli, som forbemeldt er

A dimidia octava in nonam skall Inventus dimitteris, och domi elaborere det korte argumentum Aff Professore andrages och hver sitt Hora nona staaende recitere in Gym-

nasio, och selff emendere errores, efftersom aff Professore tillfigis, och da gjøre regenstab for locutionibus ex autore prælecto mandatis memoriae. Om Løverdag formiddag paa tiid och time som tilforn omrørt er skall Professor gifve auditoribus en manuduction till brevislimam orationem, som de om eftermiddagen skulle hjemne elaborere. Och om nest efterfølgende Onsdag Formiddag exhibere Professori recensendam in Gymnasio. Och da clara voce at reciteris och offentlig at emenderis, och skall Professor icke allene neffne argumentum hoor om det skall være, men endochsaa skriftelig selff offveranvorde Disciplene en deliueation, effter hvilchen de kunde gaa, och saa Maade effter haanden vennis suopte Marte Oratiunculam condere. Och naar Auditores ere komne saa witt, de temmelig kunde skriffve Orationem Latinam, da skall læsis for dem selectiora carmina Virgillii, Ovidii, Horatii. Och da skulle de 2de Dage om ugen offvis in carmine scribendo isteden for Prosa. Och de andre tvende Dage in oratione soluta, dog dennem icke at twingis til Poesin, som der till icke haver inclination, efftersom der befindis ingenia ad condendum carmen natura plane inepta. Herhos at acte at Onsdags och Løffverdags exercitia bliffve som forbemeldt er, Men paa det at Grammaticæ Latinæ præcepta icke skulle forglemmis da hver Dag at tage et quarter, paa hvilchet en particula aff Grammaticæ præceptis fand oplæses, och dog at hvo som Professor paapeeger skall være færdig det at forette. Och paa det der fand widis hoor meget hver gang skall læsis, da Grammaticam in certas Lectiones at delis, och en sectionem hver gang at oplæsis.

Professor Græcæ Lingvæ, skall Mandags, Tisdag, Thorstag och Fredag efftermiddag læse à prima in dimidiam tertiam Authorem Græcum effter den maade tilforn andragen er, och naar ungdommen igienkommer hora 4 in Gymnasium, da at haffve offverfeet hvis dennem er forlæst in Gymnasio, och derfor den halffve time gjøre regenstab och explicere och Grammaticæ resolvere det ord Professor neffner, uden hans videre adspørge, och den anden halffve time at andvendis paa Arithmetica, qva ad finem perducta at gaa till faciliores Euclidis propositiones, dog icke førend de fire Arithmeticæ species in integris et fractis, saa och regula trium dennem er perfectissimè bekiendt.

Naar juvenus er saa witt in Gymnasio forfremmet at den fand gaffuligen dimitteris aff Classibus Professorum Lingvæ Latinæ et Græcæ da skall den først høre Philosophum och Theologum tillige och det effter denne orden:

Theologus in Gymnasio skall læse det som hannem tillagt er om Mandag, Tisdag, Thorstag och Fredag à sexta in dimidiam octavam. Och siden skulle discipuli naar de komme tilbage igien in Gymnasio hora nona gjøre regenstab for hvis dennem tilforn er forlæst; Om Onsdagen skulle discipuli elaborere orationem Latinam, effter deu Idæam som paa hver oration skall gifvis aff Lector Theologiæ, som de Onsdagen nestefter, skulle ex-

hibere Theologo æstimandam. Og da aff hannem udi Gymnasio emenderis, paa det Lingva Latina icke skall forglemmis, hvis och nogen aff discipulis ere saa forfremmede, at de icke behøffve sønderlig ydermere manuduction in Lingva Latina och kand gjøre oratiunculam græcam er saa meget disbedre, fornemmeligrn paa 1 Maanedstid, to eller tre førend de skulle til universitet.

Philosophus, skall læse Mandag, Tisdag, Thorøsdag och Fredag à prima in dimidiam tertiam et à quarta in quintam exigere det samme aff Auditoribus, Om Løffverdagen skall giffvis Auditoribus Theses, om hvis læst er den gandske uge, och der om Løffverdagen dernest efter in Gymnasio disputeris Præside Philosopho om eftermiddagen.

X. For det Tiende paa det discipuli in Gymnasio kunde displængere forblive in Gymnasio, och disbedre holdis udj tvang och under disciplin, da skulle de som komme aff Skolen in Gymnasium beholde deris Kost och alle Beneficia. Och hvis saa er at nogen in Gymnasio findes forsømmelig eller ussichelig, eller och nogen time forsømmer, da maa den Professor som hans usfid eller udyd forfarer, lade sette hannem i Gullet till vand och brød och privere hannem kosten nogle Dage, wger eller Maaneder efter forseelsens beskaffenhed och iteration, findis Discipelen saa forsømmelig och vanartig, at det icke hielper, daa Authoritate Episcopi, som saadant skall fordragis, gandske at priveris beneficio. och sættis ned i skolen igien, och der tilbørlig at reffis och hvo der icke saadan disciplin will sig undergiffve, hannem strax at relegeris, och hannem icke giffvis noget Testimonium enten till Scholas eller Academiam.

XI. For det 11 at alting kand med tilbørlig fid och fruct stee in Gymnasio, da skal Episcopus med Capitularib. der till deputere det, hver fierdingaar besøge dett, och see till at alding med forhobte perfectu steer efter denne woris forordning Och hvis Professores icke findes slittige som wedbør, da skulle de derom slittigen paamindis af Episcopo och Capitularibus, Och hvis saadant icke hielpe kand, da skulle de foruden ald forskonfel affsettis, paa det andre i deris sted kand antagis. Ere och Episcopus och Capitulares, her udj saavelsom udi anden denne wore forordnings efterkommelse forsømmelige, da skulle de svare os och efter leyligheden wære forfalden till de fattige.

XII. For det 12. paa det der kan være nogen maadelig antall aff Auditoribus, da skall aff Skolerne udi stiftet efterhaande de beste och mest forfremmede ingenla, sendis enten til Gymnasium eller och om de icke ere maturi Gymnasio til Skolen hos Gymnasium, och der fra ssichis till woris Academi. Och skulle Wisperne herpaa gjøre andordning, naar de skolerne aarlige visiterer.

XIII. For det 13. Ingen dimitteris aff Gymnasio till Academiam førend hand tillgaffns haffver lært alt hvis forelag er in Gymnasio at skulle læris. Och jo snarere en kand

fig gafnlig expedere, ja snarere kand hand aff Gymnasio in Academiam manumitteris. Och naar same personer fra Gymnasio till Academiam forsendis, da skall Bispen præsentibus Professoribus Gymnasii forfare om de ere dygtige till att fremstiftes till Academiet. Och derpaa skall dem gifvis paa Ald Collegii wegne Testimonium aff Professore Lingvæ Latinæ; Och skall udi Testimonio diserte och distincte indføris, hvad same person hæffver hørt och lært in Gymnasio. Och skall personen føre med sig sine Bøger testes diligentia, och udi dennem aff Professoribus universitatis ordine examineris. Och saaledis forfaris baade om der holdis in Gymnasio efter forordningen, och om personen er dignus civitate Academica. Befindis personen udygtig, da skulle Professores udi universitet sende ham tilbage igien och derom adtvare Bispen. Hvis formerchis ingen forbedring, meden at ald andordning och paamindelse slaais i weiret; heller och at i andre maader denne vor forordning icke effterkommis, da skall Academiet os derom adtvare, som de acte selff os at svare.

XIV. For det 14de. Efterfom i Gymnasii Fundads formeldis, at en af Gymnasio aarligen maa forstichis till wor universitet till fri kost strax at annammis, som flittig er och fattig och aff goed forhaabning, Och wi forfare saadant hidindtill ofte at være misbruggt, i det saadanne fremsendis och andre paa universitetet præfereredis, som vare baade fattigere och aff bedre profectu och forhaabning end de: daa skall ingen her efter fremsendis, uden med Episcopi och samptlige Professorum forstrift. Och det alle de aaringer naar saadanne extraordinaria ingenia findis, och ellers aldelis icke. Och skall den person end aff alle Professoribus Academiae offverhøris, om den findis saadan at den andre kand och bør præfereris, hvis icke da at forbie till hans tiid och orden falde kand at komme i Communitetet, och icke med saadan forstrift noget at nyde.

XV. For det Femtende. Hvis saa stede, at nogen aff de fire Professoribus in Gymnasio bleff siug eller udi andre maader blev forhindret, da skulle de andre stiftis till at supplere hans vices, saa Ungdommen icke i den ringeste time bliffver forsømt, I Rectoris i skole skall Conrector komme, och Conrectoris Rector i saadan tilfald betiene; Høretis vices udj Skolen skall och Rector Scholæ lade supplere, saa at der intet udj skolen ja icke den ringeste time forsømmis. Herhos for alding at actis at ungdommen icke graveris med att exscribere dictata. Men at Authores dennem wel forklaris, Och paa det inspectores kunde paa saadan tid være visse, da skal Professores udi deris egne Bøger hver Dag optegne, hvad der hver Dag udj vgen gjøris in Gymnasio, Saa och Rector och Hørere haad der udj Skolen forrettis.

XVI. For det 16de. Naar nogen Professor eller Rector eller Hypodidascoli till nogen anden Bestilling kaldis och forfremmis, eller och ved Døden affgaar da skal Successor begynde de Lectier och de steder in Autoribus hans formand sluppet hæffver och icke paa ny effter sit eget gode trycke, hvormeget eller lidet i same Autoribus resterer.

XVII. For det 17de. Naar nogen skall kaldis til **Professionem in Gymnasio** eller til **Rectoratum** da skall han gjøre sitt **Specimen profectus** udi **Academia**, findis der da nogen som will om samme **Profession** concertere, effterat derom anslaget er, da skall de **professionen** bekomme som werdigst; och skulle **Professores** ingen for wild eller venstfab **admittere**, uden den som dygtig er, med mindre de derfor tilbørligen vilde stande til rette. Naar och en som saa **examineret** ankommer til **Gymnasium** med **Professorum attestats**, da skal hand strax indtræde i sin **Profess.** och **Bestilling.**

XVIII. For det attende, hvad **Professorum Session** belanger, daa skal **Theologus** haffve sit **locum** nest **Bispen**, som och skall være **perpetuus** hujas **Gymnasii Inspector**, Och selff offtere offverhøre, dennem holde och undervise till Guds fryct; Siden **Sogne Præsten** och siden **Professores** och **Rector Scholæ**, hver effter deris **Senium** och saaledis ordnis at **Rector Scholæ** och in **stipendiis** och **Indkomme** maa opstige, om noget er bedre end alt hans. Och dog bliffve **Rector** efftersom hans **labores** ochsaa ere de største, dog beholder **sognepræsten** det hannem tillagt er.

XIX. For det Nittende, saa frembt som nogen **Medicus** hos same stift = Skole **residerer**, skall hand **Søndagen** effter **afftensang** sommeren med **discipulis** gaa **herbatim**. Om **Vinteren** vise dem **partes humani corporis ex scheleto**, naar hand ellers er tilstede.

XX. For det Tiffvende. **Professores** saavelsom **Rector Scholæ** skulle haff. **Sessionem in actibus Cathedralibus** och ellers være forplictige at dømme udi **Echteskabsager**, och i andre saadanne besverlige **beraadslagninger**, naar det behoff giøres. Och skulle de saavell som **Rector Scholæ** nyde **optionibus in præbendis**, **Saa portionibus, bonis communibus, procuratoriis, testamentariater** och alle andre **commodis Capituli**, hvad och haff kunde lige wed andre **residerende** effter, uden nogens modsigelse, **ophold, vdflyct**, eller **forhindring** i nogen maade, vnder hvad sken det och see kunde.

Saa frembt och nogen være sig **Lectori, Rectori Scholæ** eller **Professoribus** **dieris Egn** giort er aff **vicarier** eller andet **dedslige gods**, daa skall same **Corpus** som hannem till lagt er, **regnis** for et **Canonicat** der hos **Dombkirchen**. Och hand effter sit **Senium** nyde alle **forbeem**: **portionibus, bonis communibus, procuratoriis**, och deslige **commodis Capituli**, som **forbeemelt** ligesom hand var **Cannonicus**, vanscet hvad och **residentes** derimod haffver at **fovende**; saa frembt och nogen **Professor** opterer en bedre **Professis** **indkomb**, da nyde hand det **senium** hand før haffde, och de **commodis** hand derved samlet haffde.

XXI. For det 21. Dersom och nogen nu strax, och in **eventum spe Canonicatus** och **Stipendii**, som icke endnu **forfalder**, och dog till hans **profess.** er lagt, **antager en Profes.** da skall hans **senium** angaa, strax hd stiller sig ind till **Professor** den at **begynde** och **forestaa**

och nyde alle de commodis Capituli forbemelt er, ligesaa fulst som hd det beneficium till hans Stipendium lagt er, allerede haaffde anammett.

XXII. For det 22. och sidste, da skall det være dennem som begiffve sig fra Gymnasio till Universitetet der at studere fritt fore strax at angiffve sig till examen, saa vell kosten at'naae i Communitetet, som till attestation at faa, nulla habita ratione moræ in Academia, Sed profectus tantum.

Ehi biude vi och herved alvorligen befale at Rector, Decanus och Professores paa vore Universiteter, Episcopus, Prælati, Canonici, och andre Gieslige residerende hos Koeschild Dombkirche Saa och Lector, Rector Scholæ och Professores udj vor kiobsted Koeschild, att de sig efter denne voris forordning rette som de Wilde os ansvare, om noget her aff forfømmis eller forandris: lidendis det ingentunde.

Giffvet paa vor Slett Kiøbenhaffn d. 17 May Anno 1639.

Under vor Signete

Christian.

Bilag Nr. 4.

Om 3die Profesforats Ophævelse ved Gymnasiet.

Vi Christian den fjerde ic. gjøre alle Bitterligt, at eftersom Vi for nogle Aar siden voris naadigste obne Brev hafver ladet udgaae, at det første Canonicat, som udi Koeschild Capitel efter dend tid ledig blef skulle leggis og perpetueris til Tertium Professorem der udi Gymnasio, og siden nogle Aar der efter er et Canonicat til samme Bestilning udlagt; Medens efterdj vi af meenige Capitularium deres underdanigste Relation Naadigst erfarer, dend 3die Profession der icke Synderlig behøfsvis, medens gafnligere at være, at Samme Canonicat til Conrectorem der udj Skoelen at motte udleggis. Da ere Vi naadigst tilfredj saa og hermed Saaledis vil hafve forordned, at det Præbenda Ledøe, Som nu ledig er schall her efter leggis og perpetueris til Conrectoris Bestilling udi fornte Koesch. Skoele, og skal dend Conrector som nu er, eller de efter hannem kommendis vorder, Indkomsten af samme Præbend Harligen opberge, dog schall fornte Conrector eller hands Efterkommere ingen locum in Capitulo hafve eller nyde. Sligemaade schall hand eller hands Efterkommere icke nyde videre af hvis Korn som Degnene i fornte Koeschild Skoele hannem hidintil gifvet hafver end fem b Pund Korn som hand og hands Efterkommere schall maae oppebære.

Forbyndendes alle og een hver fornte Conrectori eller hands Efferkommere herimod som foreskrevet staar at hindre eller i nogen Maade, forfang at gjøre under vor Hyldest og Raade, gifvet paa vort Slot Kjøbenhavn d. 18 Aug. Anno 1646.

Under vor Signet.

Christian.

Bilag Nr. 5.

Udtag af Rapport til Kong Christian 5, ved hvilken Rescriptet af 9 Febr. 1676 (s. næste Bilag) er foranlediget. Af det Kgl. Danske Cancellies Archiv. (Meddeelt Udgv. af Høivelb. Hr. Conferentsraad Engelstoft.)

Litt. A. pag. 29. „5) Regentsens Bygninger, saa mange nødvendig behøves, at skulle vedligeholdes af Domkirken, kunde efter Commissariernes Kjendelse vel agtes billig, saafremt hendes forrige Tillæg var kommen Kirken tilgode, som af de Vedkommende paa forrige foreslagne Maade nu strax skulle forklares, og var des tillæg som følger.

Anno 1639 havde Salig Hr. Landsdommer Jørgen Schefeld med Kongelig Tilladelse overdraget sin hante Prælatsresidens til at være en Regents for Skolen, og da tilligemed derhos overleveret alle de udskaffede Materialier, som ikke have været af liden Importants.

Desforuden haver velbemeldte Hr. Landsdommer samme Tid foræret til Steden tre Læster Korn.

Saa blev og til bemeldte Regents henlagt Ste Olai Vicariat, bestaaende udi fire halve og hele Gaarde, des aarlig Indkomst bedrog sig tre Pund Rug, sex Pund Byg, sex Ed. Aure. Een Fjerding Smør, Penge udi Rent femten Mark, femten Skilling, to Lam, to Gjæs, aatte Høns, af hvilket Vicariat de tuende beste Gaarde til Rytteriet foruden nogen Vederlag er bortkommen, den tredie aldeles øde, formedelsk den er forskyldet, mens een Fjerding Gaard udi Begtued paa Ett pund Skyld nogenlunde ved Magt. Ellers skal samme Vicarie have havt udestaaende paa Rente 70 Daler M., hvorom nu ingen Vidtskab haves.

Foruden dette ovenbemeldte haver Kongl. Mstæts Feldtprædiker, da Cannick ved Roskilde Capitel, Hr. Augustinus Sandt og hans Hustru Anno 1640 foræret til samme nylige funderede Regents 1000 Rigsdaler.“

Smlg. Dansk Atlas Tom. VI p. 141 fg. efter Resenii Atlas Dan. Tom. II, p. 332 og 348. Wolf Encom. Regn. Dan. Behrmanns Beskriv. af Roeskilde, Meyers Mscr. og Leges for Regentsen, som skulle følge i næste Hefte.

Bilag Nr. 6.

(C. Fogtmaus Rescr. Tom. 11 p. 132).

Kongel. Kabent Brev af 9 Febr. 1676 angaaende Roeskilde Domkirkes Indtægter og Udgifter til Skolens og Skolelærerhølligens Vedligeholdelse. § 6.

„Med Regentens, hvorudi Skolens studerende Ungdom logerer, skal saaledes forholdes, at det store Huus, og det Gene af de Smaa, som staaer imellem Præstegaarden og Residentens til bemeldte Ungdoms Logementer og den sædvanlige Lovsang, bør repareres, saa og norden og vesten for samme Huus opsættes et høit Plankeværk, hvorved bemeldte Ungdoms Udlob og anden Usikkerhed kan forebygges; hvorimod, som det iligemaade maa skee paa Domkirkes Bekostning, denne tillægges alle Regentens Midler ic. Hvorefter en rigtig Jordbog paa Kirkens Gods og aarlige Indkomst skal forfattes og indrettes, som altid herefter hos Kirken uforanderlig skal forblive“ o. s. v.

Bilag Nr. 7.

Af Biskoppens Archiv, meddeelt af Hr. Over-Auditeur Müller.

Fridertich den Femte ic. Vor synderlig Besaaenighed tilforn. Vi have ladet Ds referere en Eders allerunderdanigst Forestilling til Ds, dateret den 14de Augusti næstafvig, hvorudi I have andraget, at der i Vor Kjøbstad Roskilde er et Huus, Regenten kaldet, i hvilket Conrector ved Skolen har boet paa den eene Siide, og den anden fordum været indrettet til Logementer for Discipler, som spiiiste paa Communitetet, hvilket Huus, nemlig Regenten, skal i lang Tiid have været forfalden, men dog være beboet af den gamle Conrector, indtil hans Død, da derefter er bleven delibereret, om Huuset, skulle settes i Stand, som ikke skulle kunde skee uden med en Bekostning for Domkirken langt over 1000 Rdl., men at der ey viides, hvortil ald den Bygning skulle bruges, saasom Conrector kunde ikke behøve, uden den halve Deel, og til Discipler at indrette det øvrige, holdes baade unyttig og skadelig, heldst da Spiisningen paa Communitetet er ophævet, og Disciplerne, som nu logere i Byen, gives, i stæden for Raasten, Penge, og Rector især har bedet, at der aldrig maa tænkes paa, at indrette Værelser for saa mange unge og vilde Mennister, formeedelt de mange Ercesser, som begaaes af dem, naar de ere samlede, foruden at det kunde være farligt for Byen, at saadanne unge Mennister om Vinteren skulle raade for Ild og Eys; Hvorudover da Dom-Kirkens Bærger, Ds Elskelig Morten Munthe, Bores Justitij-Raad og Assessor udi Bores Høyeste-Ret, Landsdommer i Bore Lande Sieland og Møen, Borgemeester i Vor Kjøbstad Roeskilde, Kirke-

Skriver i Siællands Stift, saa og Forvalter over Roeskilde Dom-Kirkes Gods, og Dom-Prousten salig Henrich Meyer, have proponert, at den eene Etage som er forfalden Bindings Verk, maatte tages af, og den stærste Deel af den nederste Etage, der er Grundmuur, blive, faae nye Vieller med et nyt Tag, og indrettes til Conrectors Voelig, samt Resten til et par Leje-Vaaninger, hvoraf kunde faaes 20 à 24 Rdl. aarlig, til Huusets Vedligeholdelse, I have ladet gjøre Overslag, hvad den Forandring ville koste, da I have befunden, at det ikke kunde skee under 800 Rdl. Betsostning, hvorimod I beretter, at, naar Huuset blev solgt, der da kunde faaes derfor henved 400 Rdl., og Grunden blive til et Bænge, som kunde give 5 Rdl. i aarlig Afgift, og Conrector gives 30 Rdl. i aarlig Huusleie, hvormed Han og skal være vel tilfreds; Da, saasom I holde det ulige profitablere for Kirken, der sparer de 6 à 700 Rdl., som paa Bygningens Forandring med Indretning og Indhegning tilvisse villes anvendes, Kirken og i saa Fald fik for Bygningen omtrent 400 Rdl. og aarlig 5 Rdl. af Pladtken, hvorved Kirken ikke alleene beholdt sin Capital, men end og hafde af Renten aarlig tilovers naar den gav Conrectori Huusleje 30 Rdl.;

Altsaa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, efter Eders Os allerunderdanigst gjorte Forslag allernaadigst have bevilget, at dette Huus maa selges og afbrydes og Conrectori af Dom-Kirken gives aarlig Huusleje Tredive Rigsdaler;

Derefter I Eder allerunderdanigst haver at rette, og de Vedkommende fligt til allerunderdanigst Efterretning, at tilkjendegive; Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vort Slot Christiansborg udi Voers Kongelig Residens Stad Kiøbenhavn den 14de Septembris Anno 1753.

Under Vor Kongelig Haand og Signet.

Friderich II.

Holstein

Til

Stiftsbesalingsmand Hrr: Holger Scheel og Biskop Hrr: Peder Hørsleb, at, et Huus udi Roeskilde, Regenten kaldet, hvorudi Conrector ved Skoelen har boet paa den eene side, og den anden været indrettet til Logementer for Discipler, maa selges og afbrydes, og Conrectori af Dom-Kirken gives i aarlig Huusleje Tredive Rigsdaler.

Bilag Nr. 8.

til Side 57 Ein. 5 nedenfra.

Meenige Residerende och Priviligierede Canicer som findes i Roskild Capitell och Uni-

versitetet i Kjøbenhavnn, finge breff anlangende D. Jesper Brockmand och Rector i Rostild
Christ. 4tus

B. S. G. I. Eftersom Ds vnderd. er giffuet tilkiende, huorledis Rector Scholæ Roskildensis nogle personer fra Skolen skall haffue dimitteret och forløffuet imod den forbud som Ds Gtfl. D. Jesper Brockmand Superintendent offuer Sælands stift, offentlig i Skolen giort haffuer, hoormed formeenis Skolemesteren at haffue giort imod den myndighed som Bispen efter Ordinanpen och forordningen er forordnet, Thi bede Vi Eder och Naad. ville at naar Bispen hannem for Eder indstæfner i da kjender och dømmet om Rector Scholæ Roskildensis haffuer beviist Bispen den Lydighed, hand efter sin æd hannem plichtig er, oc huis der befindis at hand er indfalden vdi hans embede at i da kjender hvad hans straff bør at vere som i acter at forsuare. Hafniæ 27 May 1646.

Af Cancell. Archiv, Sjellandske Tegnelser 1646—1648: (Meddeelt af Fr. Conferentsraad Engelstoft).

Berigtigelser og Trykfeil.

- S. 3 Lin. 5 udslættets Komma efter extiterint.
 — 8 — 7 læs: Corridor.
 — 9 i Nr. 4 Lin. 4 læs: Skoleungdommen.
 — 14 i Anm. *). Istedetfor 1010 læs: allerede under Harald Blaatand.
 — 16 Lin. 10 Efter „Kannikeloster“ tilføi: paa samme Maade, som Stiftskolen i Lund 4 Aar sibiigere henlagdes under Kannikercollegiet sammesteds (sefr. S. 13).
 S. S. — 21—22. Istedetfor „et Brev af Aaret 1420“ læs: Kannik Christierni Petri Brev af Aaret 1426 (findes i Geheimarchivets Diplomsamling.)
 S. S. — 24. Ordene „Mod Syd . . . Skolens Gaardsplads maa antages at have ligget“ maa berigtiges efter S. 7, hvor vides, at Skolens Gaardsplads har ligget Norden for Skolebygningen. Vel kunde denne have været saameget længere, som nu det skraae Stykke af Ringmuren gaaer; men da dette kun er nogle faa Alen, er det ikke sandsynligt, at man har nedrevet dem, for saa kort derfra at opføre fra ny den svære Grundmuurs søndre Gavl, som nu findes. Desuden er det langt fra at Skolebygningen derved kunde være „dobbelt saa lang,“ som den nu er. Iøvrigt er Sagen ligegyldig.

- C. 21 Lin. 7 fra neden. Istedetfor „sædbanlig“ læs: undertiden var Præst til Domkirken.
 Thi Nr. 4 og 5 af Lectores Theol. synes ei at have været det, og Ingen ef-
 ter Nr. 7.
 — 27 — 16 for „hvo“ læs: hvor.
 — 30 — 3 for „opbaget“ læs: opbage.
 C. C. — 10 for 1775 læs 1574.
 C. C. — 16 ved Nr. 4 udsettes: „og Sognepræst til Domkirken“, thi det var dengang M.
 Pool Pedersen, s. Hofmans Fundatser T. VII p. 257.
 — 31 ved Nr. 8 er Thuras 1625 det rigtigere. C. Bilag Nr. 2, b. Anm.
 C. C. ved Nr. 9 „i Karene 137“, læs: 1637.
 — 33 Lin. 11 udsettes Punctum efter „Eftermand“.
 — 39 — 2 nebenf. i Texten, for 1565 læs 1566.
 — 54 — 16 Istedetfor „en“ læs: et Epitaphium.

Forklaring

af den højsølgende Tegning af den nye Skolebygning.

A. Nederste Etage.

- a. Vestibule.
- b. Corridor.
- c. Læsestue for Lærerne.
- d. Bibliothek.
- e. Inspectors Værelser.
- f. g. h. Klasser.

B. Øverste Etage.

- a. Corridor.
- b. Reserveværelse.
- c. Stort Auditorium.
- d. Musikværelse.
- e. f. g. Klasser.

I n d b y d e l s e.

Den ifølge Hans Kongelige Majestets allernaadigste Befaling for Roskilde Kathedralskole af Herr Etatsraad og Hofbygmester **Koch**, Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, opførte nye Skolebygning vil Onsdagen den 21 Dec. 1842, Formiddag Kl. 12½ blive indviet til sin Bestemmelse ved en dansk Tale af Hs. Høivelbaarne Høiærværdighed Herr Biskop **Dr. Theol. Munster**, Storfors af Dannebrogen, Sjællands og de Kongelige Ordners Biskop.

For og efter Talen opføres en Cantate, forfattet af Herr Pastor **Serb**, med Musik af Herr Cantor **Sartmann**; hvilken Festlighed de ærede Herrer, som dette Program tilstilles, hermed indbydes til behageligen at bivaane.
